UCHWAŁA NR XXXI/310/2021
RADY MIEJSKIEJ W OTMUCHOWIE

z dnia 15 grudnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Otmuchów na lata 2022-2025

Na podstawie Art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1382) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwartora Zabytków Rada Miejska w Otmuchowie uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Otmuchów na lata 2022-2025, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Otmuchów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego i na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Przewodniczący Rady

Stanisław Zaczyk

Załącznik do Uchwały Nr XXXI/310/2021
Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 15 grudnia 2021 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OTMUCHÓW NA LATA 2022-2025

OPRACOWANIE:
Jakub Danielski, Marta Danielska
gez.wroclaw@gmail.com

WRZESIEŃ 2021

Spis treści

1. Wstęp 3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami 3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce 4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego 9
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 9
4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu 12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego 14
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy 14
5.2. Charakterystyka krajobrazu kulturowego Gminy Otmuchów ze wskazaniem obszarów i obiektów o szczególnym znaczeniu 17
5.2.1. Charakterystyka gminy 17
5.2.2. Historia obszaru Gminy Otmuchów 18
5.3. Dziedzictwo materialne Gminy Otmuchów 29
5.3.1. Historyczne układy przestrzenne 30
5.3.2. Historyczne obiekty budowlane 35
5.4. Dziedzictwo niematerialne 41
5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony 43
5.5.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków 43
5.5.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków 47
5.5.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 49
5.6. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków 50
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT 53
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami 55
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami 58
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami 59
9.1. Dotacje 60
9.2. Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe 63
9.2.1. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 65
9.3. Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe 66
10. Bibliografia 67
11. Spis tabel i rysunków 67
12. Załączniki 68

1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Otmuchów na lata 2022-2025 (dalej „GPOnZ") jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy. GPOnZ określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych
i ochronnych. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Burmistrz Miasta i Gminy, następnie po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Miejską w Otmuchowie. GPOnZ ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz Miasta i Gminy przedstawia Radę Miejskiej w Otmuchowie sprawozdanie z wykonania określonych w nim zadań.

GPOnZ to dokument uzupełniający do innych aktów planowania. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego, a nie odnoszą się jedynie do władz gminy, których bezpośredni wpływ na działalność instytucji sprawujących w różnej formie opiekę nad zabytkami jest ograniczony tylko do nielicznych. Głównym odbiorcą GPOnZ jest lokalna wspólnota samorządowa. W zamierzeniu beneficjentami GPOnZ mają stać się nie tylko prywatni właściciele czy użytkownicy obiektów zabytkowych, ale również mieszkańcy gminy. Istotnym celem GPOnZ jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie: stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy partycypacji mieszkańców gminy, w różnych formach ich życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Program ten stanowi kontynuację opracowanego Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2008-2011, który został przyjęty uchwałą nr u XVII/131/2008 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 27 czerwca 2008 r., następnie uchwalonego Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016-2019 przyjętego uchwałą nr XIV/139/2016 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 28 kwietnia 2016 r. GPOnZ został zaktualizowany w zakresie potencjału dziedzictwa kulturowego i źródeł finansowania oraz dostosowany do zmieniających się realiów dotyczących opieki nad zabytkami w części analizy SWOT, celów i działań.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania GPOnZ stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późń. zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W świetle ustawy, ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowaniai przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem „opieka nad zabytkami" ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono

kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, wpisanie na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Zapisy ww. ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody).
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.
Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania GPOnZ, w szczególności są to:

1. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
3. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
5. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
6. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie jego ochrony, określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) w przepisach:

  – **Art. 5** „Rzeczpospolita Polska (…) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

  – **Art. 6 ust. 1**: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”; ust. 2: Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

– **Art. 86** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późń. zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

– **Art. 3** który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

– **Art. 4** który objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

– **Art. 5** który określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury”.

– **Art. 6** który klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
   a) krajobrazami kulturowymi,
   b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
   c) dziełami architektury i budownictwa,
   d) dziełami budownictwa obronnego,
   e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
   f) cmentarzami,
   g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
   h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
   a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
   b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (…),
f) instrumentami muzycznymi,
g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
b) cmentarzyskami,
c) kurhanami,
d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej".

– **Art. 7** który określa formy ochrony zabytków:
1) wpis do rejestru zabytków.
1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
1) uznanie za pomnik historii;
2) utworzenie parku kulturowego;
3) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

– **Art. 16 ust. 1** „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej".

– **Art. 17** który określa zakazy i ograniczenia na terenie parku kulturowego dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.

– **Art. 18** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami".

– **Art. 19** który wskazuje, że:

„1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:
1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:
1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków".

– **Art. 20** który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

– **Art. 21** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy".

– **Art. 22** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.
2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych".

– **Art. 89** który wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków".

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372), gdzie w art. 7 ust. 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (…) kultury (…) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami". Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym w:

- **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741);
- **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 z późń. zm.);
- **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późń. zm.);
- **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późń. zm.);
- **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. z 2020 r. poz. 1990 z późń. zm.);
- **Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194 z późń. zm.);
- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późń. zm.);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 16 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2021 r., poz.731);

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510);
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).
    - Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach zostały określone w:
- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902);
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479).

Przy planowaniu i wykonywaniu prac konserwatorskich przy zabytkach, należy brać pod uwagę następujące zasady współczesnej doktryny konserwatorskiej, których stosowanie powinno również obowiązywać władze samorządowe:

1. primum non nocere (po pierwsze nie szkodzić),
2. maksymalne poszanowanie oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. minimalna niezbędna ingerencja (powstrzymywanie się od działań niekoniecznych),
4. zasada, zgodnie z którą należy usuwać to (i tylko to, co na oryginał działa niszcząco),
5. zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasada odwracalności metod i materiałów,
7. zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Powyższe zasady dotyczą m.in. konserwatorów – pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów, jak również pracowników samorządowych zajmujących się ochroną zabytków, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

GPOnZ odwołuje się do dokumentów, które połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym.

GPOnZ w swoich działaniach programowych nawiązuje do polityki krajowej szczególnie w zakresie poprawy stanu zabytków poprzez przekazywanie środków z budżetu gminy, wykorzystywania dziedzictwa kulturowego w promocji gminy, poprawy przepływu informacji pomiędzy gminą, organami ochrony zabytków oraz mieszkańcami, a także udostępnianiem informacji o zasobie zabytkowym gminy. Ważnym elementem jest również wspieranie działań z zakresu utrzymywania lokalnych tradycji kulturowych oraz wprowadzenie elementów lokalnego dziedzictwa do procesu edukacji oraz działań kulturalnych.

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.

Głównym celem Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami", podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa", podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) zwana SOR została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa, która określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągania oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

1). Obszar e-państwo – kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:
Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2030 r.:
– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
– Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam" w dostępie do kultury.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 zwana SRKS została przyjęta uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. To kontynuacja i aktualizacja Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. SRKS jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule SRKS: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:
– obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
– obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
– obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

Pełniejszego wykorzystania wymaga wpływ wybranych zasobów i narzędzi z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego na poziom kapitału społecznego, m.in. w wymiarze budowania tożsamości i kształtowania postaw obywatelskich. Wydarzenia, inicjatywy i zasoby o charakterze kulturalnym

mogą wzmacniać poczucie wspólnoty i tożsamości, cementować środowiska lokalne, stwarzać przestrzeń do poszukiwań i inspiracji oraz stanowić miejsce spotkań dla różnych grup wiekowych i zawodowych. Niski poziom kapitału społecznego oraz podziały społeczne utrudniają budowanie wspólnoty państwowej, a także wpływają na osłabienie więzi z państwem i jego instytucjami.

Znaczenie kultury dla rozwoju i jakości kapitału społecznego jest wieloaspektowe. Z jednej strony warunkuje ona zachowania i postawy, ustanawia kody i sposoby komunikowania oraz organizacji społeczeństwa, z drugiej zaś stanowi zasób materialnych i niematerialnych dóbr, które tworzą fundament tożsamości i spoiwo społeczności. Potencjał kulturowy determinuje więc w istotnym zakresie sposoby podejmowania decyzji, umożliwia budowanie atmosfery otwartości i wzajemnego zaufania. Dziedzictwo kulturowe, umożliwiając budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości, jest kluczowym elementem potencjału kulturowego i stanowi bezcenny zasób, który powinien być wykorzystany dla obecnego i przyszłego rozwoju.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Projekt zakłada trzy cele szczegółowe Strategii, które obejmują:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne poprzez: usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami, Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich poprzez: tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury, umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.
3. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne poprzez: wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju, rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

W ramach celu szczegółowego 2 SRKS wyróżniono ponadto następujące priorytety:

2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,

2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,

2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,

2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,

2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Poniżej zostały przedstawione projekty, które związane są pośrednio z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz których okres realizacji wykracza powyżej 2021 r. Projekty strategiczne SOR przypisane do zakresu interwencji SRKS:

– Narodowy Program Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – program obejmujący takie działania, jak: rozwój instytucji dialogu obywatelskiego, zniesienie barier rozwojowych dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, reformę systemu finansowania organizacji przez państwo, edukację obywatelską i historyczną oraz rozwój wolontariatu.

– Niepodległa – program budowania kapitału społecznego i wspólnoty obywatelskiej, zogniskowany wokół obchodów 100. rocznicy odzyskania niepodległości Polski, obejmujący m.in. kształtowanie postaw patriotycznych, budowanie pamięci zbiorowej i spójnego wizerunku Polski, włączanie obywateli do działania na rzecz dobra wspólnego.

– Pakiet dla Przemysłów Kreatywnych – ukierunkowany na wsparcie innowacyjnych produktów sektorów kultury i kreatywnych. Pakiet umożliwia budowanie przewagi konkurencyjnej w sektorze i przeciwdziała odpływowi kapitału kreatywnego. Proponowane działania obejmują m.in. wprowadzenie zachęt dla realizacji produkcji audiowizualnych w Polsce, wprowadzenie wakacji podatkowych dla firm z sektora kreatywnego, ustanowienie tzw. szybkiej ścieżki podatkowej dla międzynarodowych produkcji z segmentu audiowizualnego.

– Program Klub – program wspierający działalność klubów sportowych (skierowaną do dzieci i młodzieży), które stanowią lokalne centra aktywności społecznej oraz są miejscem aktywnego spędzania czasu, budowania więzi społecznych i rozwijania kompetencji, takich jak umiejętność pracy w grupie, wytrwałość czy pracowitość.

– Rozwój Czytelnictwa – projekt ma na celu poprawę stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy.

Wypracowana lista projektów strategicznych SRKS obejmuje m.in.:

– Rozwój turystyki kulturowej – projekt ma na celu realizację działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami. Celem projektu jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej oparty na zasobach kulturowych.

4.2. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Otmuchów wynikające z dokumentów na poziomie:

– wojewódzkim: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 (projekt);

– powiatowym: na poziomie powiatu nyskiego nie ma obecnie obowiązujących dokumentów, które powiązane są z zabytkami.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi ww. dokumentach.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego (PZPWO) został przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Dnia 24 kwietnia 2019 r. została uchwalona zmiana PZPWO Uchwałą Nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego.

Dokument jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu, rozumianej jako celowe oddziaływanie władz województwa na rozmieszczenie funkcji i przestrzenne różnicowanie dynamiki rozwoju. Głównym zadaniem planu jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w ciągu najbliższych kilkunastu lat, w dostosowaniu do strategicznych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego województwa z równoczesnym uwzględnieniem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Stanowi on punkt wyjścia dla opracowania innych wojewódzkich programów i dokumentów strategicznych.

Kwestia środowiska kulturowego regionu została poruszona w rozdziale poświęconym planowaniu przestrzennemu. Wśród celów zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa wymienia się utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci osadniczej województwa, podkreślając również jako jedną z głównych zasad zagospodarowania przestrzennego „nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji". Również rozdział traktujący o turystyce w istotny sposób dotyka spraw związanych z dziedzictwem kulturowym. Według autorów opracowania, ochrona i racjonalne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego warunkuje rozwój turystyki. W związku z tym kierunki polityki przestrzennej w tym obszarze obejmą m.in.: ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, ochronę, modernizację, konserwację i odbudowę obiektów i układów zabytkowych oraz innych obiektów kultury, budowę systemu szlaków tematycznych, w tym o zasięgu międzyregionalnym.

Obszerny rozdział planu poświęcono bezpośrednio dziedzictwu kulturowemu Opolszczyzny, co pokazuje, jaką do tej dziedziny życia społecznego przykładają władze samorządowe województwa. Dokument, cytując ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i przypomina, że „ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu. Obiekty kultury materialnej powinny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji

użytkowych". Główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie dziedzictwa kulturowego:

1. Zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej poprzez:
   – wymóg uczytelniania historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
   – wymóg dostosowania nowej zabudowy w zakresie skali, formy, materiału i koloru do zabudowy historycznej,
   – wymóg szczególnej ochrony elementów tworzących zabytkowy charakter przestrzeni.
2. Obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie mpzp z określeniem stref ochrony konserwatorskiej – priorytet dla obszarów cennych pod względem zabytkowym.
3. Nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w mpzp.
4. Kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych.
5. Wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź niekolidujących z ich zabytkowym charakterem.
6. Oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy.
7. Eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego.
8. Inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno-gospodarczego.

- **Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 (projekt)**

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 (projekt) opracowana była w latach 2019-2021. Strategia to najważniejszy regionalny dokument strategiczny, który w następnych 10-ciu latach określa cele i kierunki działania, jakie władze regionu muszą podejmować, aby region rozwijał się dynamicznie, harmonijnie i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Strategia jest niezbędna do skutecznego pozyskiwania funduszy unijnych na rozwój regionu.

Wyznaczone w Strategii cele strategiczne określone zostały w trzech obszarach, które były również podstawą identyfikacji wyzwań: społeczeństwo, środowisko, gospodarka. Zapisy celów strategicznych, jak i zastosowany ich opis wskazują stan docelowy, jakim będzie charakteryzowało się województwo w 2030 roku. W obszarze ochrony zabytków można wskazać:
Cel operacyjny – WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE, w ramach którego przewidziany jest m.in. kierunek działań: dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego (działania na rzecz zachowania i przystosowania zabytków do nowych funkcji użytkowych, w szczególności służących kulturze, turystyce, edukacji; sporządzenie wojewódzkiego katalogu dóbr kultury współczesnej, wymagających ochrony; digitalizacja zasobów; wsparcie dla stanowienia parków kulturowych).

W Strategii podkreślono, że „Opolskie posiada potencjał do rozwoju krótkoterminowej turystyki, czemu sprzyjają ciekawe miejsca i dziedzictwo kulturowe regionu, w tym m.in. liczne zabytki czy historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne. Dodatkowo atrakcyjność kulturowa województwa budowana jest na bazie ponadregionalnych, jak i ogólnopolskich imprez oraz wydarzeń kulturalnych realizowanych przez Opole – stolicę regionu. Ważną rolę w kreowaniu życia kulturalnego odgrywają także pozostałe samorządy, w tym ich instytucje kultury przygotowujące podstawową ofertę dla mieszkańców. Mimo wielu inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury „czasu wolnego", w wielu miejscowościach władze lokalne nadal postulują rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjno-kulturowej. Domeną województwa nie jest turystyka masowa, dlatego kluczowe jest poszukiwanie niszowych produktów turystycznych, sprzyjających aktywnemu wypoczynkowi, także wśród mieszkańców regionu".

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

- **Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych Gminy Otmuchów**

Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych Gminy Otmuchów został opracowany w listopadzie 2015 r. Wykonany został zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

- **Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016-2022 dla Gminy Otmuchów**

Zaktualizowany Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016-2022 dla Gminy Otmuchów (LPR) został przyjęty uchwałą nr XXIV/250/2021 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30 kwietnia 2021 r. To podstawowy dokument strategiczny w zakresie przeciwdziałania zdegradowaniu gminy i wdrażania przedsięwzięć rozwojowych o charakterze społecznym, gospodarczym i infrastrukturalno-przestrzennym.

Wyznaczony do rewitalizacji obszar znajduje się w obszarze, gdzie usytuowanych jest wiele obiektów zabytkowych. Obejmuje całe ulice, wraz z poszczególnymi nieruchomościami i adresami położonymi wzdłuż nich: ul. 1 Maja z adresami od nr 1 do 45 wraz z mostem kolejowym; ul. B. Krzywoustego od nr 1 do 17; ul. Fabryczna od nr 2 do 10; ul. Kolejowa (w tym nr 6); ul. Krakowska od nr 1 do 56, w tym Zespół Szkół w Otmuchowie oraz Szkoła Podstawowa, Kościół św. Anny; ul. Lipową od nr 1 do 7A; ul. A. Mickiewicza od nr 1 do 49 (w tym teren dworca autobusowego); ul. Nyską od nr 1 do 28 wraz z Wieżą Wróbla; Plac Jana Pawła II od nr 1 do 5, w tym z budynkami parafii oraz Kościołem pw. Świętego Mikołaja i Franciszka Ksawerego; ul. Plażowa od nr 1 do 12, w tym m.in. ośrodki wypoczynkowe i kluby żeglarskie; ul. Roosevelta od nr 2 do 10; Rynek od nr 1 do 42, w tym Obiekt Ratusza Miejskiego, Tereny skwerów znajdujących się na Rynku; ul. Smolenia; ul. Szkolna od nr 1 do 3B, w tym obiekt Miejsko Gminnego Domu Kultury w Otmuchowie; Osiedle Jagiełły od nr 1 do 56, w tym Publiczne Przedszkole nr 2 z Oddziałem Żłobkowym w Otmuchowie; ul. Zamkowa od nr 2 do 6, w tym Zamek Biskupi wraz z całym wzgórzem Zamkowym oraz Budynek Urzędu Miejskiego tzw. Zamek Dolny. Uzupełnienie obszaru rewitalizowanego stanowi miejscowość Sarnowice, która zgodnie z planami zostanie włączona w obszar miasta.

Rys. nr 1. Poglądowa mapa przedstawiająca zakres obszaru wsparcia do rewitalizacji w gminie i mieście Otmuchów, źródło: Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016-2022 dla Gminy Otmuchów

W ramach obszaru infrastrukturalno-przestrzennego do celów szczegółowych dla Otmuchowa zaliczono m.in.: Odtworzenie wartości zabytkowych, historycznych i artystycznych zabudowy miejskiej (Cel szczegółowy 5). Wyznaczono szereg projektów do rewitalizacji w ramach Programu.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Otmuchów**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów zatwierdzone zostało uchwałą nr XXXII/274/2006 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 21 kwietnia 2006 r. Druga zmiana Studium została przeprowadzona w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej w Otmuchowie nr XXVI/184/2009 z dnia 19 lutego 2009 r. Trzecia zmiana Studium została przeprowadzona w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej w Otmuchowie nr XXI/206/2016 z dnia 30 grudnia 2016 r. Podstawą przystąpienia do czwartej, przedmiotowej zmiany jest uchwała Rady Miejskiej w Otmuchowie nr XIV/145/2020 z dnia 5 lutego 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego.

W Studium omówiono stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zakres ochrony konserwatorskiej ustalonej w studium obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymaga zachowania:
– bryły obiektu i dachu co do kształtu, materiału, podziałów w elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej,
– wystroju architektonicznego.

Wszelkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z tymi obiektami należy uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Głównym zagrożeniem dla stanowiska archeologicznego jest rolnicze i przemysłowe użytkowanie gruntów (np. wyrobiska piasku, pospółki). Szczególną ochroną należy otoczyć potwierdzone w terenie stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków właściwego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

W Studium wyznaczono obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej. Prowadzona polityka przestrzenna gminy w tym zakresie winna uwzględniać następujące ustalenia i zalecenia:

1) W rozwoju przestrzennym gminy związanym z ochroną środowiska historycznego, kulturowego i krajobrazowego gminy, należy kierować się według zasad uwzględniających zakres działań dotyczących tych sfer wartości środowiskowych, określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w szczególności:
   a) zasad kształtowania i ochrony krajobrazu kulturowego – wskazanie obszarów o walorach krajobrazowych wykluczonych z lokalizacji inwestycji mających negatywny wpływ na krajobraz;
   b) w rozwoju przestrzennym należy kierować się zasadami ochrony terenów przed niekontrolowaną, zabudową, niedostosowaną do otoczenia i jego charakteru;
   c) zasad form zainwestowania – należy w maksymalnym stopniu inwestycje ukierunkować na harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz; ustala się wymóg opracowania studium wpływu inwestycji na krajobraz w przypadku planowania zamierzenia inwestycyjnego kubaturowo i funkcjonalnie obcego historycznemu zagospodarowaniu;
   d) zachowania i ekspozycji elementów układu przestrzennego i kompozycji zieleni – w szczególności historycznych układów ruralistycznych i urbanistycznych.
2) Konserwację i rewaloryzację w odniesieniu do obiektów i terenów zabytkowych, w szczególności:
   a) ochronę i rewaloryzację historycznego układu urbanistycznego Otmuchowa wpisanego do rejestru zabytków,
   b) objęcie ochroną prawną w postaci proponowanego pomnika historii „Otmuchów – zespół: zamek, kościół, ratusz”;

3) Adaptację w odniesieniu do obiektów i terenów o potencjalnych wartościach kulturowych;
4) Modernizację w odniesieniu do obiektów nie mających cech zabytkowych, a dysharmonizujących obszar o wartościach kulturowych;
5) Utrwalanie dotychczasowej formy przestrzennej w danej miejscowości w sytuacji niewielkiego nawarstwienia w stosunku do formy pierwotnej;
6) Ochronę terenów osadniczych przed niekontrolowaną, pod względem estetyki architektonicznej, zabudową nie dostosowaną do otoczenia;
7) Eliminację czynników degradujących układy historyczne jednostek osadniczych;
8) Adaptację i modernizację elementów zabudowy i krajobrazu do potrzeb współczesnych;
9) Zagospodarowanie obiektów opuszczonych;
10) Rewaloryzację wartości krajobrazowych, zachowaniem i adaptacją dawnych zagród chłopskich i folwarków stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe;
11) Eksponowanie regionalnej odrębności terenu;
12) Bezwzględną ochronę historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego jednostek osadniczych;
13) Projektowanie nowej zabudowy indywidualnie, w dostosowaniu do otoczenia oraz zachowania równowagi elementów krajobrazu historycznego regionu;
14) Ochronę bezpośrednią i pośrednią obiektów i zespołów urbanistycznych i krajobrazowych wokół obiektów, zgodnie z ustaleniami obowiązującymi dla stref wskazanych w rozdziale 2.4. Kierunków:
    a) Strefy „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej;
    b) Strefy “B” - ochrony konserwatorskiej;
    c) Strefy “E” - buforowej ochrony zapewniające ekspozycję panoramy miasta Otmuchowa;
    d) Strefy “K” - ochrony krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym;
    e) Strefy „W” – ochrony archeologicznej;
    f) Strefy „OW” – obserwacji archeologicznej.

5.2. Charakterystyka krajobrazu kulturowego Gminy Otmuchów ze wskazaniem obszarów |i obiektów o szczególnym znaczeniu

Krajobraz kulturowy jest indywidualnym wizerunkiem miejsca, łączącym elementy przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z działalnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne – kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne – zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności, także związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa. które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Jego ochrona jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

5.2.1. Charakterystyka gminy

Gmina Otmuchów jest to gmina miejsko-wiejska, usytuowana w płd.-zach. części województwa opolskiego, w zach. części powiatu nyskiego. Gmina sąsiaduje od płn. z gminami Pakosławice i Kamiennik, od zach. z gminą Paczków, od wsch. z gminami Nysa i Głuchołazy. Płd. granica jest granicą Państwa z Czechami.

Gminę tworzy miasto Otmuchów i 32 sołectwa: Broniszowice, Buków, Grądy, Goraszowice, Janowa, Jasienica Górna, Jarnołtów, Jodłów, Kałków, Kijów, Kwiatków, Lasowice, Ligota Wielka, Lubiatów, Łąka, Maciejowice, Malerzowice Małe, Meszno, Nadziejów, Nieradowice, Piotrowice Nyskie, Ratnowice, Rysiowice, Sarnowice, Siedlec, Starowice, Suszkowice, Śliwice, Ulanowice, Wójcice, Wierzbno, Zwanowice. W niektórych sołectwach występują przysiółki: w Grądach - Laskowice, Pasieki i Rysiowie, w Maciejowicach-Grodziszcze, w Nadziejowie-Kamienna Góra,

w Piotrowicach Nyskich-Krakówkowice, w Wierzbnie- Zwierzyniec. Siedzibą gminy jest miasto Otmuchów.

Przez teren gminy przebiega w kierunku wsch.-zach. droga krajowa ponadregionalna Nr 408 relacji Kłodzk -Nysa-Kędzierzyn Koźle-Gliwice. Sieć dróg powiatowych i gminnych zapewnia połączenie wiejskich jednostek osadniczych między sobą oraz z ośrodkiem gminnym.

Według fizjograficznego podziału województwa opolskiego położona jest w granicach makroregionu Przedgórze Sudeckie. Płn. część gminy wchodzi w skład Wzgórz Strzelińskich. Środkowa część, obejmująca miasto Otmuchów, Jezioro Otmuchowskie, zach. część Jeziora Nyskiego oraz część środkowego biegu rzeki Nysy Kłodzkiej, wchodzi w skład mezoregionu Obniżenie Otmuchowskie. Płd. część gminy (obejmująca między innymi wsie: Kałków i Jarnołtów) wchodzi w skład Przedgórza Paczkowskiego. Mezoregion ten przecina granica polsko-czeska. Kształt graficzny gminy na mapie wykazuje wyraźny podział jej terytorium na dwie części, które przedziela miasto.

Na terenie Gminy Otmuchów główną rzeką jest Nysa Kłodzka. W obniżeniu Otmuchowskim, 2 km na zachód od Otmuchowa przez spiętrzenie Nysy Kłodzkiej zaporą ziemną utworzono w 1933 r. duży zbiornik retencyjny – Jezioro Otmuchowskie, które dzieli gminę na część płn. i płd.

Gmina Otmuchów leży na Obszarze Chronionego Krajobrazu. W gminie wyznaczony został obszar specjalny ochrony ptaków Natura 2000: Zbiornik Otmuchów. Także ze względu na walory rekreacyjno- krajobrazowe część Gminy Otmuchów włączona została w Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu. Na terenie gminy znajduje się 15 pomników przyrody.

5.2.2. Historia obszaru Gminy Otmuchów[1]

Pierwsi ludzie na terenie obecnej gminy pojawili się w epoce kamiennej, zapewne z południa, przekraczając łańcuch górski przez Bramę Morawską lub Kłodzką. Przed chrystianizacją w miejscu Otmuchowa istniała osada słowiańska, której położenie na szlaku handlowym sprzyjało szybkiemu rozwojowi. O jej wysokiej randze świadczyło istnienie kasztelanii - wg niektórych badaczy powstałej w ramach własności kościelnej – biskupstwa wrocławskiego. Bowiem dalsza historia regionu ściśle związana jest z historią księstwa nyskiego biskupstwa wrocławskiego. Wraz z powstaniem biskupstwa wrocławskiego w 1000 r. ustanowiona została prowincja kościelna obejmująca ziemie w dorzeczu górnej i środkowej Odry, co sprzyjało ich scaleniu w większą całość. Zabezpieczeniem granic diecezji miała być bulla protekcyjna z 1155 r. papieża Hadriana IV, która wymienia 15 grodów granicznych od Cieszyna po Milicz, między innymi – Otmuchów.

Otmuchów były własnością księcia Jarosława, od 1173 r. księcia opolskiego, w latach 1198-1201 biskupa wrocławskiego, który testamentem przekazał kasztelanię otmuchowską jako uposażenie stołu biskupiego. Starania o utworzenie księstwa prowadził biskup Wawrzyniec (1237-1232), który dokonał lokacji Nysy i zbudował Głuchołazy, równocześnie toczyły się ciągłe spory między księciem a biskupem o zakres władzy na tym terenie, szczególnie pomiędzy biskupem Tomaszem II w księciem śląskim Henrykiem IV Probusem. W czasie tego konfliktu zamek w Otmuchowie został zniszczony, odbudowany w 1295 r. Ostatecznie w 1290 r. Henryk IV Probus zrzekł się wszelkich praw do kasztelani otmuchowskiej, czyniąc z niej suwerenne księstwo, podległe pełnej władzy biskupów wrocławskich. Przywilej Henryka Probusa dał początek trwającej ponad 500 lat historii księstwa kościelnego, którego stolicą od 1290 r. stała się Nysa.

Urząd kasztelana w Otmuchowie wzmiankowany jest w 1261 r. W bulli papieża Innocentego IV z 1245 r. potwierdzona jest własność biskupia Otmuchowa, gdzie wymieniono rynek i inne przynależności. Prawa miejskie otrzymał Otmuchów w 1347 r. – biskup Przecław z Pogorzeli lokował miasto na prawie flamandzkim. W rok później tenże biskup określił prawa wójta, rada miejska powstała między 1369 a 1470 r. W tym też czasie nastąpiło rozszerzenie obszaru miejskiego. Z tego powodu zarządzono budowę nowych murów miejskich, których wzniesienie potwierdza dokument z 1369 r. Znaczenie miasta podniósł fakt fundacji kolegiaty uposażonej w znaczne dobra ziemskie. Zapis fundacji sporządził biskup Wacław w 1386 r., potwierdził w 1388 r. papież Urban.

[1] Gminny program opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016-2019

Potem siedziba księstwa przenosiła się stopniowo do Nysy. Ostatnim z biskupów wrocławskich, którzy zmarli w Otmuchowie w 1456 r. był Piotr Nowak. W 1477 r. przeniesiono kolegiatę z Otmuchowa do Nysy, stabilizowała się nazwa „Księstwo nyskie" ostatecznie utrwalona w XVII w.

Równocześnie z powstawaniem księstwa na ziemiach kasztelanii rozpoczęła się intensywna akcja osiedleńcza. Około 1200 r. region Otmuchowa był bardzo skąpo zaludniony. Istniejące słowiańskie osady mogły być jedynie małymi przyczółkami i miejscami postoju. W ciągu stu lat od XIII do XIV w. w dobrach biskupich ziem Otmuchowa i Nysy liczba zagospodarowanych łanów wrosła z 620 do 5520. Postępujące od zachodu planowe osadnictwo na prawie niemieckim, z którym łączyło się karczowanie lasów, poprawianie jakości gleb, przyczyniło się do wzrostu liczby ludności. Wśród przybyszów obcych znajdowali się niemieccy oraz flamandzcy i walońscy chłopi. Równolegle z osadnictwem chłopskim w czasach rozbicia dzielnicowego na ziemie śląskie przybywało z Europy zachodniej rycerstwo z nadzieją na zdobycie tam majątków oraz urzędów. Doprowadziło to do transmisji zachodnich obyczajów. Osadnictwo średniowieczne zapoczątkowało zmiany ludnościowe i językowe na Śląsku.

W 1 poł. XIV w. księstwa śląskie złożyły hołdy lenne królowi czeskiemu, wchodząc tym samym w skład Królestwa Czeskiego, księstwo nyskie – w 1351 r. Śląsk wszedł w skład Królestwa Czech. W 1526 r. w wojnie z Turkami zginął król Czeski – Ludwik syn Władysława Jagiellończyka. Królestwo czeskie, a wraz z nim księstwo nyskie, przeszło pod panowanie Habsburgów. Po wojnach prusko-austriackich, w 1742 r., Księstwo Nyskie wraz ze Śląskiem przeszło pod panowanie pruskie. W 1810 r. Fryderyk Wilhelm III, król pruski dokonał sekularyzacji dóbr biskupich.

Zanim to nastąpiło w 1 poł. XV w. padł ofiarą wojen religijnych. Otmuchów został zdobyty przez husytów 28 marca 1428 r. i splądrowany. Ponowny napad husycki miał miejsce 19 listopada 1430 r. Zdobyty został zamek i miasto – na okres pięciu lat, w którym to okresie przystosowano miasto do celów obronnych. W 1435 r. za cenę okupu w wysokości 1100 kup groszy czeskich husyci opuścili zamek i miasto. Lecz w 1443 r. wtargnęli do miasta po raz trzeci. Po rocznym ich pobycie przyjęli okup za opuszczenia zamku i miasta. Niemniej miasto z klęski podnosiło się bardzo powoli, tracąc znaczenie na rzecz sąsiedniej Nysy. Niemniej biskupi nadal się o nie troszczyli, biskup Jan IV Roth przeprowadził przebudowę zamku i odbudowę murów miejskich. W XV w. miało miejsce poważne nasilenie się konfliktów narodowościowych między mieszkającymi tam Polakami a ciągle napływającymi niemieckimi osadnikami.

W okresie renesansu, reformacji i początków kontrreformacji, miasta śląskie przeżywały wielkie ożywienie gospodarcze. Procesowi temu sprzyjał okres długotrwałego pokoju, jaki zapanował na Śląsku po zakończeniu wojen husyckich. Pomyślna koniunktura nie ominęła również Otmuchowa. W 1 poł. XVI w. Miasto otrzymało przywileje dla rzemiosła, przywilej warzenia miejskiego piwa, pozwolenie na budowę wodociągu. Mimo to Otmuchów pozostawał nadal jedynie miastem rolniczym i handlowym. Jego rangę, jako siedziby księstwa, podkreślały fundacje biskupów wrocławskich. Za panowania biskupa Jakuba Salzy wybudowano w 1538 r. ratusz. Za czasów biskupa Andrzeja Jerina przebudowano zamek, a za panowania biskupa Jana Sitscha dobudowano wieżę ratuszową i kaplicę – mauzoleum rodowe przy kościele św. Mikołaja. W dalszym ciągu miasto należało do biskupów wrocławskich, którzy szczególnie je sobie upodobali.

Po wojnie trzydziestoletniej, która w 1646 r. przyniosła miastu zniszczenia, Otmuchów ponownie ożył. Przyczyną rozkwitu był fakt przywrócenia kościołowi rangi kolegiaty – w 1650 r. dzięki biskupowi Karolowi Ferdynandowi Wazie. Najwspanialszy czas przeżyło miasto za panowania biskupa Franciszka Ludwika (1683-1732). Z jego fundacji został wybudowany barokowy kościół Św. Mikołaja oraz tzw. „Zamek Dolny", a także przebudowano zamek. W mieście działało wielu artystów.

W wyniku wojen śląskich, w 1741 r. miasto przeszło pod panowanie pruskie. Otmuchów został zajęty przez marszałka pruskiego Schwerina. Doszło do bombardowania miasta, grabieży i zniszczeń. W 1810 r. król pruski dekretem z 30 października wprowadził sekularyzację majątków kościelnych. Posiadłość otmuchowska z zamkiem została w 1820 r. przyznana, jako darowizna Wilhelmowi von Humboldt, ministrowi pruskiemu. W rękach rodziny była do 1928 r.

2 poł. XIX w. była okresem rozwoju przemysłu. W 1874 r. miasto uzyskało połączenie kolejowe z Nysą, co wpłynęło na rozwój jego zabudowy. W 1882 r. powstała największa na Górnym Śląsku

cukrownia, zmodernizowana w 1924 r. Jednym z największych przedsięwzięć gospodarczych była budowa zapory wodnej i sztucznego jeziora o pojemności 143 milionów m^3 w latach 1926-1935.

Po przejęciu Otmuchowa przez wojska 1 Frontu Ukraińskiego 8 maja 1945 r., zgodnie z umową zawartą między PKWN a władzami sowieckimi 27 VII 1944 r. Rosjanie mieli traktować obszary położone na zachód od Odry i Nysy Łużyckiej nie, jako obszar okupowany, lecz tymczasowo administrowany ze świadomością przekazania go stronie polskiej. Nastąpiło to jeszcze przed ustaleniami konferencji poczdamskiej, które przyznały te ziemie w administrowanie Polsce. Obecnie miasto przeżywając kolejny okres rozwoju kieruje się głównie w stronę turystyczno-przemysłową. Wszystkie poniżej opisane wsie lokowane były na terenie kasztelanii otmuchowskiej – późniejszego księstwa nyskiego biskupstwa wrocławskiego i znaczna ich część w całości lub znacznej części stanowiła własność lub uposażenie biskupstwa. W części z nich na przestrzeni historii funkcjonowało wolne sołectwo o charakterze dóbr rycerskich, w kilku – inne wolne dobra. Po kasacie dóbr kościelnych przez pruski rząd w 1810 r. majątki biskupie znalazły się w zarządzie Królewskiego Urzędu Domen w Otmuchowie, Nysie lub w Maciejowicach, Królewskiego Urzędu Rent w Nysie lub w ręce właścicieli prywatnych.

Broniszowice – osada pierwszy raz wzmiankowana w 1305 r., powstała zapewne jako folwark w dobrach otmuchowskiego zamku biskupów wrocławskich. Została zniszczona w 1428 r. podczas najazdów husyckich, potem odbudowana rozwinęła się w niewielką wioskę. Po kasacie majątku biskupiego wieś znalazła się w Zarządzie Domen w Otmuchowie. W 1765 r. wartość majątku biskupów wynosiła 1200 talarów, we wsi mieszkało 8 kmieci i 5 chałupników. W 1785 r. – 8 kmieci, zagrodnik i 4 chałupników, we wsi było 14 domów i kuźnia. W 1825 r. było tu 19 domów, w 1840 r. – 22 domy.

Buków – osada wzmiankowana w 1260 r., od początku należała do dóbr biskupów wrocławskich. W płn. części wsi istniało wolne sołectwo - Maszkowice, wzmiankowane już ok. 1300 r., które później należało do rady miasta Nysa. Początkowo osada rozwijała się powoli ale w poł. XVIII w. była duża bogatą wsią.

W 1765 r. w części należącej do biskupów wrocławskich – o wartości 3360 talarów, mieszkało 17 kmieci, 10 zagrodników, 15 chałupników, 5 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W Maszkowicach mieszkało 12 zagrodników, 6 chałupników, 3 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. Ich wartość szacowano na 5946 talarów. W końcu XVIII w. w dobrach biskupów znajdowało się 31 domów, szkoła i dom nauczyciela, wśród mieszkańców było 17 kmieci, 8 zagrodników, 4 chałupników i kowal. W Maszkowicach było 26 domów, folwark, młyn wodny i dwie kuźnie. Mieszkało tu 17 zagrodników i 5 chałupników.

W 1810 r. dobra kościelne weszły pod zarząd Urzędu Domen w Otmuchowie, Maszkowice należały do Nysy. W 1840 r. we wsi było 99 domów, szkoła z nauczycielem i pomocnikiem, młyn wodny i leśniczówka. Mieszkańcy byli katolikami, należeli do parafii w Kałkowie. W 1840 r. szkoła obsługiwała również Kwiatków i dwie inne wsie ob. nieistniejące, zalane przez wody jeziora otmuchowskiego. W 1870 r. dzierżawcą majątku ziemskiego należącego do nyskiej kamery był por. Diettrich. W 1926 r. wzniesiono kościół.

Grądy z przysiółkami Laskowice, Pasieki – Grądy były wsią słowiańską lokowaną na prawie polskim przed 1300 r. Do 1810 r. pozostawały własnością biskupią lub kapituły nyskiej. Wieś rozwijała się bardzo powoli, w czasie wojny trzydziestoletniej została całkowicie zniszczona. W 1765 r. majątek kapituły nyskiej w Grądach szacowano na 2267 talarów. Mieszkało tu 4 kmieci, 5 chałupników, 6 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1785 r. wymieniany jest folwark i młyn wodny, nauczyciel, 4 kmieci, 5 zagrodników i 2 pasterzy. W 1810 r. wieś znalazła się w zarządzie Urzędu Domen w Nysie, w 1825 r. była to wolna gmina płacąca podatki Urzędowi Rentowemu w Nysie. Folwark uległ parcelacji i sprzedany został chłopom. W 1840 r. we wsi było 18 domów, 16 gospodarzy, młyn wodny, kuźnia, gorzelnia, gospoda i staw oraz szkoła katolicka.

Przysiółek Laskowice – mała osada słowiańska lokowana przed 1300 r., własność biskupów wrocławskich. W 1726 r. obciążenia podatkowe chłopów wynosiły 666 talarów. Nie było tu folwarku ani dworu. W 1765 r. wieś była własnością kapituły kolegiackiej w Nysie, w 1784 r. był tu młyn wodny, wśród mieszkańców – 3 kmieci i 3 zagrodników. W 1825 r. wieś podlegała królewskiemu Urzędowi

Rent w Maciejowicach, było tu 7 domów i młyn wodny, hodowano bydło (261 sztuk). Po 1945 r. wieś utraciła samodzielność i stała się przysiółkiem wsi Grądów.

Przysiółek Pasieki – osada wzmiankowana w 1371 r., od początku stanowiła własność biskupów wrocławskich. Nie rozwinęła się w wieś, w 1726 r. obciążenia podatkowe chłopów wynosiły 137 talarów, zaś wartość majątku biskupiego w 1765 r. szacowano na 50 talarów. Mieszkało tu 5 kmieci, 5 chałupników, 6 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik, w 1784 r.: 5 kmieci, 6 zagrodników, 1 chałupnik i pasterz. Po kasacie dóbr biskupich objął je wraz z kluczem otmuchowskim baron von Humboldt. W 1825 r. było tu 13 domów, w 1840 r. – 14, a wieś podlegała Urzędowi Rent w Nysie.

Goraszowice – osada słowiańska wzmiankowana w 1244 r., lokowana na prawie polskim, ponownie w 1334 r. – na prawie niemieckim. W XIV w. był tu folwark należący do mieszczan nyskich. Z czasem osada stała się własnością biskupów wrocławskich. W 1765 r. funkcjonowały tu dwa majątki. Pierwszy, o wartości 167 talarów, należący do biskupów wrocławskich, zamieszkiwało 6 kmieci, 4 chałupników, drugi – o wartości 2117 talarów, stanowił własność kapituły nyskiej, liczył 4 kmieci i 4 chałupników. W 1784 r. wieś wymieniana jest jako własność cystersów z Ząbkowic Śląskich. Mieszkało tu wówczas 11 kmieci, 2 zagrodników, 5 chałupników, był dom gminny i kuźnia. W 1810 r. część wsi należała do arcybiskupstwa, część do – kapituły nyskiej, część dóbr weszła pod zarząd Krajowego Urzędu Domen, który w 1840 r. miał w zarządzie całą wieś. W 1840 r. Goraszowice liczyły 20 domów, w tym tylko 15 gospodarstw, kuźnię, gospodę. We wsi był szewc, hodowano 103 sztuki bydła.

Janowa – wzmiankowana w 1300 r., lokowana wcześniej jako osada słowiańska. Była siedzibą rycerską. W 1 poł. XVII w. na folwarku wzniesiono okazały dwór (przebudowywany w XVIII i XIX w. oraz 1962 r.). Wieś znacznie ucierpiała w czasie wojny 30-letniej. W 1726 r. we wsi istniał tylko folwark, którego właścicielem w 1765 r. był von Rottenberg. We wsi mieszkało wówczas 5 zagrodników, 3 chałupników, 2 wolnych ludzi, i 1 rzemieślnik. W 1784 r. wieś należała do Oehlera, był w niej folwark, młyn wodny, wśród mieszkańców – 8 zagrodników i 2 pasterzy. W 1825 r. wieś należała do Karla Gottschalka, liczyła 19 domów. W 1840 r. gdy właścicielem był Robert Röhmer, było tu 21 domów ale tylko 14 gospodarstw. We wsi nadal nie było kościoła, jedynie kaplica polowa, ponadto działała gorzelnia i szynk oraz młyn wodny. Hodowano merynosy w liczbie 550 sztuk. W 1870 r. właścicielem majątku był Anton Groce. Kościół wzniesiono w 1936 r. W 1944 r. przy folwarku istniał obóz jeniecki dla jeńców radzieckich – filia Stalagu 344.

Jasienica Górna – osada lokowana na prawie niemieckim przed 1300 r. jako wolne sołectwo, później posiadłość rycerska. W XIV w. jej właścicielem był ród von Haugwitz – ich siedziba znajdowała się w górnej części wsi, po ob. czeskiej stronie. W 1 poł. XVI w. wieś stała się własnością biskupów. W czasie wojny 30-letniej zniszczona i opuszczona, po wojnie została ponownie zasiedlona. Po wojnach śląskich wieś podzieliła granica państwowa, część z dworem znalazła się w Austrii. W 1765 r. majątek biskupi szacowano na 3734 talarów. We wsi mieszkało 25 kmieci, 2 zagrodników i 25 chałupników. W 1784 r. był tu kościół filialny parafii Ratnowice, plebania, szkoła katolicka, dom administracji biskupiej i 48 gospodarstw. We wsi mieszkało 29 kmieci, 2 zagrodników, 15 chałupników. Osobne sołectwo rycerskie należało do Kuschkego, obejmowało folwark, młyn wodny, kuźnię i 6 domów. W 1825 r. sołectwo przejął Joseph Bautzke, pozostała część była w zarządzie Urzędu Domen. Wieś liczyła 69 domów, kościół filialny, szkołę katolicką z nauczycielem i młyn wodny. W 1870 r. majątek ziemski we wsi należał do Juliusa Lorenza, wieś była ośrodkiem lokalnego tkactwa chałupniczego.

Jarnołtów – wieś wzmiankowana w 1300 r., lokowana na prawie niemieckim przed końcem XIII w. Nazwa zapewne pochodzi od zasadźcy. Jedną z części późniejszej wsi było sołectwo dziedziczne, druga część pozostawała własnością biskupów. W czasie wojny 30-letniej mieszkańcy należeli do parafii w Vidnave. W 1726 r. i 1765 r. wieś podzielona była na część biskupią oraz sołectwo należące do klasztoru w Nysie. Łącznie liczyła 33 kmieci, 9 zagrodników, 16 chałupników, 3 wolnych ludzi i 6 rzemieślników. W 1784 r. część biskupia miała kaplicę i dom nauczyciela, liczyła 55 domów, a w wśród mieszkańców było 34 kmieci, 15 zagrodników, 5 chałupników. Sołectwo: folwark, 20 domów, 2 kuźnie i wiatrak, 11 zagrodników i 5 chałupników. W 1825 r. cała wieś liczyła 110 domów, była w niej kaplica modlitewna, szkoła katolicka z nauczycielem, wierni podlegali parafiom

ewangelickiej i katolickiej w Łące, zaś posiadaczem sołectwa był von Salich; w 1840 r. – major Merkatz, w 1870 r. – Carl Wenzel. W 1840 r. we wsi było 126 domów, kaplica, szkoła katolicka oraz przejście graniczne.

Jodłów – wzmiankowany w 1272 r., stanowił własność biskupów. Było tu również wolne sołectwo, w 1360 r. należące należało do Tylmanusa i Mathiesa, którzy sprzedali 1 łan ziemi sołtysowi z Wierzbna. Mieszańcy należeli do parafii katolickiej w Łące. W 1765 r. w części biskupiej - o wartości szacowanej na 1546 talarów, mieszkało 16 kmieci i 14 chałupników. Wolne sołectwo (5654 talary) znajdowało się w rękach następców Kalbusa i na jego terenie mieszkało 4 zagrodników, 2 chałupników, 3 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W 1784 r. w części arcybiskupiej było 24 zagrody, 18 kmieci, 1 zagrodnik i 5 chałupników. Sołectwo było w rękach pani Hakenberg: folwark, 9 domów, 7 zagrodników, 1 chałupnik. W XVII w. wzniesiono kaplicę mszalną. W 1825 r. cała wieś liczyła 55 domów i młyn wodny. W 1840 r. sołectwo było w rękach Emanuela Sitki, w całej wsi było 54 domy, kaplica mszalna, młyn wodnym szynk, hodowano 196 sztuk bydła. W 1870 niewielki majątek ziemski był w rękach dr Anny Borkert. W 1912 r. poprowadzono linię kolejową.

Kałków – stara wieś w kasztelanii otmuchowskiej, wzmiankowana w 1258 r. (Calcow). W XIII w. istniał tu kościół parafialny, którego powstanie przypisywano templariuszom (przesuwając datowanie na 1132-1153), do których należeć miało 8 okolicznych wsi. W 1295 r. wzmiankowany jest proboszcz kościoła – Laurentius. Kościół był kilkakrotnie przebudowywany, jego pierwotna forma świadczy o obcym pochodzeniu budowniczego. Wieś w 1300 r. przeniesiona na prawo niemieckie, stanowiła własność biskupów i była jedną z ważniejszych miejscowości w regionie. Istniał tu zajazd biskupi, który obejmował teren 4 Hufen (ok. 7-15 hektarów). Istniało tu też wolne sołectwo wzmiankowane w 1300 r. (4 Hufen), w dyspozycji parafii był 2 Hufen. Z XIII-wiecznego Kałkowa pochodzili: mgr Henryk z Kałkowa, który w 1282 r. występował jako sędzia rozjemczy oraz kanonik Ekkerhard von Kalkau wzmiankowany w Księdze Henrykowskiej.

W czasie wojny 30-letniej wieś została zniszczona, znaczna część ludności wyginęła. Za sprawa właścicieli dóbr sołeckich – rodziny von Oberg, szczególnie Balthasara von Oberg, wieś pozostała katolicka. W 1678 r. Caspar Friedrich von Oberg utworzył z dóbr sołeckich fideikomis, który w 1765 r. wart był 14587 talarów, liczył 12 zagrodników, 3 wolnych ludzi, 4 rzemieślników. Natomiast część biskupia, w tym czasie szacowana na 9660 talarów, liczyła 24 kmieci, 2 zagrodników, 15 chałupników. W 1784 r. w części biskupiej był kościół paraf. z plebanią z drewna i gliny, szkoła, dom nauczyciela, kuźnia i 42 domy, a wśród mieszkańców było 25 kmieci, 5 zagrodników, 9 chałupników. W sołectwie Carla von Oberga znajdował się folwark, młyn wodny, kuźnia i 20 domów, wśród mieszkańców – 16 zagrodników. W 1798 r., z inicjatywy proboszcza Franza Stehra, zbudowano dom parafialny, w 1804 r. – budynek szkoły. W latach 1931-1933 dobudowano nową część kościoła.

W 1825 r. właścicielem sołectwa był von Adlersdorf, pozostała część wsi znalazła się w zarządzie Urzędu Domen. Wieś liczyła 88 domów, kościół paraf. szkołę z nauczycielem i pomocnikiem, krajowy urząd celny – filia urzędu w Prudniku, młyn wodny i młyn papierniczy. W 1840 r. Kałków dzielił się na 3 części należące do: Urzędu Rent w Nysie, do parafii w Otmuchowie zaś wolne sołectwo – do komendanta policji C. Pohla (w 1870 r. – por. Philip Pohl). Łącznie były tu 84 domy, kościół z plebanią, szkoła z nauczycielem i pomocnikiem, młyn wodny o 2 kołach, młyn papierniczy z 1 kadzią, gospoda, urząd celny, wśród mieszkańców – 13 rzemieślników; hodowano 540 merynosów, 389 sztuk bydła. W 1912 r. poprowadzono linię kolejową. W okresie II wojny światowej, w 1939 r. obóz znajdował się tu obóz pracy dla polskich jeńców.

W 1945 r. osiedlili się tutaj osadnicy z okolic Żywca, Nowego Sącza i Limanowej. Powstało PGR zajmujące się hodowlą krów, produkcją mleka i uprawą zbór, zlikwidowane w latach 90-tych XX w. W 1959 r. wzniesiono nową szkołę. Do 1976 r. był Kałków siedzibą gminy. Powstała Spółdzielnia Kółek Rolniczych (SKR) oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna (RSP) działająca na terenie wsi oraz Zwanowic, Piotrowic i Jodłowa, rozwiązana w latach 90-tych XX w.

Kijów – wieś lokowana na prawie polskim przed 1300 r. i przed tymże rokiem przeniesiona na prawo niemieckie. Niewielka posiadłość rycerska w obrębie księstwa nyskiego. W 1562 r. jej właścicielem był Krzysztof von Falkenhain z linii z Krzeczyna Małego. Następny wzmiankowany

właściciel – Jan von Limpurg (zm. 1633 r.) związany był z dworem biskupa wrocławskiego arcyksięcia Karola Habsburga. W XVII w. Kijów należał do rodu von Birla. Ostatnim dokumentem związanym z tym rodem jest testament Jerzego von Birly z 1655 r. Potem wieś stała się własnością biskupów wrocławskich, w latach 1726 r. i 1765 r. była własnością kapituły kolegiaty św. Krzyża we Wrocławiu.

W 1765 r. we wsi mieszkało 8 zagrodników, 11 wolnych ludzi, 2 rzemieślników. W 1784 r. znajdował się tu folwark, młyn wodny, karczma i 20 domów, wśród mieszkańców – 17 zagrodników i chałupnik. Po kasacie dóbr kościelnych wieś stała się własnością Domu Księży w Nysie. W 1825 r. było tu 37 domów, sołectwo rycerskie, młyn wodny i kamera, zaś do wsi należała gorzelnia w Kamiennej Górze. W 1840 r. wymieniane jest sołectwo rycerskie z pałacem, w którym znajdowała się kaplica, 35 domów, młyn, wodny, karczma, piekarnia, warsztat garncarski. Katolicy uczęszczali do parafii w Kopernikach, ewangelicy – do parafii w Nysie. W 1870 r. majątek ziemski znajdował się w rękach prezbiteriatu w Nysie, pod zarządem dyr. Mauera, dzierżawiony był przez Otto Schöbela.

Po II wojnie światowej w zespole folwarczno-pałacowym w Kijowie powstał zakład Kombinatu PGR w Białej Nyskiej, po jego likwidacji zakład sprywatyzowano, w pałacu obecnie znajdują się biura i mieszkania prywatne.

Kwiatków – powstał jako folwark stanowiący własność rycerską. Z czasem rozwinęła się niewielka wieś, w 1765 r. będąca własnością von Rosenwalda, której wartość oceniano na 6454 talary. Wśród mieszkańców było 9 zagrodników, 4 chałupników, 2 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r. właścicielem dóbr był Ludwika von Montbach, we wsi był folwark i 13 domów. W 1825 r. – komisarz i radca prawny Massely z Wrocławia: dwór, kaplica i 17 domów, w 1840 r. – Franz Leipelt, w 1870 r. – asesor sądowy i deputowany Julius Below. Po wojnie część zabudowań folwarcznych z dworem uległa zniszczeniu.

Lasowice – wzmiankowane w 1284 r., od początku stanowiły własność biskupstwa wrocławskiego. W 1302 r. wymieniany jest kościół. Była to bogata wieś, o czym świadczą obciążenia podatkowe chłopów w wysokości 1102 talarów. W 1765 r. wieś była własnością kapituły w Nysie, wartość majątku szacowano na 6534 talary. Wśród mieszkańców było 20 kmieci, 30 chałupników 5 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W 1784 r. wymieniany jest kościół parafialny z plebanią, szkoła, 22 kmieci, 4 zagrodników, 20 chałupników i 3 pasterzy. W 1792 r. wzniesiono nowy kościół. W 1810 r. zarząd nad dobrami przejął Urząd Rent w Maciejowicach, wieś liczyła 63 domy, kościół parafialny z plebanią, szkołę katolicką z nauczycielem i pomocnikiem, wiatrak i gorzelnię. Rozwijała się szybko, w 1840 r. liczyła 71 domów, w tym 57 gospodarstw, wśród mieszkańców żyło 3 rzemieślników i handlarz. W czasie II wojny światowej istniał tu niewielki obóz pracy dla jeńców francuskich.

Ligota Wielka – na jej terenie znaleziono ślady osadnictwa z XII-X i XI-XII w. Wieś wzmiankowana jest w 1261r., jako własność biskupstwa wrocławskiego, lecz od początku istniało tu wolne sołectwo w rękach prywatnych. Dolna część wsi, zalana przez wody jeziora otmuchowskiego, po wojnie 30-letniej nosiła nazwę Ligoty Królewskiej lub Dolnej.

W 1765 r. sołectwo należało Martina von Drescher i do 1928 r. pozostawało w rękach rodziny. W 1765 r. mieszkało w nim 6 zagrodników, 6 chałupników, 2 wolnych ludzi, 4 rzemieślników. W 1784 r. był tu młyn wodny, wśród mieszkańców był piekarz. Część biskupia w 1765 r. liczyła 19 kmieci, 34 zagrodników, 15 chałupników; w 1784 r. była własnością kapituły katedralnej w Nysie. Znajdowała się tu szkoła z nauczycielem, wśród mieszkańców było 15 kmieci, 34 zagrodników, 5 chałupników.

W 1810 r. część kościelna wsi weszła w skład majątku królewskiego. Zabudowania obejmowały 116 domów, dwór z folwarkiem, kościół filialny i kaplicę modlitewną, szkołę nauczycielem i pomocnikiem nauczyciela, młyn wodny i gorzelnię. W 1840 r. we wsi było 107 domów w tym 93 gospodarstw, ponadto gospoda; trzymano 540 owiec, 299 sztuk bydła. W 1874 r. poprowadzono linię kolejową, wzniesiono stację. Linię przesunięto w momencie budowy zbiornika otmuchowskiego na części gruntów wiejskich. W latach 1896-1904 wzniesiono nową szkołę, w 1929 r. – kościół. W Okresie 2 wojny światowej istniał tu niewielki obóz pracy dla jeńców jugosłowiańskich. Po wojnie wieś rozwinęła się w miejscowość wypoczynkową.

Lubiatów – własność biskupów wrocławskich, lokowana na prawie niemieckim przed 1300 r. W 1302 r. wzmiankowano kościół, obecny wzniesiono na jego miejscu w 2 poł. XVIII w. Od początku istniało tu sołectwo o statusie rycerskim; dwór wzniesiono ok. 1600 r. Od 1937 r. jego właścicielką była Käthe Getmann z domu Bannerth. Po drugiej wojnie światowej posiadłość została upaństwowiona.

W 1765 r. właścicielem sołectwa był baron von Hemm; tą części wsi zamieszkiwało 8 zagrodników, 12 chałupników i 4 rzemieślników. W części biskupiej było 22 kmieci, 8 zagrodników i 23 chałupników. W 1784 w części biskupiej znajdował się kościół katolicki, szkoła z nauczycielem, dom urzędu w Nysie, a wśród mieszkańców: 26 kmieci, 9 zagrodników, 8 chałupników i pasterz. Właścicielem sołectwa był Mühlmann (folwark, 19 zagrodników 2 pasterzy), po 1810 r. – Jangwitz, rodzina wzmiankowana jeszcze w 1870 r. Po kasacji część biskupia podlegała Urzędowi Rent w Nysie. W 1825 r. we wsi było 98 domów, kościół z plebanią, wiatrak i gorzelnia, szkoła z nauczycielem; w 1840 r.: 102 domy, w tym 68 gospodarstw, królewskie dobro dominialne, sołectwo rycerskie z dworem, kościół z plebanią, katolicka szkoła z nauczycielem i pomocnikiem, wiatrak, gorzelnia oraz gospoda, hodowano 247 sztuk bydła, wśród mieszkańców było 6 rzemieślników i kramarz.

Po 1945 r. wieś wyludniła się, ob. liczy mniej więcej połowę ludności z pocz. XX w. Dwór z folwarkiem początkowo użytkowany, potem opuszczony, popadł w ruinę. Do 1978 r. pałac w Lubiatowie był własnością PGR, potem – do 1980 r. zarządzało nim Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, po czym budynek został opuszczony i pozostaje w ruinie.

Łąka – wieś wzmiankowana w 1291 r., lokowana na prawie niemieckim przed 1324 r., własność biskupstwa wrocławskiego, z sołectwem stanowiącym prywatną posiadłość. Kościół parafialny wzniesiony został w 2 poł. XIII w., przebudowany w 1561 r. i w 1778 r. W 1726 r. obciążenia podatkowe z majątku biskupiego wynosiły 300 talarów, od chłopów – 666 talarów. W 1765 r. część biskupią zamieszkiwało 28 kmieci, 4 zagrodników, 3 chałupników i 1 rzemieślnik; wolne sołectwo należące do von Oberga – 8 zagrodników, 2 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1768 r. Caspar Heinrich von Oberg przekształcił sołectwo w fideikomis, jego właścicielem w 1784 r. był Ferdinand Carl von Oberg; był tu folwark i 13 domów. Natomiast w części biskupiej znajdował się kościół katolicki, szkoła parafialna.43 domy, wśród mieszkańców było 32 kmieci, 5 zagrodników i 4 chałupników. Ta część w 1810 r. przeszła pod Zarząd Domen w Nysie.

W 1825 r. jako właściciel sołectwa wymieniany jest Schmidtthals, w 1840 r. – Erhard von Gilgenheimb. Cała wieś liczyła 100 domów, kościół z plebanią, szkołę z nauczycielem i pomocnikiem nauczyciela, gospodę. Mieszkańcy – wśród nich 5 rzemieślników i 2 kramarzy, hodowali 600 merynosów. W 1870 r. właścicielką majątku była Emilie von Zawadsky. W 1912 r. przeprowadzono linię kolejową, stację zbudowano między Łąką a Kałkowem. W 1944 r. istniał tu obóz jeniecki dla Brytyjczyków.

Maciejowice z przysiółkiem Grodziszcze – na terenie wsi znaleziono szczątki ceramiki wczesnośredniowiecznej datowane na V-IX w. Wieś wzmiankowana w 1285 r., powstała jako osada słowiańska, stanowiła własność biskupstwa wrocławskiego. W XIV w. był tu niewielki majątek rycerski, ok. 1380 r. należący do Heindriecha von Nostitz. W 1589 r. biskup von Jerin zbudował we wsi renesansowy dwór, który przebudował w XVIII w. biskup von Schaffgotsch. Maciejowice należały do większych majątków w rejonie dóbr zamkowych Otmuchowa. Do 1821 r. istniał tu folwark podległy majątkowi w Nieradowicach.

W 1765 r. wartość majątku biskupiego szacowano na 11983 talarów; we wsi mieszkało 8 kmieci, 6 zagrodników, 15 chałupników, 13 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1874 r. wymieniany jest dwór z folwarkiem, młyn wodny, 8 kmieci, 17 zagrodników, 5 chałupników; chłopi byli oczynszowani. W 1810 r. Maciejowice stały się królewszczyzną i siedzibą Urzędu Domen. W 1825 r. we wsi znajdowały się 42 domy, dwór z folwarkiem, szkoła katolicka z nauczycielem, młyn wodny i kamieniołom. W 1840 r.: 57 domów, dwór z kaplicą modlitewną, młyn z folwarkiem, szkoła katolicka z nauczycielem i pomocnikiem nauczyciela, młyn wodny, wiatrak, browar, gospoda, kuźnia i kamieniołom. Trzymano 450 merynosów i 211 sztuk bydła. Folwark z dworem stał się własnością prywatną, w 1870 r. jego właścicielem był Florian Strauch. We wsi działała cegielnia i gorzelnia, w 1910 r. zbudowano linię kolejową. W czasie II wojny istniały we wsi obozy zatrudniające jeńców

w kamieniołomach: w 1940 r. dla jeńców brytyjskich, w 1943 r. – radzieckich, w 1944 r. – jugosłowiańskich.

Grodziszcze – mała wieś, ob. przysiółek wsi Maciejowiec, lokowana ok. 1300 r. na prawie polskim. Wieś zachowała ciągłość osadniczą od X w. - w najbliższej okolicy zlokalizowano dwa grodziska datowane na X w. i IX-X w. oraz dwie osady z XI-XII w. Wieś stanowiła dobro rycerskie okresowo związane z innymi majątkami. 1765 r. – dobra Ullrische zamieszkałe były przez 3 zagrodników, 1 chałupnika, 1 wolnego człowieka i 1 rzemieślnika. W 1784 r. własność Josepha von Hundta – majątek z folwarkiem i młynem wodnym zamieszkiwany był przez 5 zagrodników. W 1825 r. i 1840 r. – własność dra medycyny Carla Larischa; wieś liczyła 14, potem 15 domów, folwark, młyn wodny i gorzelnię, potem również kuźnię. W 1870 r. właścicielem osady był por. Constantin Grun. Osada zachowuje odrębność terytorialną mimo włączenia jej do Maciejowic.

Malerzowie Małe – osada wzmiankowana w 1300 r., zawsze wchodziła w obręb większych posiadłości. W 1726 r. istniał tu chyba tylko folwark. W 1765 r. była to spora posiadłość należąca do spadkobierców Ullricha, oszacowana na 16150 talarów. Wśród mieszkańców było 13 zagrodników, 7 chałupników, 2 wolnych ludzi, 2 rzemieślników. W 1784 r. Malerzowice stanowiły własność barona von Hundta. Był tu folwark, wśród mieszkańców było 15 zagrodników, 2 chałupników, 3 pasterzy. W XIX w. wieś zaczęła się bardziej intensywnie rozwijać. W 1825 r. był tu folwark i 25 domów, właścicielami byli spadkobiercy Műhlmanna, podobnie jak i w 1840 r. Wówczas posiadłość miała status dóbr rycerskich. Był tu folwark, browar, gorzelni, kuźnia, 24 domy, w tym 20 gospodarczych, hodowano 600 merynosów i 84 sztuki bydła. W 1870 r. właścicielem dóbr był Benno Wirth.

Meszno – osada wzmiankowana w 1293 r., w tym czasie lokowana na prawie niemieckim. Od początku znajdowała się w obrębie dóbr zamkowych w Otmuchowie. W 1765 r. wartość majątku szacowano na 8574 talarów, wśród mieszkańców było 19 kmieci,10 zagrodników, 16 chałupników, 1 wolny człowiek i 3 rzemieślników. W 1784 r. było 37 domów, młyn wodny i dwie kuźnie, a mieszkało 20 kmieci, 9 zagrodników, 5 chałupników. Było też sołectwo w rękach wdowy Mattner. Po kasacie majątku biskupów, Meszno weszło pod zarząd Urzędu Domen w Nysie, istniało też wolne dobro w rękach Lipelta. Wieś liczyła 63 domy i młyn wodny. W 1840 r. wieś miała 3 właścicieli: Urząd Rent w Nysie, wolne sołectwo w rękach Eugene Baukego i wolne dobro – własność w rękach Lipelta. W 1893 r. w pobliżu wsi założono linię kolejową, we wsi zbudowano niewielką stację.

Nadziejów – stara wieś słowiańska lokowana przed 1300 r. Początkowo była własnością rycerską, w 1358 r. Johann z Ciepłowodów przeniósł Nadziejów na prawo niemieckie, potem wieś stała się własnością kościoła i należała do klasztoru Św. Krzyża w Nysie. W 1765 r. majątek klasztoru szacowano na 6920 talarów; we wsi mieszkało 14 zagrodników, 2 chałupników, 6 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r. był tu folwark, kuźnia, 28 domów, a wśród mieszkańców – 21 zagrodników i 5 chałupników.

Po kasacie dóbr wieś stała się uposażeniem Domu dla Księży w Nysie. W 1825 r. we wsi były 53 domy i kamieniołom. Istniał przysiółek Kamienna Góra z gorzelnią należącą do majątku w Kijowie i szynkiem. W 1827 r. Nadziejowie założono szkołę katolicką. W 1840 r. wieś liczyła 55 domów, szkołę z nauczycielem, gospodę i kamieniołom granitu. Wśród mieszkańców było 9 rzemieślników i 2 kramarzy. W 1870 r. wieś należała do prezbiteriatu w Nysie a zarządzał nimi dyr. Reuer. W XIX w. powstały tu kamieniołomy granitu.

Nieradowice, ob. Otmuchów – wieś lokowana w obrębie dóbr należących do zamku w Otmuchowie Od początku istniał tu folwark biskupi, w dokumentach odnotowany w 1 poł. XVII w. Zapewne wówczas wzniesiono dwór. Mała osada stanowiła siedzibę sporego majątku ziemskiego, którego wartość w 1765 r. szacowano na 13816 talarów. Mieszkało tu 6 zagrodników, 6 chałupników, 4 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r. był tu folwark, mieszkało 10 zagrodników. W 1810 r. Nieradowice stały się siedzibą królewskiego urzędu dzierżaw, ale zaraz kupił je pruski minister von Humboldt. W 1825 r. był tu folwark, 17 domów, podobnie w 1840 r., w którym wymieniany jest jeszcze szynk i kuźnia; hodowano 800 merynosów i 86 sztuk bydła. W 1870 r. właścicielką majątku była wdowa po Wilhelmie von Humboldt-Hermina z domu Werder, dobra dzierżawił Kleinschmidt.

W czasie wojny funkcjonował tu obóz pracy dla jeńców radzieckich. Po wojnie działał PGR, po likwidacji którego powstało duże gospodarstwo rolne. W 2018 r. wieś została przyłączona do miasta Otmuchowa.

Piotrowice Nyskie z przysiółkiem Krakówkowice – wzmiankowane w 1284 r., powstały, jako wieś rycerska. Od poł. XVII w. istniał tu też dwór wzniesiony przez biskupów wrocławskich ok. 1660 r., być może zlokalizowany na starszej siedzibie. W okresie reformacji właściciel dóbr rycerskich przeszedł na luteranizm, zaś biskupie, w charakterze lenna, w 1744 r. przekazano rodzinie von Wimmersberg. Majątek pozostał w rękach jej przedstawicieli do 1858 r. W 1765 r. wartość majątku, oceniano na 16500. Wśród mieszkańców było 11 kmieci, 12 zagrodników, 6 chałupników, 4 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W 1784 r. we wsi było dobro rycerskie i lenno z folwarkiem, 3 kuźnie i 35 domów. W 1825 r. wieś liczyła 53 domy i młyn wodny, w 1840 r. – 55 domów, pałac z kaplicą, młyn wodny, browar, dwa warsztaty płóciennicze. Wśród mieszkańców był rzemieślnik i kramarz. W latach 1858-1945 Piotrowice należały lub były dzierżawione przez rodzinę von Lorenz, w 1870 r. Julius Lorenz wymieniany jest jako dzierżawca. Po drugiej wojnie światowej majątek upaństwowiono, na bazie dawnego folwarku stworzono PGR, pałac przeznaczono na mieszkania dla pracowników. W 2001 r. Agencja Nieruchomości Rolnych sprzedała pałac osobie prywatnej a ta, w 2007 r. odsprzedała go Brytyjczykom, którzy podjęli remont.

Krakówkowice – osada słowiańska lokowana ok. 1300 r., od 1945 r. przysiółek Piotrowic Nyskich. We wsi zlokalizowano wczesnośredniowieczne grodzisko z pozostałościami fosy, źródła niemieckie mówią o zamku. Osada była własnością biskupów. W 1765r. mieszkało tu 3 kmieci, 5 zagrodników, 2 chałupników i 1 rzemieślnik. W 1784 r. było tu 11 domów, kuźnia, a wśród mieszkańców – 3 kmieci, 5 zagrodników, 3 chałupników. W 1825 r. – 17 domów, w 1840 r. – 18 domów i karczma.

Ratnowice – założone w 1 poł. XIII w. jako osada słowiańska, wzmiankowane w 1248 r., lokowane przed 1300 r. Wieś należała do biskupów wrocławskich i posiadała wolne sołectwo. Kościół, wzmiankowany w 1300 r., przebudowany został latach 1755-1756 i 1935 r., w 1579 r. wzmiankowany jest proboszcz Iacobus Kroner. W XVIII w. była to spora wieś: majątek biskupi w 1765 r. szacowano na 3386 talarów, w tej części mieszkało 16 kmieci i 5 chałupników; sołectwo o wartości 6160 talarów, należało do Schmiehla; wśród mieszkańców było 4 zagrodników, 1 chałupnik, 2 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W 1784 r. we wsi wymieniany jest katolicki kościół parafialny z plebanią, szkoła katolicka, kuźnia, 26 domów, wśród mieszkańców: 17 kmieci i 17 chałupników. Sołectwo należało do spadkobierców Floriana Schefflera: folwark, 11 domów 2 kuźnie, 7 zagrodników i chałupników.

W 1825 r. część biskupia podlegała Urzędowi Domen w Otmuchowie, sołectwo było w rękach Josepha Matschke. Łącznie wieś liczyła 54 domy, katolicki kościół parafialny, szkołę katolicką z nauczycielem i pomocnikiem. W 1840 r. właścicielem sołectwa była Josephine Zahn, pozostała część wsi znajdowała się pod zarządem Urzędu Rent w Nysie. We wsi wzrosła ilość domów (57), pojawił się szynk, mieszkańcy hodowali 175 sztuk bydła. W 1870 r. majątek ziemski w Ratnowicach było własnością hrabiego Fedora von Frenken – Gierstopffa, jego dzierżawcą był Joseph Schön.

Rysiowice – wzmiankowane w 1244 r., założone jako posiadłość rycerska. Od XV w. do czasów wojny 30-letniej majątek należał do rodu von Reiswitz. Potem do rodu von Jerin, w latach 1774-1790 do rodziny von Nerlich. Była to spora wieś z folwarkiem, w 1765 r. wartość majątku szacowano na 1943 talary. Mieszkało Ti 17 zagrodników, 13 chałupników, 3 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r. wśród mieszkańców było 20 zagrodników, 2 chałupników i 3 pasterzy. Ok. 1920 r. właścicielem majątku był hrabia Eugene von Ingenheim. W 1825 r. – kapitan von Rottenberg. Był tu wówczas pałac zwany zamkiem, kaplica zamkowa w ogrodzie, dwa folwarki, 32 domy, młyn wodny i wiatrak. W 1840 r. wymieniony jest baron Wilhelm von Rottenberg, zwiększyła się ilość domów do 42, pojawiła się gospoda a we wsi trzymano 1400 merynosów. W 1870 r. majątek był w rękach hrabiny Catharine von Cornberg z domu Rottenberg, okazały pałac był jedną z większych rezydencji w okolicy.

Po 1945 r. majątek upaństwowiono i przekazano w zarząd PGR Nieradowice. W 1976 r. zabytek otrzymała Okręgowa Stacja Hodowli Zwierząt w Karczowie, która doprowadziła do jego dewastacji. W 1983 r. pałac przejął skarb państwa, w latach 80-tych XX w. kupił go prywatny inwestor.

Sarnowice, ob. Otmuchów – wieś należąca do biskupów wrocławskich, wzmiankowana w 1261 r., lokowana na prawie niemieckim w 1293 r. Wymieniano również wolne sołectwo w rękach Heynczo z Biechowa, który w 1355 r. sprzedał je wraz z łąką Hanco Voytowi. Na terenie wsi zlokalizowane było grodzisko datowane na okres wczesnego średniowiecza.

W części biskupiej, w 1765 r. ocenianej na 4550 talarów, mieszkało 11 kmieci, 15 zagrodników, 7 chałupników, 9 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r.: 8 kmieci, 27 zagrodników, 4 chałupników i 2 pasterzy. Po kasacji właścicielem dóbr został Urząd Domen, w Otmuchowie, sołectwo pozostało własnością prywatną, w 1825 r. było w rękach von Humboldta. Cała wieś liczyła 57 domów, była tu kaplica modlitewna. W 1840 r. właścicielami wsi są: Urząd Rent w Nysie i baron von Humboldt-Dacheröden. Wieś liczyła 61 domów, w tym 48 gospodarstw, gospodę, 2 kuźnie, trzymano 129 bydła; wśród mieszkańców było 2 kuśnierzy. W 1870 r. sołectwo, związane z zamkiem otmuchowskim, było własnością Theodora Wilhelma von Humboldta z Berlina, dzierżawcą był Werder.

W latach 1925-1933 część wsi została zalana przez jezioro Otmuchowskie. Po 1945 r. rozbudowano zagospodarowanie turystyczne brzegu jeziora. W 2018 r. wieś została przyłączona do miasta Otmuchowa.

Siedlec – wieś lokowana na prawie niemieckim przed 1300 r., własność biskupstwa wrocławskiego w obrębie kasztelanii otmuchowskiej. Było tu też sołectwo prywatne. W źródłach z XVI w. wzmiankowany jest Krzysztof Czernin (zm. przed 1575 r.), który posiadał Sidelec jako zastaw biskupi bądź lenno. W 1726 r. obciążenia finansowe z majątku wynosiły 76 talarów, obciążenia chłopów 620 talarów. W 1765 r. część biskupią szacowano na 5317 talarów, a mieszkało tu tylko 5 chałupników. Wartość sołectwa, należącego do Hausnera, szacowana była na 5917 talarów; mieszkało tu 4 zagrodników, 2 chałupników, 2 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1784 r. w całej wsi mieszkało 10 kmieci, 4 chałupników i 1 pasterz. W pocz. XIX w. dla rodziny von Scotti wybudowano dwór. W 1825 r. część wsi była pod zarządem Urzędu Domen, sołectwo z dworem i folwarkiem – własnością spadkobierców Krautwursta. Wieś liczyła 34, młyn wodny i kopalnię gliny. W 1840 r. sołectwo należało do Aleksandera von Franken-Gierstopff. Wieś liczyła 37 domów, w tym 22 gospodarstwa, reszta jak wyżej. W 1870 r. właścicielem majątku był starosta dr Rudolph Friedenthal, ostatnim – Ernst Carl von Friedenthal-Falkenhausen, który utracił dwór w 1945 r. Wieś przestała się rozwijać, zmniejszała się liczba ludności.

Starowice – osada słowiańska, lokowana w 1289 r. na prawie niemieckim**.** Wieś stanowiła własność biskupów, prawdopodobnie od początku istniało tu również wolne sołectwo, które później przekształciło się w dużą posiadłość.

W 1765 r. właścicielem części wsi – o wartości 8367 talarów, była kapituła katedralna w Nysie; mieszkało tu 4 zagrodników i 1 chałupnik. Pozostała część wsi dzieliła się na Dolną (4850 talarów) i Górną (19017 talarów), obie należące do Daenela. Wśród mieszkańców było 13 zagrodników, 5 chałupników, 3 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1784 r. w części należącej do kapituły znajdował się folwark, wśród mieszkańców był 1 kmieć i 4 zagrodników. Ponadto we wsi istniały dwa majątki rycerskie. Jeden należał do von Koehlera, w 1825 r. – do kapitana von Perroy. Znajdował się tu folwark, młyn wodny, wśród mieszkańców było 17 zagrodników i pasterz. Drugi – do Moryca Bolke, który w 1784 r. otrzymał pruskie szlachectwo ze zmianą nazwiska. Majątek ten w 1806 r. należał do Sebastiana von Kalbachera, w 1820 r. – do Wilhelma Bernarda von Osten, od 1834r. – do Wilhelm Flatta. W 1825 r. we wsi wymieniany jest dwór z folwarkiem, królewskie dobro dominialne, dobro rycerskie, 31 domów, wiatrak i młyn wodny. W 1840 r. we wsi był dwór, 3 folwarki, 39 domów, szkoła katolicka założona w 1836 r., młyn wodny, wiatrak, gospoda i kuźnia, hodowano 1825 merynosów.

W 1840 r. część wsi była pod zarządem Urzędu Rent w Nysie, dawny majątek kapituły znajdował się w rękach deputowanego por. Paula Scholza, dobra rycerskie – w rękach wdowy po hrabim Emanuelu von Matuschka (zm. 1837 r.) – hr. Antoniny von Cappa, od której posiadłość kupił w 1846 r. Carl Gottlieb Kolisch. Następnie w latach 1868-1903 majątek ten należał do Ernesta von Schelih, który w 1869 r. zbudował neoklasycystyczny pałac. Kolejnymi właścicielami byli: Ida von Schelih z domu Quoos, potem krewni Walter von Schelih i Wilhelm Wuthes. W 1910 r. w pobliżu wsi poprowadzono linię kolejową. Do końca 2 wojny światowej wieś była siedzibą dużego majątku, w którym po wojnie

ulokowano PGR, a po jego upadku w latach 90-tych XX w. – do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Obecnie pałac jest wykorzystywany jako budynek mieszkalny.

Suszkowice – wzmiankowane w 1261 w., lokowane na prawie niemieckim w 1293 r., własność biskupów wrocławskich. We wsi istniało też osobne sołectwo. W 1765 r. część biskupia, o wartości szacowanej na 1300 talarów, liczyła 4 kmieci, 4 chałupników i 7 wolnych ludzi. W sołectwie, wycenianym na7500 talarów, należącym do von Grubena, mieszkało 7 zagrodników, 4 chałupników, 4 wolnych ludzi i 1 rzemieślnik. W 1784 r. w części biskupiej było 4 kmieci, 8 zagrodników, 1 chałupnik i 1 pasterz; w sołectwie von Pazkowskiego: folwark,10 zagrodników i 2 pasterzy. W 1825 r. sołectwo było własnością Zimmermanna, reszta należała do Urzędu Rent w Maciejowicach. Wieś liczyła 45 domów i młyn wodny. W 1840 r. sołectwo posiadał von Stuchradt. Wieś liczyła 48 domów, działał młyn wodny. W 1870 r. majątek ziemski z folwarkiem należał do Rudolfa Friedenthala, istniał do 1945 r.

Śliwice, ob. Otmuchów – osada słowiańska lokowana przed 1300 r., jako własność biskupia. Początkowo był tu folwark, potem uformowała się niewielka wieś z wolnym sołectwem. W 1765 r. wartość wsi szacowano na 7174 talarów, we wsi mieszkało 4 kmieci, 12 zagrodników, 5 chałupników 3 rzemieślników. W 1784 r. znajdował się tu folwark, sołectwo, 24 domy, wśród mieszkańców było 4 kmieci, 12 zagrodników i 6 chałupników. W 1810 r. dobra królewskie z klucza zamkowego w Otmuchowie otrzymał minister hrabia von Humboldt, w 1825 r. we wsi było 31 domów i szynk, w 1840 r. hodowano 500 merynosów. W 1870 r. właścicielem wsi był hrabia Rzeszy, von Humboldt, dzierżawcą – Wartensleben. W 1893 r. w pobliżu przeprowadzono linię kolejową, w Śliwicach powstał przystanek kolejowy. W 2018 r. wieś została przyłączona do miasta Otmuchowa.

Ulanowice – wieś słowiańska lokowana przed 1300 na prawie polskim, niewielka posiadłość rycerska w obrębie kasztelanii otmuchowskiej. W XV w. istniał tu zamek, po którym zostało grodzisko w postaci wysepki na stawie. W XVI w. lub pocz. XVII w. powstał renesansowy dwór, być może obronny, w 2 ćw. XVIII w. przekształcony w pałac. W 1765 r. właścicielem majątku był Schnalcke, wartość wsi szacowano na 8367 talarów. Mieszkało tu 8 zagrodników i 2 chałupników. W 1784 r. właścicielem był Oelstermenn, spadkobierca rodu Oelsterów. Potem wieś posiadali urzędnicy państwowi: w 1825r. – Ernst Gläser, we wsi był pałac, folwark, wiatrak i 16 domów; w 1840 r. i w 1870 r. – wyższy urzędnik Lorenz, w latach 1902-1937 – Georg Maher. Po drugiej wojnie posiadłość została upaństwowiona i włączona w skład Kombinatu PGR Nieradowice. Następnie należała do Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa, która w 1998 r. sprzedała dwór prywatnemu inwestorowi.

Wierzbno z przysiółkiem Zwierzyniec – wzmiankowane w 1266 r., własność biskupstwa wrocławskiego w obrębie kasztelanii otmuchowskiej, lokowana na prawie niemieckim przed 1300 r. Wzmiankowany również wolne sołectwo – w 1360 r. jego właścielem był Hanco zwany Bewir.

W 1762 r. majątek podzielony na część wrocławską i część przynależną do zamku otmuchowskiego, które łącznie płaciły podatki w wysokości 639 talarów, co świadczy o niewielkich rozmiarach majątku. Ale już w 1765 r. wartość wsi szacowano na 5600 talarów, mieszkało tu 6 kmieci, 9 zagrodników, 4 chałupników, 4 wolnych ludzi i rzemieślników. Po kasacie dóbr kościelnych w rękach biskupów pozostał Zwierzętnik – jako letnia rezydencja, początkowo wieś podlegała Urzędowi Domenw Otmuchowie, w 1840 r. – Urzędowi Rent w Nysie. Było tu 37 domów i leśniczówka, w 1840 r. – młyn wodny i gospoda. W 1870 r. majątek należał do kamery królewskiej a dzierżawił go inspektor gospodarczy Riedel. Wieś znana była ze stawów. Po 1945 r. w folwarku ulokowano PGR.

Zwierzyniec (Zwierzętnik) – przysiółek Wierzbna. Mała osada, położona na terenach dóbr zamkowych Otmuchowa, pierwszy raz wzmiankowana w 1713 r. Wg przekazów niemieckich w 1434 r. istniał tu zamek. W latach 1713-1714 biskup wrocławski Ludwik Franciszek (1664-1732), syn palatyna reńskiego Filipa Wilhelma von Pfalz-Neuburg von Wittelsbach ufundował pałacyk myśliwski. Przy pałacu powstał folwark, był tu też młyn wodny, gospoda i leśniczówka, a wśród mieszkańców – 2 kramarzy. Po 1945 wykorzystywany przez PGR i kompletnie zniszczony, odremontowany przez prywatnego właściciela.

Wójcice, ob. Otmuchów – powstały w kasztelanii otmuchowskiej, jako wieś biskupia, lokowana na prawie polskim i przed 1300 r. – na prawie niemieckim; wówczas wymieniono też wolne sołectwo. W 1302 r. wzmiankowany jest kościół parafialny, ob. wzniesiony został w latach 1816-1818. W 1726 r. obciążenia podatkowe z majątku biskupów wynosiły 333 talarów, obciążenia chłopów – 1385 talarów, ponadto z karczmy – 100 talarów. W 1765 r. w części biskupiej (12584 talarów) mieszkało 31 kmieci, 23 zagrodników, 23 chałupników, 4 wolnych ludzi i 2 rzemieślników. Sołectwo Polckego (4917 talarów) zamieszkiwało 3 zagrodników, 8 chałupników, 3 wolnych ludzi i 3 rzemieślników. W 1784 r. w części biskupiej mieszkało 31 kmieci, 28 zagrodników, 6 chałupników i 2 pasterzy; we wsi był kościół i szkoła z nauczycielem. W części sołeckiej był folwark, mieszkało 7 zagrodników, 2 chałupników i 1 pasterz. W 1810 r. część biskupia weszła w skład dóbr królewskich. W 1825 r. we wsi były dwie posiadłości. Część należąca (również w 1840 r.) do Urzędu Rent w Maciejowicach i wolne sołectwo w rękach Winklera. We wsi było 156 domów. W 1840 r. wolne sołectwo było w rękach Pohla. Wieś liczyła 177 domów i 126 gospodarstw. Znajdował się tu kościół filialny z plebanią, szkoła katolicka z nauczycielem i pomocnikiem, gospoda, wytwórnia drewnianych zegarów; mieszkańcy hodowali 408 merynosów, wśród nich było czynnych 20 rzemieślników. W 2018 r. wieś została przyłączona do miasta Otmuchowa.

Zwanowice – wieś wzmiankowana w 1291 r., posiadłość rycerska, przed 1360 r. będąca własnością wójta Otmuchowa, Ulmanusa de Maros, potem jego syna Leo. Wieś i majątek stanowiły lenno związane z dobrami w Vindave po czeskiej stronie.

Kolejny, znany właściciel – Adam von Geisler w 1619 r. sprzedał dobra w Górnej Osetnicy i kupił majątki w Starowicach i Zwanowicach. W 1635 r. w dokumentach występuje Mateusz Forgasch, małżonek Anny Markety, córki Kaspara von Reidenburg. Posiadał on majątki Zwanowice i Kunětice Velké w księstwie nyskim. Po śmierci ojca w 1644 r. dobra odziedziczyła ich córka Anna Katarzyna, od 1641 r. małżonka Wacława von Skal z Ligoty. W czasach późniejszych ponownie wyszła za mąż za Jana Henryka von Haberland. Później wioska znalazła się we władaniu biskupów wrocławskich, a w1667 r. kupił ją od biskupów Ignacy Henryk von Gilgenheim wraz z wójtostwem w Vidnavie. Jego syn, Jan Karol Hentschel von Gilgenheim, był wójtem dziedzicznym Vidnavy i właścicielem Frączkowaoraz Zwanowic. W 1727 r. majątek Gryżów i Zwanowice oraz wójtostwo w Vidnave należały do Fryderyka Sebastiana von Ganser, radcy księstwa nyskiego. W XVIII w. właścicielami wsi ponownie byli Gilgenheimowie – wymieniany jest Leopold Franciszek (1770-1823), starosta powiatu nyskiego, właściciel Frączkowa, Goszowic i Zwanowic. Po nim dobra odziedziczył syn Erhard (1812-1870), od 1908 r. właścicielką była Maria Deloch, z domu John, wzmiankowana też w dokumencie z 1937 r.

W 1736 r. obciążenia podatkowe szacowano na 1548 talarów. W XVIII w. włości miały status dobra lennego. W 1765 r. majątek szacowano na 11986 talarów. Mieszkało tu 9 zagrodników, 2 chałupników, 2 wolnych ludzi i 2 rzemieślników. W 1784 r. był tu folwark, 15 domów i 2 kuźnie, wśród mieszkańców było 11 zagrodników i 1 chałupnik. W 1825 r., 1840 r. i 1870 r. wieś liczyła 28 domów, była tu kuźnia i szynk, trzymano 450 merynosów. W 1945 r. w folwarku urządzono gospodarstwo RSP z Kałkowa.

5.3. Dziedzictwo materialne Gminy Otmuchów[2]

Materialne dziedzictwo kulturowe to cały dorobek materialny wszystkich pokoleń, jakie zamieszkiwały region. Są to zabytki nieruchome oraz obiekty ruchome w nich zgromadzone, ale też układy przestrzenne miejscowości wraz z terenami zieleni komponowanej oraz zabytki archeologiczne.

Podstawowymi elementami materialnego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe obiekty budownictwa i architektury, układy przestrzenne i krajobrazowe (zespoły zamkowo-parkowe i pałacowo-parkowe), charakterystyczne dla Opolszczyzny układy ulicowe z dość dobrze zachowanymi zagrodami (frontowe budynki szczytowe, budynki „wycugowe", bramy i/lub budynki bramne, spichlerze, zabudowa murowana o bogatym wystroju architektonicznym). Ze względu na znaczne wartości historyczne i kulturowe ochronie konserwatorskiej podlegają obszary krajobrazu kulturowego o predyspozycjach rezerwatów kulturowych o znaczeniu krajowym, regionalnym

[2] Gminny program opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016-2019

i lokalnym oraz zespoły urbanistyczne, obiekty architektury i budownictwa, parki, cmentarze, zabytki ruchome oraz stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie gminy.

5.3.1. Historyczne układy przestrzenne

Zabytkowe układy przestrzenne to założenia miejskie i wiejskie zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg.

I. UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA OTMUCHÓW

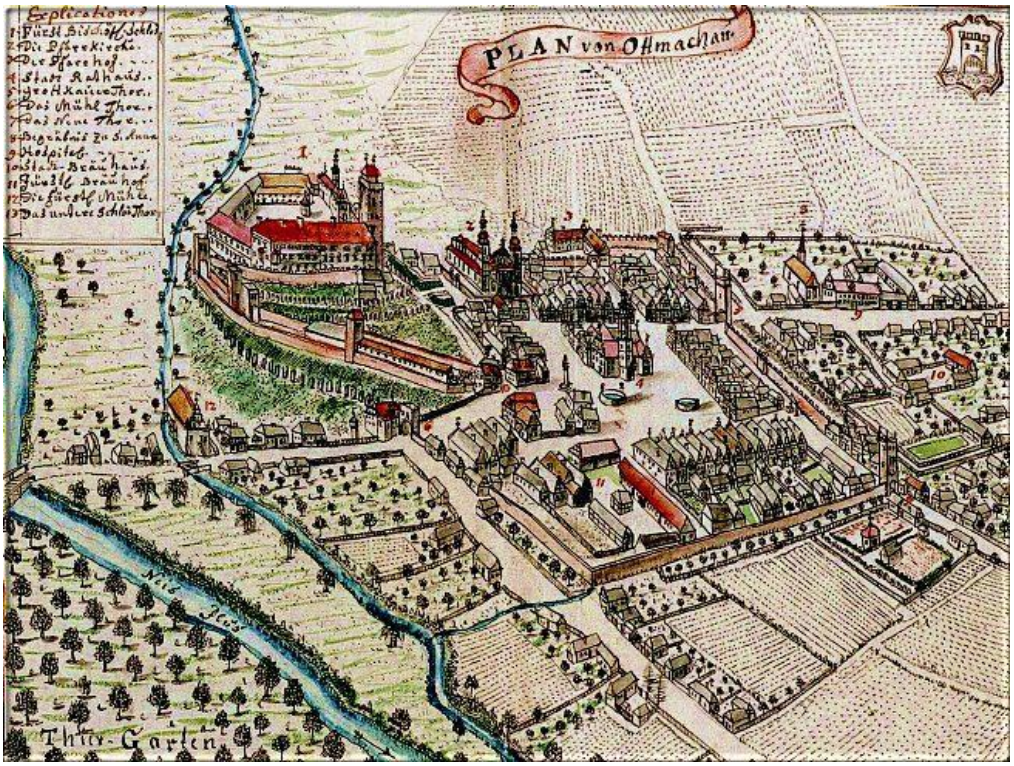

Rys. nr 2. Panorama miasta z zamkiem w poł. XVIII w. na rycinach F. B. Wernhera, źródło: http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html

Mimo wielokrotnych przekształceń struktury miejskiej, zachowany został pierwotny układ urbanistyczny miasta z czasów lokacji. Strefą ochrony konserwatorskiej ujęty jest teren starego miasta w obrębie linii obwarowań wraz ze wzgórzem zamkowym. Granica ochrony przebiega krawędzią wzgórza zamkowego – na zach., na zapleczu ulic Cichej i Orkana - na płn., wzdłuż ul. Roosevelta w kierunku płd. do ul. 1 Maja – na wsch. i na płd. – wzdłuż ul. 1 Maja do wzgórza zamkowego. Obejmuje czytelny układ przestrzenny miasta z okresu jego lokacji, historyczną sieć ulic, plac rynkowy, narys bloków zabudowy i zachowane podziały na parcele wewnątrz bloku wschodniego, fragmenty murów obronnych z k. XIV w. z wieżą bramy nyskiej i fragmentami furty prowadzącej z miasta na cmentarz usytuowany poza murami miejskimi, najważniejsze elementy układu przestrzennego i dominanty wysokościowe, takie jak:

– zamek gotycko-renesansowy i resztki obwarowań z parkiem otaczającym zespół zamkowy
– kościół parafialny pw. św. Mikołaja i Franciszka,
– ratusz z wieżą,
– pałac barokowy, ob. siedziba urzędu gminy i oficyna pałacowa,
–budynek dawnej Szkoły Ewangelickiej
– zabudowa mieszkalna, najstarsze domy pochodzące z XVIII w. i poł. XIX w.

Mury obronne Otmuchowa – centralny punkt miasta stanowił zamek kasztelański z systemem swoich obwarowań, w związku z czym mury miasta nie były okazałe. Ich budowę zakończono w 1396 r., odbudowane zostały w latach 1484-1485 po zniszczeniu przez husytów. Od zach. biegły skrajem wzgórza, na tyłach kościoła i dawnego Internatu Liceum i tu skręcały na wsch., między

dzisiejszym ulicami Cichą a Reymonta. Od zewnątrz okolone były fosą, której pozostałość widoczna jest przy ul. Wiejskiej. Dzisiaj zachowały się nielicznie fragmenty obwarowań. Wśród nich Wieża Wróbla (2 poł. XIV w.) będąca częścią niezachowanej Bramy Nyskiej – we wsch. części murów. Dolna część wieży zbudowana jest z kamienia, części wyższe są ceglane. W górnej części wieży zachowane są otwory strzelnicze z XVI w. oraz attyka z 1566 r. Na parterze zachowane pomieszczenie sklepione kolebkowo.

II. UKŁADY RURALISTYCZNE WSI Z TERENU GMINY OTMUCHÓW

Część wsi w Gminie Otmuchów zachowała podstawowy układ ruralistyczny, mimo wielowiekowych nawarstwień i przekształceń. Wsie otmuchowskie prezentują głównie układ ulicowy. Najwięcej ulicówek znajduje się w płd. części gminy gdzie wpływ na ich ukształtowanie miała kolonizacja „fryderycjańska" z końca XVIII w. Podział parcel jest tu regularny, zabudowa zagrodowa typowa, ze szczytowo ustawionymi domami, w tym także „wycugowymi" oraz szczątkowo zachowanymi bramami wjazdowymi od strony ulicy. Wsie zlokalizowane w płn. części gminy mają w większości układ nieregularny spowodowany narastaniem osady wzdłuż dróg wychodzących z zespołu dworskiego stanowiącego pierwotne jej centrum. W niektórych mniejszych wsiach, jak w Rysiowicach, Starowicach, czy Ulanowicach, zespoły zdominowały układ przestrzenny. Dominantę wysokościową, mino zróżnicowania wysokościowego terenu, zwykle stanowi kościół z cmentarzem przykościelnym, tworzący odrębny zespół: Buków, Jasienica Górna, Kałków, Lasowice, Łąka, Lubiatów, Ratnowice, Otmuchów-Wójcice, etc.

Wsie, o dobrze zachowanym układzie to: Jarnołtów, Kałków, Buków, Lubiatów, Ligota Wielka, Ratnowice, Janowa, Maciejowice, Laskowice, Łąka i Siedlec. Zgodnie z wytycznymi Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy sugerowane jest utworzenie szczególnych stref ochrony we wsiach: Kałków – rezerwat kulturowy, Lubiatów – park kulturowy.

III. HISTORYCZNE ZESPOŁY ZABUDOWY REZYDENCJONALNEJ I FOLWARCZNEJ

Dwór oraz elementy z nim powiązanych przestrzennie i historycznie m.in. oficyny, mała architektura i formy zaprojektowanej zieleni – ogród i park tworzą zespół zabudowy rezydencjonalnej. Formy zaprojektowanej zieleni, jako zabytek „żywy" – wymagają stałej, specjalistycznej opieki. Tereny parków i zespołów parkowo-dworskich, zwłaszcza wpisanych do rejestru zabytków, stanowią istotny element krajobrazu kulturowego. Dla zachowania ich charakteru i walorów konieczne są działania m.in. odtwarzające dawne układy, nasadzenia roślinności.

W Gminie Otmuchów najważniejszym zespołem rezydencjonalnym jest zamek Otmuchowski z dziedzińcem i parkiem. Jest własnością komunalną i obecnie pełni funkcje o charakterze hotelowo-gastronomicznym. Obiekt nie posiada ekspozycji muzealnej, jest udostępniony do zwiedzania dla grup oraz turystów indywidualnych.

Zdjęcie nr 1. Zespół pałacowo-folwarczny z parkiem, Piotrowice Nyskie, 2011, fot. M. Szczygieł, źródło: http://opolskie.fotopolska.eu/nowe_zdjecia/m51607,Bukow.html?galeria_zdjec&m=52101&f=615095-foto

W układach ruralistycznych części wsi gminy występują zespoły pałacowo-parkowe, zazwyczaj połączone z założeniem folwarcznym. W gminie Otmuchów dobrze zachowane są:

– założenie dworsko-folwarczne z dworem (XVII-XIX w.) i spichlerzem z 1725 r. w Lubiatowie. Układ zespołu czytelny, natomiast budynki znajdują się w ruinie,

– Maciejowice – zespół dworski z folwarkiem,

– Piotrowice Nyskie – zespół pałacowy z niewielkim parkiem o zatartym układzie. Zabudowania folwarczne z XIX w. ze spichlerzem o unikalnej konstrukcji, obejmującej cztery cylindryczne silosy pod wspólnym dachem, niestety w złym stanie technicznym.

– Rysiowice, teren zespołu pałacowego wraz z parkiem przypałacowym; układ czytelny, budynki w stanie średnim, otynkowane, część dachów po wymianie.

– Siedlec – zespół dworski z XVIII w. i park z okazami pomnikowych drzew zajmują znaczną część wsi. Na przeciwległych końcach wydłużonego obszaru znajdują się pałac z parkiem i park leśny, pośrodku – folwark. Całość połączona jest pierwotnym układem komunikacyjnym i układem wodnym z kilkoma stawami. W folwarku funkcjonuje hodowla bydła i trzody chlewnej, nieczystości odprowadzane są do układu wodnego zespołu.

– Starowice – teren zespołu dworsko-parkowego z oficyną dworską, spichlerzem i budynkami gospodarczymi.

Szczególnie zagrożone są Ulanowice – zdominowane przez zespół pałacowy z parkiem i zespół folwarczny z XVIII w., przebudowany w XIX (murowany spichlerz XVIII w. przebudowany na stodołę, 2 murowane stodoły z 1 poł. XVIII w., owczarnia z k. XVIII w., w parku staw i barokowa kolumna z 1724 r. z figurą Chrystusa. Podobnie zespół w Zdanowicach, gdzie dwór rozebrano kilkanaście lat temu, zachowały się budynki gospodarcze folwarku, wśród nich odnowiony, dwukondygnacyjny spichlerz z wozownią w przyziemiu, z ok. poł. XIX w.

IV. PARKI

Parki zabytkowe, dworskie i podworskie, oraz ogrody zabytkowe podlegają szczególnej ochronie. Są świadectwem świadomego uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni, podnoszą walory estetyczne i kulturowe danego obszaru, stają się dla mieszkańców miejscem rekreacji i odpoczynku, jednocześnie są czynnikiem rozwijającym turystykę regionu. Na terenie Gminy Otmuchów znajduje się 8 parków zabytkowych umieszczonych w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, znajdujące się w równym są tnie zachowania. Są to:

Park zamkowy w Otmuchowie w bardzo dobrym stanie wymagającym jedynie bieżącej pielęgnacji.

Park w Kałkowie o powierzchni 1,0 ha, z XIX/XX w., ograniczony murem, z niezbyt czytelnym pierwotnym układem kompozycyjnym. Przez park z płd.-wsch. na płn.-zach. biegnie szpaler grabowy. W drzewostanie parku dominują: robinia akacjowa, klon pospolity, modrzewie europejskie, klon jawor, lipa drobnolistna. W poszyciu – roślinność synantropijna, wśród której dominuje pokrzywa zwyczajna. W centralnym miejscu rośnie okazała lipa drobnolistna oraz dwie sosny wejmutki. Założenie parkowe jest bardzo zaniedbane.

Park przypałacowy w Piotrowicach Nyskich o powierzchni ok. 2,0 ha, z pocz. XIX w., z barokowym pałacem w części płn. Stan zachowania układu kompozycyjnego parku zatarty jest przez liczne samosiewy. Kilka drzew spełnia warunki ochrony jako pomnik przyrody: grab pospolity (obwód pnia 365 cm), lipa szerokolistna, tulipanowiec amerykański, żywotnik olbrzymi, dąb szypułkowy (o obwodzie pnia 403 cm) oraz 6 sztuk innych dębów szypułkowych – ze względu na ich bardzo dobry stan zdrowotny, silnie rozrośnięte korony i obwodach pni od 260 do 387 cm.

Park podworski w Rysiowicach o powierzchni 11,5 ha, 1 poł. XIX w., z ciekiem wodnym biegnącym z płn. na płd., podzielony na część przypałacową i część leśną. Założenie zaniedbane, nieczytelny jest historyczny układ kompozycyjny parki, wiele drzew wymaga zabiegów higienicznych. W drzewostanie dominują: klon zwyczajny, olsza czarna, grab zwyczajny, świerk pospolity, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna. W bezpośrednim sąsiedztwie pałacu kilka drzew iglastych, w tym: dwie krzewiaste formy cisu pospolitego, sosna wejmutka oraz daglezja. Cztery drzewa kwalifikują się do

ochrony pomnikowej: grab zwyczajny, dąb szypułkowy, buk zwyczajny odmiana czerwonolistna oraz okazały dąb szypułkowy. W pobliżu pałacu, po drugiej stronie cieku wodnego rośnie kilka drzew, w tym: dęby szypułkowe, katalpa okazała, cis pospolity oraz grupa tui. W płd. części parku bardzo wysokie świerki pospolite, drzewiaste formy cisa, dęby szypułkowe oraz dęby czerwone.

Park podworski w Siedlcu o powierzchni 2,0 ha, k. XIX w., zaniedbany, o zatartym, nieczytelnym układzie kompozycyjnym. Na terenie parku znajduje się pałac, stawy, wzdłuż jednego z nich biegnie szpaler złożony ze świerków pospolitych. W sąsiedztwie pałacu – dwie sosny czarne oraz topola biała o obwodzie pnia 385 cm. Inne zabytkowe drzewa: platan klonolistny, szpaler świerków, dęby szypułkowe, w tym trzy okazy o pierśnicach od 320 cm do 350 i jeden o pierśnicy wynoszącej 360 cm.

Park podworski w Starowicach o powierzchni 3,69 ha, poł. XIX w., z dworem. W części płn.-wsch. dominuje polana widokowa z pojedynczo wyeksponowanymi drzewami: świerk pospolity, żywotnik zachodni, sosna wejmutka, bożodrzew chiński i miłorząb japoński (obwód 326 cm i wys. 15 m). W płd.-wsch. części parku dominuje lipa drobnolistna i robinia akacjowa, w części zach. i płn.-zach. granicy – klon pospolity i dąb szypułkowy. W parku rosną jeszcze dwa drzewa o cechach pomników przyrody: buk pospolity odmiana czerwono listna oraz klon pospolity.

Park podworski w Ulanowicach o powierzchni 1,00 ha, k. XIX w. z pałacem i okrągłym basenem otoczonym kamieniami - w części płd. Obok rosną dwa miłorzęby japońskie, orzech czarny oraz buk pospolity. Rosną tutaj również drzewa iglaste, wśród których na uwagę zasługuje sosna limba oraz dwie daglezje i skrzydłorzechy kaukaskie. Założenie parkowe zatarte, układ kompozycyjny jest nieczytelny. Park porośnięty jest roślinnością synantropijną z licznym samosiewem drzew i krzewów, w którym przeważa klon pospolity.

Park podworski w Zwierzętniku o powierzchni 1,40 ha, k. XIX w., z dobrze zachowanym pałacykiem myśliwskim. Dominujący drzewostan tworzą lipy drobnolistne, dęby szypułkowe, klony pospolite, robinia akacjowa. Liczny samosiew drzew i krzewów z przewagą bzu czarnego a także roślinność synantropijna porastająca całą powierzchnię spowodowały, że zatarciu uległy ścieżki i alejki. W bezpośrednim sąsiedztwa pałacyku - stan parku dobry.

Na terenie Gminy Otmuchów znajdują się także parki nie objęte konserwatorską ochroną prawną:
– park podworski w Otmuchowie, d. Nieradowicach, z pocz. XX w. o powierzchni 1,64 ha, naturalistyczny o charakterze leśnym, o zatartym zasadniczym układzie kompozycji założenia. W drzewostanie dominują drzewa liściaste: dąb szypułkowy, grab pospolity, klon zwyczajny, klon jawor, buk pospolity.
– park „Bażanciarnia" w Otmuchowie, na którego terenie znajduje się objęty ochroną konserwatorską cmentarz żydowski, pochodzący z XIX w.

Parki w zdecydowanej większości przedstawiają stan zły. Większość z nich wymaga kompleksowej rewaloryzacji poprzez zabiegi porządkowe i pielęgnacyjne, także działania zmierzające do odtworzenia zabytkowego układu kompozycyjnego. W parkach, które graniczą bezpośrednio z pałacem/dworem, posiadającym prywatnego właściciela, części parku bezpośrednio sąsiadujące z dworami utrzymane są wzorowo. W pozostałych częściach - zatarty układ kompozycyjny, całość zaniedbana, liczne samosiewy, dewastacja i zaśmiecenie (Piotrowice Nyskie i Ulanowice). Cecha charakterystyczną wszystkich założeń jest znaczna ilość drzew kwalifikujących się na pomniki przyrody.

V. ZESPOŁY KOŚCIELNE

Budynki kościołów zwykle należą do najstarszych we wsi. Otoczone są murem lub ogrodzeniem, w obrębie którego znajdują się dawne lub czasem czynne jeszcze cmentarze. Ze względu na specyficzną funkcję i szczególną opiekę obiekty te reprezentują przekrój technik budowlanych stosowanych na terenie województwa, niemniej wszystkie kościoły ziemi otmuchowskiej są murowane. Szeroki jest również ich wachlarz stylistyczny związany z czasem powstania. W Gminie Otmuchów najciekawsze to:
– zespół w Kałkowie, z nietypowym kościołem przypisywanym templariuszom i plebanią;

– zespół w Lubiatowie;
– inne: Buków, Jasienica Górna, Kałków, Lasowice, Łąka, Lubiatów, Ratnowice, Otmuchowie - dawne Wójcice.

VI. CMENTARZE

Cmentarze jako przestrzenie ukształtowane wg reguł kulturowych, związanych z religią i tradycją grzebania zmarłych, opatrzone cennymi zabytkami sztuki sepulkralnej, z zachowanym układem alejek i ścieżek cmentarnych, w otoczeniu starodrzewu, stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego. Również cmentarze nieczynne. Obiekty te należy pielęgnować i eksponować w krajobrazie miejscowości. W gminie Otmuchów znajdują się cztery zabytkowe cmentarze wpisane do rejestru zabytków: dwa terenie miasta Otmuchów, cmentarz w Kałkowie i w Otmuchowie, d. Wójcicach. Ich stan zachowania jest dobry, oraz cmentarz w Jarnołtowie, nie objęty ochroną prawną:
– w Otmuchowie, w parku Bażanciarnia zachował się cmentarz żydowski założony na pocz. XIX w. W 1939 r. cmentarz przeszedł na własność Zrzeszenia Żydów w Niemczech, podczas II wojny światowej zdewastowany. Na powierzchni 0,1 ha zachowało się 25 nagrobków z wapienia i piaskowca, z których najstarszy pochodzi z 1819 r., zaś 20 – z 1 poł. XIX w. Teren ogrodzony jest drewnianym płotem, jest uporządkowany i porośnięty drzewami. W 2003 r. cmentarz został uporządkowany, nagrobki odnowione, z fragmentów płyt wykonano lapidarium.

Otmuchów, cmentarz rzymsko-katolicki przy ul. Krakowskiej, 1695 r.,
- w Jarnołtowie, cmentarz, działka nr 62,
- w Kałkowie, cmentarz, przy drodze na Otmuchów-Nysa, 1 poł. XIX w.,
- w Otmuchowie, d. Wójcicach, ul. Kalinowa, dz. 205, 1 poł. XIX w.

Inny typ cmentarza prezentują cmentarze przykościelne z zachowanymi zabytkowymi układami alejek: w Jodłowie, Bukowie, Ratnowicach, Maciejowicach i Lubiatowie, nie ujęte w gminnej ewidencji zabytków, pozostają nierozpoznane w zakresie stanu zachowania. Niezależnie od stanu zachowania cmentarze powinny być oznakowane tablicami informacyjnymi.

5.3.2. Historyczne obiekty budowlane

Miasto Otmuchów pod względem estetyki i utrzymania zabytków, prezentuje się dobrze. Uzupełnienia ubytków zabudowy wymaga Rynek - wskazana jest odbudowa dwóch pierzei rynkowych oraz przystosowania zabytkowych obiektów dla potrzeb kultury lub turystyki, z uwzględnieniem ochrony wartości kulturowych.

I. REZYDENCJE
Zamek kasztelański w Otmuchowie

Plan zamku wg. G. Grundmanna:
1 – wieża,
2 – wozownia,
3 – ganek,
4 – pawilon wejściowy,
5 – końskie schody,
6 – wjazd do zamku,
7 – dziedziniec,
8 – studnia,
9 – najstarsze skrzydło zamkowe,
10 – skrzydło zach. niezachowane

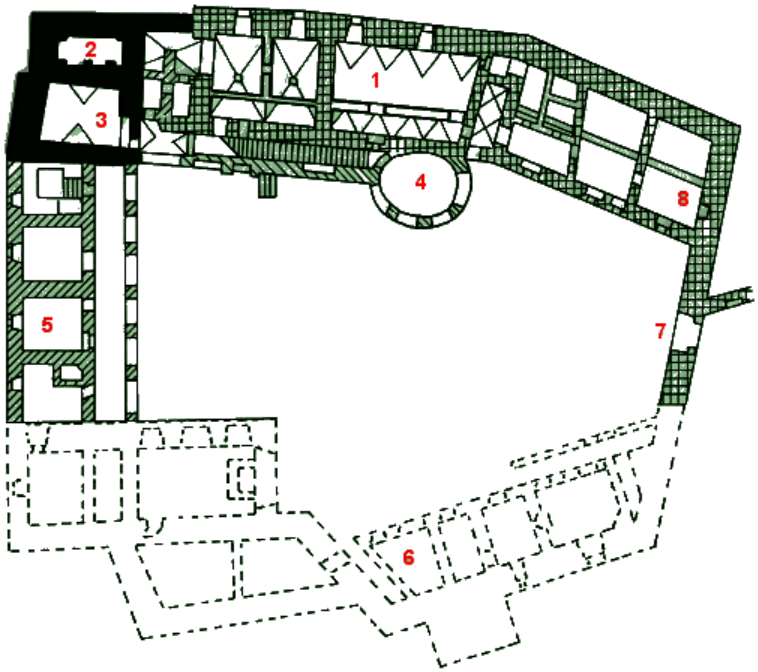

Rys. nr 3. Plan zamku wg. G. Grundmanna, źródło: Leksykon Zamków w Polsce, L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm, Arkady 2002 http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html

Rys. nr 4. Zamek w połowie XVIII w. ryc. CH.F.B. Wernhera, źródło: Leksykon Zamków w Polsce, L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm, Arkady 2002 http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html

Wzniesiony w XIII w., w miejscu grodu drewnianego. Zniszczony i odbudowany w XIII w., rozbudowany w latach 1484-1485 – skrzydło wschodnie, w k. XVI w. – skrzydła płd. i zach. – powstała wówczas czteroskrzydłowa rezydencja z wewnętrznym dziedzińcem. Zamek odnowiony w 1638 r., podczas wojny śląskiej w 1741 r. uszkodzony i zajęty przez wojska pruskie, powoli zmieniał się w ruinę. W 1810 r. przejęty przez państwo i przekazany rodzinie von Humboldt (w rękach rodziny do 1928 r.). Wilhelm von Humboldt rozebrał dwa skrzydła zamku i część fortyfikacji bastionowych, w ich miejscu założył ogród. Obecnie zamek pełni funkcję hotelu.

Założenie składa się ze skrzydła płn.-wsch. i niewielkich fragmentów skrzydła płn.-zach., ponad którymi w latach 1923-1925 wybudowano parterowy pawilon z tarasem. Skrzydło główne murowane z kamienia i cegły, częściowo tynkowane, czterokondygnacyjne, na planie wydłużonego prostokąta o załamanej osi, nakryte wysokim dachem siodłowym. W narożniku płn. – masywna, czworoboczna wieża, gotycka, wielokrotnie przebudowywana, z XIX-wiecznym krenelażem. Do dziedzińca dobudowana barokowa klatka schodowa, o szerokich, jednobiegowych schodach zakończona owalnym

pawilonem. Elewacje zdobią okna w profilowanych kamiennych obramieniach, dwa niewielkie wykusze oraz fragmenty dawnych polichromii o motywach roślinnych i heraldycznych. Układ wnętrz jednotraktowy, przebudowany, pomieszczenia parteru zamknięte są sklepieniami kolebkowo-krzyżowymi, sale na piętrach przykryte stropami drewnianymi, w dwóch pokojach zachowane polichromie stropów.

Wokół zamku zachowane fragmenty dawnych obwarowań, od strony płd.-wsch. – mur z ostrołukową bramą wjazdową, od strony płd. i wsch. - resztki muru ze strzelnicami kluczowymi, od płn.-wsch. półkolista basteja.

Zamek dolny, ob. siedziba Urzędu Miasta, usytuowany poniżej zamku kasztelańskiego, wybudowany w 1707 r. wg proj. architekta Michała Kleina. Przebudowa na szkołę w 1927 r. mocno zniekształciła budynek – od strony dziedzińca dobudowano aneks i balkon. Zachowały się obramienia okienne. Barokowy portal, zniszczony podczas przebudowy, wykonany był nyskiego kamieniarza Kacpra Herberga. Pozostałością dawnego otoczenia pałacu jest kamienne ujęcie źródła w kształcie lwiej głowy.

W znacznej części wsi gminy Otmuchów znajdują dwory i pałace. Ich stan zachowania w jest bardzo zróżnicowany. Obiekty znajdujące się w rękach prywatnych, z reguły w stanie dobrym, na bieżąco są remontowane. W najlepszym stanie są założenia w Kijowie i Rysiowicach.

Pałac w Kijowie – klasycystyczny, zbudowany w XIX w., murowany z cegły, tynkowany, wzniesiony na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacjowy, nakryty płaskim dachem. Fasada ośmioosiowa, z wejściem na osi. Elewacja ogrodowa przekształcona z nieznacznym asymetrycznie rozmieszczonym ryzalitem klatki schodowej. W jednaj z bocznych elewacji centralny jednoosiowy dwukondygnacyjny ryzalit. Elewacje ujęte w podziały ramowe, za pomocą gzymsów i boniowanych lizen. Część okien w prostokątnych obramieniach, nad niektórymi trójkątne naczółki. Przyziemie budynku boniowane. Przed bramą wjazdową kamienna barokowa figura św. Jana Nepomucena z 1798 r.

Pałac w Rysiowicach – z ok. 1881 r. w stylu neorenesansu niemieckiego z domieszką wpływów włoskich i francuskich. Wzniesiony na planie prostokąta, czteroskrzydłowy z niewielkim dziedzińcem w środku. Budowany z kamienia i cegły, tynkowany, w fasadzie boniowany. Skrzydła dwukondygnacyjne, dach czterospadowy z facjatkami. Obiekt posiada liczne wieżyczki, szczyty, dwie okrągłe baszty w narożnikach i wykusze. Elewacje rozczłonkowana wydatnymi gzymsami, portalami i opaskami okien. Nad wejściem kartusz herbowy z sentencją rodową „Deo fidens fronte serena". Pałac mieścił jedną w większych kolekcji dzieł sztuki na Śląsku, z takimi cymeliami jak Madonna Botticellego, Madonna Fra Filipp oLippi, czy obrazy malarzy niemieckich oraz bibliotekę liczącą 37 tysięcy książek i kolekcja starożytności – ponad 130 rzeźb, waz, figurek. Wokół pałacu niewielki park krajobrazowy i mauzoleum z przełomu XVIII/XIX w.

Dwór w Piotrowicach Nyskich – późnorenesansowy z elementami barokowymi i klasycystycznymi, z ok. 1660 r., wielokrotnie przebudowywany i rozbudowany. Budynek murowany z cegły i kamienia, otynkowany, na planie nieregularnego czworoboku, złożony z czterech dwukondygnacyjnych, prostokątnych skrzydeł rozlokowanych wokół niewielkiego wewnętrznego dziedzińca. Od strony dziedzińca – krużganki z filarowymi arkadami na parterze, na piętrze – w zamurowany krużganek wstawiono okna. Dachy wysokie dwu- i jednospadowe. Fasada pięcioosiowa, pierwotnie pokryta dekoracją sgraffitową, obecnie otynkowana ze śladami sgraffita (z 1660 r. i 1829 r.) i wydatnym gzymsem gurtowym. W elewacji płd. – centralny ryzalit z balkonem w drugiej kondygnacji i prostokątna wieża. W narożniku płn.-wsch. – niewielka prostokątna kaplica. Obecnie wystrój elewacji uproszczony, z dawnych detali przetrwały gzymsy nadokienne, opaski otworów okien i drzwi, fragmenty sgraffita, narożne szkarpy, późnorenesansowa płyta kamienna z kartuszem herbowym wmurowana obok wejścia do kaplicy oraz zegar słoneczny z polichromią z 1 poł. XIX w. Układ wnętrz przekształcony, przeważnie jednotraktowy, nieregularny. Na drewnianym stropie dawnej sali balowej odkryto polichromie prawdopodobnie z XVII w. Wokół niewielki park krajobrazowy i fragmentami dawnej fosy.

Dwór w Starowicach – wzniesiony w 1869 r., neoklasycystyczny, przykład stylu willowego. W pobliżu znajduje oficyna z XVIII w. i budynki gospodarcze dawnego folwarku. Budynek murowany

z cegły, tynkowany, wzniesiony na planie prostokąta, z przybudówką od zachodu, łączącą go z dawną stajnią; dwukondygnacjowy, nakryty wielospadowym dachem. Fasada siedmioosiowa z centralnym trzyosiowym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym przyczółkiem. Podobne ryzality – na osi elewacji tylnej i wsch. Główne wejście poprzedza ganek wsparty na czterech korynckich kolumnach. W narożniku płn.-wsch. – okrągła wieża częściowo wtopiona w korpus budynku, a w narożniku płn.-zach. – wieża kwadratowa. Elewacje dzielone gzymsami i fryzami o bogatej dekoracji sztukatorskiej. Budynek, mimo użytkowania przez wielu lokatorów, znajduje się w dosyć dobrym stanie, choć wymaga remontu kapitalnego.

Pałac myśliwski w Zwierzyńcu – barokowy**,** wzniesiony w latach 1713-1714 przez Michaela Kleina, być może wg projektu Krzysztofa Tauscha. Obecnie po gruntownym remoncie, stanowi własność prywatną. Jest budowlą nietypową – na planie elipsy. Częściowo podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem łamanym z lukarnami i wysoką latarnią pośrodku. Murowany zcegły, tynkowany, kondygnacje rozdzielone gzymsem, okna w prostych obramieniach. We wnętrzu parteru centralna sień, do której wiodą 4 korytarze zlokalizowane na osiach budynku; między nimi – pomieszczenia. Przy korytarzu płn. – dwie klatki schodowe prowadzące do piwnic i na pierwsze piętro. Pośrodku piętra owalny salon otoczony amfiladą pokoi, nakryty pozornym sklepieniem kopulastym z latarnią. Wnętrza posiadały bogatą dekorację sztukatorską wiązaną z działającym w Otmuchowie Pietro Simonettim oraz Albertem i Antonim Albuzzi. Dookoła park z 2 poł. XIX w.

Dwór w Janowej – wczesnobarokowy, z XVII w. Na planie prostokąta, dwukondygnacyjny z wysokim użytkowym poddaszem. Budynek murowany z cegły i kamienia, tynkowany, nakryty dwuspadowym, łamanym dachem. Nad głównym wejściem dwa kamienne kartusze herbowe. Elewacje rozczłonkowane gzymsami, narożniki budynku boniowane, portale kamienne, wokół części okien kamienne opaski z naczółkami. Dwupoziomowe szczyty zwieńczone półkolistymi naczółkami. Wnętrze dwutraktowe z obszerną sienią, w jednej z sal sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Obiekt jest w średnim stanie technicznym, użytkowany jest, jako dom wielorodzinny. Pozostałe dwory w większości wymagają remontów:

– renesansowy dwór biskupów wrocławskich w Maciejowicach, z 1589 r., przebudowany XVI w. na barokowy. Budynek użytkowany, jako dom wielorodzinny,

– klasycystyczny dwór w Otmuchowie, d. Nieradowicach, z pocz. XIX w., remont 1933 r., w latach 1959-1960,
– późnorenesansowy dwór w Ulanowicach, XVI/XVII w., przeb. ok. poł. XVIII w.,

– w bardzo złym stanie są jest renesansowy dwór w Lubiatowie, ok. 1600 r., przeb. XIX w. Zachowała się ściana szczytowa i mury obwodowe. W pobliżu pozostałości folwarku, z barokowym spichlerzem. Podobny stan w Jodłowie.

II. KOŚCIOŁY

Kościół parafialny pw. św. Mikołaja i Franciszka Ksawerego w Otmuchowie – zbudowany w latach 1691-1693 na miejscu poprzedniego, przez architekta miasta Nysa – Jana Piotra Doblera i jego pomocnika Jakuba Thosera z Innsbrucka.

Kościół z grupy kościołów emporowo-bazylikowych. Składa się z szerokiej, czteroprzęsłowej nawy z transeptem, ujętej rzędem kaplic z emporami po obu stronach oraz z dwuprzęsłowego prezbiterium zakończonego wydzieloną apsydą, wewnątrz półkolistą, na zewnątrz zamkniętą trójbocznie. Dwukondygnacjowa fasada – od wsch., rozczłonkowana jest pilastrami; na osi nieznaczny ryzalit, po bokach – dwie wieże nakryte baniastymi hełmami z latarniami. Na osi dolnej kondygnacji - portal główny z herbem bpa Franciszka Ludwika, podtrzymywanym przez dwa lwy. Szczyt fasady ujęty spływami wolutowymi, zwieńczony jest posągiem św. Mikołaja. Kościół nakryty jest dachem dwuspadowym, nad transeptem dach poprzeczny, nad emporami – pulpitowe. Wnętrze sklepione kolebką z lunetami, apsyda sklepiona jest hemisferycznie, kaplice i empory - kolebkowo. Ściany rozczłonkowane są zwielokrotnionymi pilastrami kompozytowymi dźwigającymi belkowanie i wydatny gzyms. Arkady transeptu, empor i kaplic są zamknięte półkoliście. Chór muzyczny nadwieszony na arkadzie o spłaszczonym łuku.

Wystrój kościoła wykonany przez znakomitych mistrzów: figuralna polichromia wykonana w latach 1693-1694 przez Karola Dankwarta**.** Barokowy ołtarz główny, wkomponowany w apsydę, obrazem oraz obrazy w ołtarzach bocznych – z k. XVII w. autorstwa Michaela Willmana. Ołtarze w zach. kaplicach przy nawie wykonał w końcu XVII w. snycerz Jan Weiss**.** W lewym ołtarzu znajduje się rzeźbiona grupa Ukrzyżowania, w prawym późnogotycka rzeźba Matki Boskiej z ok. 1500 r. W kaplicach przy chórze muzycznym ustawione są klasycystyczne ołtarze z 1 poł. XIX w., w lewym - obraz autorstwa Jana Clayssensa z 1696 r., w prawym – obraz powstały w warsztacie Willmana. Z czasu budowy kościoła pochodzą też: ambona, stalle ustawione w prezbiterium i pod chórem muzycznym oraz ławy i konfesjonały, kamienna chrzcielnica z drewnianą pokrywą zwieńczoną rzeźbioną grupą Chrztu w Jordanie. Ponadto klasycystyczny prospekt organowy.

Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP i św. Jerzego w Kałkowie – późnoromańsko – gotycki z lat 1210-1260-XIII w., przebudowany w XIX w. i w latach 1931-1933, zaliczany do najcenniejszych w regionie. Wzniesiony został około poł. XIII w. i mimo kilkukrotnej rozbudowy zachował dość czytelną formę gotycką. W XVIII w. dobudowano kaplicę płn., w 1824 r. – kruchtę zach., w latach 1931-1932 budowlę powiększono o trójnawowy korpus i prezbiterium – od wsch. Kościół łączy w sobie cechy stylu późnoromańskiego i wczesnogotyckiego. Zbudowany z cegły, na planie krzyża łacińskiego, złożony z jednoprzęsłowej nawy z transeptem i prosto zamkniętego prezbiterium, do którego od płn. przylega zakrystia a od płd. – kaplica św. Józefa. Do płn. ramienia transeptu dobudowana jest kaplica. Nad przęsłem nawy nadbudowana czworoboczna wieża zwieńczona krenelażem. W płd. ścianie transeptu znajduje się wczesnogotycki portal uskokowy z kolumienkami o kielichowych kapitelach, zwieńczony uskokową, ostrołukową archiwoltą, ozdobioną płaskorzeźbioną dekoracją roślinną. Kościół nakryty jest dachami dwuspadowymi. Elewacje artykułowane są lizenami przypominającymi zredukowane szkarpy, prezbiterium ujęte gzymsem koronującym. W prezbiterium i transepcie sklepienia krzyżowo-żebrowe z XIII w., nawa nakryta jest sklepieniem kolebkowo-krzyżowym po 1715 r. Na ścianach wewnątrz kościoła zachowała się polichromia figuralna, pochodząca: z k. XIV w. – na płn. ścianie prezbiterium, z 2 poł. XV w. – na ścianie szczytowej płd. ramienia transeptu oraz na płn. ścianie prezbiterium z 1623 r. Wyposażenie kościoła jest przeważnie barokowe i składają się na nie ołtarze, ambona, chrzcielnica oraz rzeźby i obrazy.

Kościół cmentarny św. Anny w Otmuchowie – neogotycki wzniesiony w 1895 r. na miejscu dawnego szpitala i kaplicy, pełni rolę kaplicy cmentarnej. Główne miejsce we wnętrzu zajmuje obraz „Św. Anna uczy Marię czytać" pędzla Hieronima Richtera. Na tylnej ścianie kościoła kartusz herbowy z 1699 r. Bezpośrednio obok kościoła znajduje się kapliczka z blaszanym obrazem „Ukrzyżowania" – dzieło malarza ludowego.

Wśród pozostałych kościołów najstarszy jest wczesnogotycki kościół w Łące – z 2 poł. XIII w. i zachowanych echach stylowych mimo przebudów. Barok prezentują kościoły w Ratnowicach, Lasowicach i Lubiatowie. Natomiast kościoły XIX i XX-wieczne prezentują różne formy stylowe: kościoły w Jasienicy Górnej, Bukowie i Otmuchowie, d. Wójcicach, (pełniący funkcję Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia i Wygnańców) – formy neorenesansowe, Maciejowice – neogotyckie czy bezstylowe jak XX-wieczne kościoły w Jarnołtowie, Ligocie.

Większość kościołów znajduje się w dobrym stanie technicznym, wymaga bieżących napraw.

Oprócz kościołów pojawiają się również kaplice kubaturowe. Wśród nich najciekawszą jest kaplica św. Krzyża w Otmuchowie, wzniesiona w miejscu dawnej Kaplicy Dobrego Łotra, zbudowanej w czasie zarazy, która nawiedziła Otmuchów w 1572 lub 1633 r. Zdobią ją malowidła: „Zdjęcie z Krzyża", „Przemienienie Pańskie", „Chrystus w Ogrójcu" oraz szereg obrazów z cyklu „Droga Krzyżowa".

III. KAPLICZKI, KRZYŻE, FIGURY PRZYDROŻNE, KRZYŻE POKUTNE

Niewielkie formy architektoniczne, wyrosłe z tradycji rodzimej murarki i zdobnictwa, z dorobku bezimiennych artystów, czasem dzieła wybitnych twórców minionych epok, stanowią bardzo charakterystyczny element krajobrazu kulturowego, równocześnie istotne są dla religijnego kultu i dla rodzimego pejzażu.

Wśród dzieł wybitnych wymienić należy kolumnę maryjną w Otmuchowie autorstwa Antoniego Joerga, z 1734 r., wykonaną z piaskowca. Na czterobocznym, ujętym w spływy wolutowe

cokole ze scenami biblijnymi stoi na kuli ziemskiej figura MB Zwycięskiej z Dzieciątkiem, które w ręce trzyma włócznię przebijającą głowę węża opasującego kulę.

Popularne na Ziemi Otmuchowskiej są figury Św. Jana Nepomucena, kanonizowanego w 1729 r., którego kult rozwijali głównie jezuici, który to kult rozprzestrzenił się z Czech na Śląsk:
– Otmuchów, na zewnątrz muru kościoła św. Mikołaja i św. Franciszka Ksawerego, rzeźba barokowa 1 poł. XVIII w.,
– Otmuchów, na zewnątrz muru kościoła św. Mikołaja i św. Franciszka Ksawerego kilka metrów dalej, wysokiej klasy barokowa rzeźba, z 1747 r.,
– Otmuchów, niewielka, kamienna rzeźba na skraju placu zamkowego,
– Otmuchów, w niszy domu przy ul. 1 Maja, drewniana, XVIII w.,
– Kijów, rzeźba kamienna polichromowana koło dworu, na cokole z uszakami inskrypcja, 1798 r.,
– Maciejowice, w pobliżu kościoła, barokowa figura z 1771 r.,
– Jodłów, w kaplicy pw. Męki Pańskiej rzeźba na konsoli,
– Buków, barokowa figura z 1780 r. fund. przez Antoniego Taerne z Nysy,
– Ratnowice, na kamiennym murze otaczającym cmentarz przykościelny, barokowa, kamienna, z XVIII w., naturalnej wielkości,
– Kałków, na skrzyżowaniu dróg, w grupie drzew, barokowa, kamienna figura z 1729 r.

Kapliczki niekubaturowe, krzyże przydrożne w gminie Otmuchów w niewielkim stopniu włączone są do ewidencji zabytków, np.:
– krzyż kamienny przy drodze Łąka-Jodłów,
– kapliczki wzdłuż drogi polnej w pobliżu jeziora Nyskiego, droga d. Wójcice-Otmuchów,
– figura w Maciejowice przy drodze na Bednary,
– figura – krzyż kamienny na drodze polnej Grądy-Suszkowice,
– kapliczki: słupowa przy drodze d. Śliwice-Broniszowice, położona we wsi Broniszowice, oraz przy drodze Broniszowice-Wierzbno,
– kapliczki słupowe we wsi Kałków – 3 szt.,
– kapliczka we wsi Kałków w odległości 300 m od zabudowań w kierunku Broniszowic,
– rzeźba – krzyż przydrożny we wsi Kałków,
– kaplica słupowa na skrzyżowaniu dróg Otmuchów-Starowice, droga Nysa-Ziębice,
– kaplica słupowa przy drodze Nysa-Otmuchów w obrębie wsi Wójcie w kierunku Broniszowic,
– rzeźba - krzyż przydrożny we wsi Kałków,
– kapliczka słupowa na skrzyżowaniu dróg Otmuchów,
– Starowice, droga Nysa-Ziębice,
– Kapliczka słupowa przy drodze Nysa-Otmuchów w obrębie dawnej wsi Wójcie, ob. części Otmuchowa.

Krzyże pokutne:
– Jasienica Górna – płyta granitowa z rytem krzyża, ustawiona „do góry nogami”, luzem w przedsionku kościoła św. Mikołaja,
– Lubiatów – na granicy województw dolnośląskiego (gmina Ziębice) i opolskiego (gmina Otmuchów), w zaroślach nad potokiem, po lewej stronie drogi z Głębokiej do Lubiatowa,
– Lubiatów – przed murem kościoła św. Mikołaja, po prawej stronie bramy wejściowej.

IV. BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Ratusz miejski w Otmuchowie, renesansowy, wybudowany w 1538 r., wieża z 1604 r., kilkakrotnie przebudowywany, w latach 1973 i 1976 remontowany i restaurowany. Obecnie budowla jest siedzibą władz miejskich Otmuchowa. Wzniesiony na planie prostokąta, Trójkondygnacyjny, nakryty dachem naczółkowym. Sześciokondygnacyjna wieża, w dolnej części czworoboczna, od trzeciej kondygnacji ośmioboczna, zwieńczona renesansowym hełmem z podwójną gloriettą. U nasady hełmu galeryjka z metalową balustradą, wsparta na arkadowych konsolkach. Szczyty z naczółkowymi półszczytami półkolistymi okienkami. W płd.-wsch. narożniku znajduje się zegar słoneczny pochodzący z XIV w., przeniesiony na ratusz w 1827 r. z kaplicy zamkowej.

V. ZABYTKI TECHNIKI

Na terenie Gminy Otmuchów znajdują się interesujące pod względem historycznym zabytki techniki. Do najważniejszych należą:
– most bocznicy kolejowej prowadzącej do, nieistniejącej dziś, cukrowni w Otmuchowie, wykorzystywany jako ścieżka rowerowa, czteroprzęsłowy, o długości 150 m,
– dworzec w Otmuchowie,
– remiza strażacka w Otmuchowie,
– wiadukt kolejowy przy wjeździe do Maciejowic, na nieczynnej linii kolejowej Otmuchów-Przeworno,
– budynki łączące funkcje szaletu z nadbudowanym gołębnikiem, powstające w okresie od poł. XIX do poł. XX w. Zachowały się trzy obiekty tego typu: Buków nr 15, Ulanowice nr 9, Jodłów nr 39.

W Otmuchowie w budynku przy Rynku nr 2 znajduje się secesyjne wyposażenie zakładu fryzjerskiego.

VI. BUDOWNICTWO WIEJSKIE

Wraz z przejściem ziemi otmuchowskiej pod panowanie Prus i osadnictwem fryderycjańskim na jej terenie, w miejsce budownictwa drewnianego, pojawiły się budynki o konstrukcji słupowo-ryglowej z wypełnieniem pól szachulcem lub cegłą. Tak budowano domy mieszkalne i budynki gospodarcze, zwłaszcza stodoły i spichlerze. Dość szybko wprowadzono budownictwo murowane, z cegły wyrabianej w lokalnych cegielniach, niezbyt dobrej jakości, więc wszystkie budynki tynkowano – co jest wyróżnikiem budownictwa regionu.

Przepisy fryderycjańskie narzuciły ścisłe odległości między budynkami, ich ustawienie szczytowe do drogi i układ w zagrodzie. Ten układ tzw. zagrody frankońskiej, zamkniętej w czworobok, z murowaną, wysoką bramą, znaleźć można w wielu wsiach. Pojawiają się bramy w formie murów z łukowatymi otworami, łączących dwa budynki albo domy bramne czy bramy ze słupów ceglanych z ozdobnymi, kutymi czy żeliwnymi ogrodzeniami.

Budynki mieszkalne chłopów były parterowe lub piętrowe, wydłużone, z sienią oddzielającą część mieszkalną od gospodarczej, wielopokojowe. Dwuspadowe dachy kryto łupkiem lub czerwoną karpiówką. Łupek, często układany był we wzory, znajduje się jeszcze na nielicznych dachach. Elewacje zdobiono sztukaterią. Na ścianach występowały różne wnęki i otwory wentylacyjne. Szczyty, budynków mieszkalnych i gospodarczych często były bogato zdobione, przeprute symetrycznym układem okien, ozdób czy symboli. (np. na stodołach pojawiał się krzyż – dla ochrony przed ogniem). Najstarsze stodoły były drewniane, potem o konstrukcji słupowo-ryglowej, w końcu – z cegły i kamienia.

Rzemiosło było bardzo wysokim poziomie, co widać na przykładzie stolarki okiennej i drzwiowej oraz w niewielkich drewnianych przybudówkach chroniących drzwi przed zamakaniem.

Obecnie nastąpiło dużo zmian: likwidacja zabytkowych stolarek, zmiana wielkości otworów okiennych czy wymiana pokryć dachowych na blachodachówkę. Zdarza się asymetryczne podnoszenie połaci dachowych czy zmiany w elewacjach: przebijanie wejść, usuwanie zdobień sztukatorskich, zastępowanie oryginalnych detali stylizowanymi. Często pojawia się sidding jako okładzina elewacji.

VII. KAMIENICE

W zabudowie Otmuchowa najwięcej jest kamienic z XIX w., które prezentują walory stylowe analogiczne do zabudowy miejskiej innych miast regionu. Wśród starszych najciekawsze są budynki nr 2-5 w Rynku, niedaleko ratusza: trójkondygnacyjne, wieloosiowe oraz kamienice we wsch. części rynku: nr 13-16. Kamienica nr 15 to pięcioosiowy budynek powstały prawdopodobnie z połączenia dwu innych. Jej fasada, nawiązująca do form neogotyckich, pochodzi z XX w.

Modernizacje budynków zabytkowych objęły wymianę stolarki okiennej – bez zachowania pierwotnych podziałów, fragmentaryczne docieplenia styropianem, zmianę kolorystyki nie zawsze odpowiadającą kolorystyce historycznej.

5.4. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane przez wspólnotę za część własnego dziedzictwa. Jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i odtwarzane przez wspólnoty w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje: tradycje i przekazy

ustne, w tym język, jako narzędzie przekazu, spektakle i widowiska, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, także umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem. Obowiązkiem władz samorządowych jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie przez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Śląsk Opolski to ziemia pogranicza, kolebka wielokulturowego dziedzictwa, o którym zdecydowała historia. Splot tak wielu różnych tradycji – polskich, niemieckich i czeskich uczynił kulturę województwa opolskiego szczególnie bogatą i różnorodną. Podstawą bogatego dorobku kulturowego regionu jest silnie rozwinięte wśród ludności poczucie więzi z tradycją, pielęgnowanie zwyczajów, gwary, stroju i sztuki ludowej, a także dziedzictwa materialnego. Atrakcyjność kulturalną regionu tworzą imprezy, jak „Lato Kwiatów" w Otmuchowie czy dożynki.

Gminy Otmuchów, podobnie jak inne gminy powiatu nyskiego, to obszar zamieszkały w niemal w całości przez ludność napływową, co powoduje, że nie ma tu wielowiekowej tradycji regionalnej, folkloru i charakterystycznej obyczajowości. Tradycję tworzą obecni mieszkańcy gmin, a występujące zróżnicowanie kulturowe stanowi dodatkowy atut obszaru. Mieszkańcy obszaru tworzą tradycję opierając się z jednej strony na poznawaniu i odkrywaniu jego przeszłości, stając się jednocześnie świadomymi dziedzicami zastanej spuścizny kulturowej, na których spoczywa odpowiedzialność za zachowanie kultury materialnej i niematerialnej. Z drugiej zaś strony tradycja tworzona jest z udziałem elementów kultury powojennych przesiedleńców z dawnych wschodnich terenów Polski. Ten melanż owocuje utożsamianiem się mieszkańców z miejscem zamieszkania i zaangażowaniem na rzecz jego rozwoju.

I. TRADYCJE LUDOWE, ZWYCZAJE, OBRZĘDY

Tradycje regionu, analogiczne do całej Opolszczyźnie, są efektem mieszania się na tym terytorium wpływów polskich, czeskich oraz niemieckich. Ten swoisty tygiel kulturowy pozwolił na powstanie unikalnej kultury z własnym dialektem, strojem ludowym i kuchnią. Gwara, obrzędy, tańce, pieśni i literatura wciąż zachowują swój regionalny charakter. Najbardziej charakterystyczne dla Śląska Opolskiego są zwyczaje i obrzędy karnawałowe oraz wiosenne. Większość z nich zadomowiła się tu w średniowieczu i uważana jest przez tutejszą ludność za rodzime. Jeśli jednak dawniej obrzędy te zawierały powagę, ukazywały potrzebę odrodzenia, oczyszczenia się, to współcześnie przeobraziły się niemal wyłącznie w zabawę.

Przykładowe tradycje ludowe na Opolszczyźnie:

– wodzenie niedźwiedzia – odbywa się w ostatnią sobotę karnawału. Barwny korowód złożony przebierańców prowadzi przez wieś niedźwiedzia, który ma symbolizować wszelkie zło, jakie spotyka człowieka. Gospodarze domostw, do których pochód zawita, muszą „wykupić" się od nieszczęść pieniędzmi, alkoholem lub słodyczami.

– topienie marzanny – najpopularniejszy obrzęd wiosenny symbolizujący pożegnanie z zimą.

– grzebanie basa – Kondukt żałobny złożony z przebierańców odprawia pogrzeb instrumentom muzycznym. Jest to symbol zakończenia okresu karnawału.

– żniwniok/dożynki – w dniu dożynek mieszkańcy wsi niosą koronę żniwną na dziękczynna mszę do kościoła udekorowanego plonami ziemi. Orszak prowadzi starosta ze starościną. Później korowód przebierańców przechodzi przez wieś. Głównym punktem uroczystości jest konkurs koron żniwnych, a święto kończą rozgrywki sportowe, pokazy strażackie, koncerty i zabawa taneczna. Niemal każda rodzina z okazji dożynek prezentuje przed domem scenki z życia codziennego wsi.

– zdobienie jaj wielkanocnych i ceramika opolska – Jajka barwi się naturalnymi sposobami i misternie dekoruje roślinnymi ornamentami, wyskrobując specjalnym narzędziem wzór na skorupce. Unikalne wzornictwo kruszonek przeniesiono na fajans i porcelanę, tworząc charakterystyczną dla regionu „porcelanę opolską".

Innym ważnym elementem kulturowego dziedzictwa jest obrzędowość katolicka, kultywowana przez mieszkańców oraz kościoły. Obejmuje uczestnictwo w świętach roku liturgicznego (Wielkanoc, Boże Ciało, Boże Narodzenie i wiele innych), dbałość o miejsca kultu (kościoły, kapliczki i krzyże przydrożne, nagrobki na cmentarzach). Przy parafiach często działają koła katolickie i zgromadzenia. Do obrzędowości należy także zwyczaj pielgrzymowania na Jasną Górę, Górę św. Anny i innych

sanktuariów. Z obrządkami kościelnymi wiążą się również uroczystości patriotyczne, które zwykle posiadają oprawę religijną.

II. KULTURA[3]

Główną instytucją zajmującą się krzewieniem kultury w Gminie są Miejsko-Gminny Dom Kultury w Otmuchowie (prowadzący min. Kino „Podzamcze") z filią – Wiejski Dom Kultury w Kałkowie oraz Dom Kultury ZAMEK w Otmuchowie. Sale widowiskowe dysponują 350 miejscami a kino widownią na 150 miejsc oraz salą ekspozycyjną „Sezam". Działają dwie wyspecjalizowane pracownie plastyczne i jedna muzyczna.

W gminie działa 7 grup artystycznych a w instytucjach kultury 5 klubów bądź sekcji tematycznych, m.in.:

- Zespół Pieśni i Tańca „Otmuchów" składający się z dwóch sekcji: tanecznej i wokalnej,
- Zespół wokalny „Otmuchowianki",
- Orkiestra dęta „Otmuchów",
- Zespół wokalny dziecięcy „Słoneczka Otmuchowie",
- Zespół wokalny dziecięcy „Mini Słoneczka Otmuchowskie",
- Dyskusyjny Klub Książki dla dorosłych działa przy Publicznej Bibliotece w Otmuchowie,
- Dyskusyjny Klub Książki dla dzieci w Filii Bibliotecznej w Kałkowie,
- Koło plastyczne dla dzieci w MGDK Otmuchów, w DK Kałków, oraz Filii Bibliotecznej w Bukowie,
- Grupa solistów ze Studia Piosenki,
- Studio „Mażor" prowadzone przez instruktora wokalno-instrumentalnego,
- Zespół Tańca Brzucha,
- Zespół taneczny „Ingenium" (dwie grupy taneczne).

W Otmuchowie funkcjonuje Informacja Turystyczna, która zlokalizowana jest przy ul. Rynek 6 w uliczce za ratuszem. Informacja Turystyczna to również sala ekspozycyjna, na której organizowane są różnego rodzaju wernisaże, wystawy, wieczory muzyczne, spotkania z ludźmi turystyki, wykłady. Informacja realizuje także wycieczki i spacery edukacyjne po Otmuchowie.

Na terenie gminy aktywnie działają 4 biblioteki: Biblioteka Publiczna Miejsko-Gminna w mieście Otmuchów, z filiami w Maciejowicach, Bukowie i Kałkowie.

Działalność organizacji społecznych w Gminie Otmuchów jest widoczna i prowadzona przez:

– Towarzystwo Miłośników Ziemi Otmuchowskiej,
– Stowarzyszenie Przedsiębiorców Miasta i Gminy Otmuchów,
– Stowarzyszenie „Bezpieczne Miasto i Gmina Otmuchów".

Ponadto w Gminie Otmuchów funkcjonuje 25 kół gospodyń wiejskich.

Ze względu na usytuowanie dużego zbiornika wodnego na terenie gminy i zbiorników w gminach sąsiednich oraz unikalnych obiektów historycznych czy imprez – jak słynne już „Otmuchowskie Lato Kwiatów", gmina Otmuchów jest obszarem wzmożonego ruchu turystycznego. Wzdłuż obrzeży akwenu usytuowane są ośrodki wczasowo-wypoczynkowe, zwłaszcza na brzegu północnym w rejonie Sarnowic. Znajdują się tu bazy sprzętu wodnego oraz pola campingowe.

5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

– wpis do rejestru zabytków;
– wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
– uznanie za pomnik historii;
– utworzenie parku kulturowego;

[3] Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów z 2021 r.

– ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze Gminy Otmuchów funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5.5.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie Gminy Otmuchów znajduje się 106 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 1), w tym 32 stanowiska archeologiczne (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim – rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie Gminy Otmuchów

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT I ADRES OBECNY	NR I DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW
1	Broniszowice	dom nr 3	1665/66 z dnia 23.09.1966 r.
2	Broniszowice	budynek folwarczny	1664/66 z dnia 23.09.1966 r.
3	Janowa	dwór	1183/66 z dnia 08.03.1966 r.
4	Jasienica Górna	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	26/50 z dnia 20.02.1950 r.
5	Jodłów	kaplica	1677/66 z dnia 24.09.1966 r.
6	Kałków	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	920/64 z dnia 30.05.1964 r.
7	Kałków	plebania, ob. ośrodek zdrowia	1678/66 z dnia 26.09.1966 r.
8	Kałków	cmentarz parafialny	278/90 z dnia 02.11.1990 r.
9	Kałków	szkoła	1679/66 z dnia 26.09.1966 r.
10	Kałków	park	119/84 z dnia 20.12.1984 r.
11	Lasowice	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	1150/66 z dnia 16.02.1966 r.
12	Lasowice	dom nr 2	1577/66 z dnia 12.09.1966 r.
13	Lasowice	dom nr 3	1578/66 z dnia 12.09.1966 r.
14	Lubiatów	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	1152/66 z dnia 16.02.1966 r.
15	Lubiatów	dwór	897/64 z dnia 23.05.1964 r.
16	Lubiatów	spichlerz	897/64 z dnia 23.05.1964 r.
17	Łąka	kościół parafialny pw. św. Katarzyny	23/50 z dnia 20.02.1950 r.
18	Łąka	plebania	1692/66 z dnia 27.09.1966 r.
19	Łąka	zagroda nr 5 (dom, spichlerz, mur z bramkami)	1693/66 z dnia 27.09.1966 r.
20	Łąka	zagroda nr 6 (spichlerz, dom)	1694/66 z dnia 27.09.1966 r.
21	Łąka	zagroda nr 16 (2 budynki)	1695/66 z dnia 27.09.1966 r.
22	Maciejowice	dwór	994/65 z dnia 05.05.1965 r.
23	Otmuchów (d. Nieradowice)	dwór	995/65 z dnia 05.05.1965 r.
24	Otmuchów	układ urbanistyczny	44/49 z dnia 16.04.1949 r.
25	Otmuchów	kościół parafialny pw. św. Mikołaja i Franciszka Ksawerego	43/49 z dnia 16.04.1949 r. 165/49 z dnia 16.04.1949 r.
26	Otmuchów	kościół ewangelicki	1154/66 z dnia 17.02.1966 r.
27	Otmuchów	kaplica pw. św. Krzyża	1392/66 z dnia 10.05.1966 r.
28	Otmuchów	cmentarz parafialny kościołem i kaplicą	274/90 z dnia 04.10.1990 r.
29	Otmuchów	cmentarz żydowski (na terenie parku „Bażanciarnia”)	234/89 z dnia 28.12.1989 r.
30	Otmuchów	zamek	167 z dnia 29.04.1949 r. 888/64 z dnia 18.05.1964 r.

31	Otmuchów	pałac	889/64 z dnia 18.05.1964 r.
32	Otmuchów	park	107/84 z dnia 02.04.1984 r.
33	Otmuchów	mury obronne oraz wieże bramne i basteje, brama tzw. Ślepa Furta)	956/65 z dnia 26.01.1965 r.
34	Otmuchów	basteja obronna, ul. Cicha 2/3	955/65 z dnia 26.01.1965 r. 956/65 z dnia 26.01.1956 r.
35	Otmuchów	wieża Wróbla	588/59 z dnia 12.10.1959 r.
36	Otmuchów	ratusz	166/49 z dnia 16.04.1949 r. 115/54 z dnia 23.08.1954 r.
37	Otmuchów	kolejowa wieża wodna w zespole dworca kolejowego wraz z gruntem w granicach fundamentowania	283/2018 z 25.04.2018 r.
38	Otmuchów	dom, ul. Krakowska 4	1394/66 z dnia 10.05.1966 r.
39	Otmuchów	budynek gospodarczy, ul. Orkana 2	2093/83 z dnia 15.11.1983 r.
40	Otmuchów	dom, ul. Rynek 2	1274/66 z dnia 06.04.1966 r.
41	Otmuchów	dom mieszkalny, ul. Rynek 3	898/64 z dnia 23.05.1964 r.
42	Otmuchów	dom mieszkalny, ul. Rynek 4	1943/69 z dnia 23.05.1969 r.
43	Otmuchów	dom, ul. Nyska 2	768/64 z dnia 03.04.1964 r.
44	Otmuchów	dom, ul. Nyska 4	767/64 z dnia 03.04.1964 r.
45	Otmuchów	dom, ul. Nyska 6	1395/66 z dnia 10.05.1966 r.
46	Otmuchów	dom, ul. Nyska 8	1396/66 z dnia 10.05.1966 r.
47	Piotrowice Nyskie	dwór	1195/66 z dnia 10.03.1966 r.
48	Piotrowice Nyskie	park	118/84 z dnia 20.12.1984 r.
49	Ratnowice	kościół parafialny pw. św. Marcina	1120/66 z dnia 08.02.1966 r.
50	Rysiowice	zespół pałacowy: pałac	1963/72 z dnia 15.11.1972 r.
51	Rysiowice	zespół pałacowy: mauzoleum	1963/72 z dnia 15.11.1972 r.
52	Rysiowice	park	125/85 z dnia 08.05.1985 r. 44/48 z dnia 09.09.1948 r.
53	Otmuchów (d. Sarnowice)	dom nr 17	1582/66 z dnia 13.09.1966 r.
54	Siedlec	dwór	996/65 z dnia 05.05.1965 r.
55	Siedlec	park	102/84 z dnia 06.02.1984 r.
56	Siedlec	budynek dawnej szkoły wiejskiej	2347/95 z dnia 20.02.1995 r.
57	Siedlec	dom nr 10	1583/66 z dnia 13.09.1966 r.
58	Siedlec	zagroda nr 22	1584/66 z dnia 13.09.1966 r.
59	Siedlec	zagroda nr 23 (dom, bram, furta)	1585/66 z dnia 13.09.1966 r.
60	Starowice	dwór	997/65 z dnia 05.05.1965 r.
61	Starowice	park	61/81 z dnia 15.07.1981 r.
62	Ulanowice	kaplica	1586/66 z dnia 13.09.1966 r.
63	Ulanowice	dwór	901/64 z dnia 23.05.1964 r.
64	Ulanowice	park	132/86 z dnia 28.02.1986 r.
65	Wierzbno - Zwierzętnik (Zwierzyniec)	pałacyk myśliwski	931/64 z dnia 03.06.1964 r.
66	Wierzbno - Zwierzętnik (Zwierzyniec)	park	99/84 z dnia 30.01.1984 r.
67	Otmuchów (d. Wójcice)	kościół parafialny pw. św. Andrzeja	1160/66 z dnia 17.02.1966 r.
68	Otmuchów (d. Wójcice)	cmentarz parafialny z murem	275/90 z dnia 08.10.1990 r.
69	Otmuchów (d. Wójcice)	dom, ul. Dębowa 27, d. nr 32	1589/66 z dnia 13.09.1966 r.
70	Otmuchów (d. Wójcice)	dom, ul. Kasztanowa 54, d. nr 87	1590/66 z dnia 19.09.1966 r.
71	Otmuchów (d. Wójcice)	dom, ul. Kalinowa 15, d. nr 140	1591/66 z dnia 19.09.1966 r.
72	Otmuchów (d. Wójcice)	dom, ul. Kalinowa 9, d. nr 145	1592/66 z dnia 19.09.1966 r.
73	Zwanowice	dwór	1029/65 z dnia 09.06.1965 r.
74	Zwanowice	spichlerz	1029/65 z dnia 09.06.1965 r.

Tabela nr 2. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w Gminie Otmuchów

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA	NR REJESTRU ZABYTKÓW

1	Goraszowice	10	osada	kultura łużycka	A-1063/97
2	Goraszowice	11	osada, punkt osadniczy, ślad osadnictwa	kultura łużycka, (epoka brązu/halsztat), kultura pucharów lejkowatych, późne średniowiecze	A-1064/97
3	Goraszowice	12	osada, ślad osadnictwa	kultura łużycka, neolit, późne średniowiecze	A-1065/97
4	Goraszowice - Rysiowice	17	osada	kultura łużycka	A-1066/97
5	Goraszowice - Rysiowice	18	punkt osadniczy	kultura pucharów lejowatych, późne średniowiecze	A-1067/97
6	Goraszowice - Rysiowice	20	punkt osadniczy	kultura przeworska (faza D)	A-1068/97
7	Goraszowice - Rysiowice	21	osada hutnicza	kultura przeworska (faza C)	A-1069/97
8	Goraszowice - Rysiowice	30	osada, punkt osadniczy	kultura łużycka (epoka brązu/halsztat), kultura przeworska	A-1070/97
9	Goraszowice - Rysiowice	32	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	kultura łużycka, wczesne średniowiecze (XI-XII w.)	A-1071/97
10	Grądy	4	osada	kultura ceramiki wstęgowej kłutej	A-1084/98
11	Maciejowice	13	osada	kultura łużycka (epoka brązu), kultura przeworska (wczesny okres wędrówek ludów), XIV-XV w.	A-68/2009
12	Malerzowice Małe	1	punkt osadniczy	neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej), późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), X-XI w.	A-1127/2000
13	Malerzowice Małe	3	punkt osadniczy	neolit (kultura pucharów lejkowatych), XII-1 poł. XIII w.	A-1128/2000
14	Malerzowice Małe	7	punkt osadniczy	neolit (kultura pucharów lejkowatych), XI XII w.	A-1129/2000
15	Nieradowice	4	osada	X-XI w., XIV-XV w.	A-1126/2000
16	Siedlec	10	osada	kultura ceramiki wstęgowej rytej, kultura pucharów lejkowatych, kultura amfor kulistych, kultura łużycka (epoka brązu/halsztat), wczesne średniowiecze (VI-IX w.), późne średniowiecze	A-1036/97
17	Siedlec	11	osada	kultura łużycka, kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich)	A-1037/97
18	Siedlec	12	osada	kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka (epoka brązu/halsztat), kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich), późne średniowiecze	A-1038/97
19	Siedlec	13	osada	kultura łużycka (epoka brązu/halsztat), późne średniowiecze	A-1040/97
20	Siedlec	14	punkt osadniczy	kultura łużycka (epoka brązu/halsztat), wczesne średniowiecze (XI-1 poł. XIII w.)	A-1039/97

21	Siedlec	9	osada	kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka, późne średniowiecze (XIX-XV w.)	A-1035/97
22	Starowice	13	punkt osadniczy, osada	kultura łużycka, XI- XII w.	A-1125/2000
23	Starowice	15	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	neolit, kultura łużycka, kultura przeworska, wczesne średniowiecze	A-1130/2000
24	Starowice	16	osada	V okres epoki brązu/ okres halsztacki (kultura łużycka)	A-1131/2000
25	Starowice	6	osada, punkt osadniczy	kultura przeworska (faza C-D), neolit, kultura łużycka, późne średniowiecze	A-1053/97
26	Starowice	7	punkt osadniczy	kultura pucharów lejowatych, kultura przeworska (faza D), późne średniowiecze	A-1054/97
27	Starowice	8	punkt osadniczy	kultura przeworska (faza D), późne średniowiecze	A-1055/97
28	Ulanowice	3	grodzisko	średniowiecze	A-1100/98
29	Wójcice	20	osada	paleolit	A-142/68
30	Wójcice	33	osada, punkt osadniczy	kultura przeworska (faza C2-C3), VIII-X w.	A-1134/2000
31	Wójcice	34	osada, ślad osadnictwa	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich faza C2-C3), XIV-XV w.	A-1112/2000
32	Wójcice	40	osada, punkt osadniczy	kultura przeworska (faza C3-D), XIV-XV w.	A-1133/2000

5.5.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zabytki ruchome to przede wszystkim obiekty wchodzące w skład wyposażenia kościołów i kaplic. Zasoby sztuki sakralnej obejmują wszystkie kategorie zabytków: malarstwo, rzeźbę oraz rzemiosło artystyczne z całym jego zróżnicowaniem (złotnictwo, sprzęty stolarskie, tkaniny, szkło, witrażownictwo, ludwisarstwo). Zabytki ruchome to również elementy wystroju budowli, posiadające cechy indywidualnych wytworów artystycznych lub rzemieślniczych. Należą do nich m.in.: rzeźby, płaskorzeźby, polichromie naścienne lub stropowe, mozaiki, sztukaterie i różnego rodzaju detal architektoniczny. Za zabytki ruchome uznaje się także obiekty małej architektury, wykazujące wysoki poziom warsztatu artystycznego lub rzemieślniczego, dokumentujący historyczne trendy, np.: rzeźby ogrodowe, pomniki, obeliski, słupy, krzyże i kapliczki przydrożne, nagrobki.

Na terenie Gminy Otmuchów znajdują się zabytki ruchome. Część z nich została objęta ochroną prawną przez wpisanie do rejestru zabytków (Tabela nr 3). Ze względów bezpieczeństwa nie publikuje się szczegółowych danych dotyczących tych obiektów. Informacje można uzyskać w Opolskim Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie Gminy Otmuchów

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1	Jasienica Górna	elementy wyposażenia kościoła filialnego pw. św. Mikołaja	208/63
2	Jodłów	elementy wyposażenia kaplicy	786/1-6/89
3	Kałków	elementy wyposażenia kościoła pw. Narodzenia NMP	533/1- 19/71
4	Lasowice	elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP	441/68, 442/68, 443/68, 444/68, 445/68,

5	Lubiatów	elementy wyposażenia kościoła filialnego pw. św. Mikołaja	427/69
6	Lubiatów	krzyż pokutny (w polu, nad strumieniem, przy polnej drodze do wsi Głęboka, 25 m od mostka)	782/89
7	Lubiatów	krzyż pokutny (wmurowany w ogrodzenie kościoła od strony drogi, po prawej stronie od wejścia)	781/89
8	Maciejowice	rzeźba: św. Jan Nepomucen	28/04
9	Maciejowice	płyta erekcyjna (dawny dwór)	576/ 1- 2/72
10	Maciejowice	kartusz herbowy bpa Filipa Gottharda Schaffgotsch (dwór)	576/ 1- 2/72
11	Otmuchów	elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja i Franciszka Ksawerego	436/66, 456/68, 457/68, 458/68, 459/68, 460/68, 461/68, 462/68, 463/68, 485/70, 486/70, 551/1-48/71, 458/68
12	Otmuchów	elementy wyposażenia ratusza	479/70
13	Otmuchów	elementy wyposażenia zamku	568/1/72
14	Otmuchów	rzeźba: św. Jadwiga (przy granicy miasta, droga Otmuchów - Wójcice)	748/1-2/88
15	Otmuchów	kapliczka słupowa (ul. 1-go Maja, vis a vis nr 39)	748/1-2/88
16	Otmuchów	rzeźba: św. Jan Nepomucen (na skwerze z płd. strony kościoła pw. śś. Mikołaja i Franciszka Ksawerego)	853/91
17	Otmuchów	rzeźba: św. Jan Nepomucen (przy murze plebani z płd. strony kościoła pw. śś. Mikołaja i Franciszka Ksawerego)	150/58
18	Otmuchów	rzeźba: św. Jan Nepomucen (na terenie parku przy zamku w pobliżu fosy od strony płn.-zach. Skrzydła zamku)	945/95
19	Otmuchów	płaskorzeźba: kuszenie Adama z postumentu figury Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej (na placu przed kościołem parafialnym)	155/59
20	Otmuchów	płaskorzeźba: zwiastowanie z postumentu figury Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej (na placu przed kościołem parafialnym)	155/59
21	Otmuchów	Figura Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej z Dzieciątkiem (Rynek)	155/59
22	Ratnowice	Elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Marcina	596/1- 15/72
23	Siedlec	figura przydrożna: św. Floriana	200/60
24	Siedlec	figura przydrożna: św. Jan Nepomucena	199/60
25	Ulanowice	figura Chrystusa Salwatora	151/59
26	Otmuchów, d. Wójcice	elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja Apostoła.	268/67, 345/67, 346/67, 439/67, 365/67, 440/67

5.5.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;

4) uwzględnia się ochronę:

– zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,

– innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,

– parków kulturowych;

5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;

6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Otmuchów jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. W obowiązujących planach wyznaczono szczególne zasady zagospodarowania terenu wynikające z potrzeb ochrony środowiska kulturowego. Ustalenia te powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

W Gminie Otmuchów MPZP obowiązują tylko dla części obszaru gminy, które w większości nie obejmują zabytkowych obiektów. Zapisy dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków dotyczą jedynie odkrycia przedmiotów przypuszczalnie zabytkowych w trakcie prowadzenia robót budowlanych ziemnych wymaga (pod karą grzywny):

a) wstrzymania robót mogących uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;

b) zabezpieczenia tego przedmiotu i miejsca jego odkrycia;

c) niezwłocznego powiadomienia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Otmuchów:

1. Uchwała Nr V/53/99 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 27.02.1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów dot. ustaleń dla terenu określonego symbolem 3.1 RPZ. S we wsi Ligota Wielka – MIKROMEX – pow. 0,31 ha.
2. Uchwała Nr XVII/151/99 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30.12.1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Otmuchów dot. zmiany linii elektroenergetycznej 220 KV relacji Goraszowice – Świebodzice na 400 kV na odcinku w rejonie wsi Goraszowice – pow. 2,0 ha.
3. Uchwała Nr XXV/210/2000 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30.11.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Otmuchowa terenu po byłej mleczarni z przeznaczeniem na usługi turystyczne (motel, hotel z dopuszczeniem usług handlu, gastronomii, rzemiosła nieuciążliwego, administracji, wystawiennictwa) – 0,72 ha.
4. Uchwała Nr XLVI/334/2002 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 01.10.2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Otmuchowa obejmującego teren byłej bazy Gminnej Spółdzielni „SCh" w Otmuchowie przy ul. Nyskiej, Grodkowskiej– pow. 3,65 ha.
5. Uchwała Nr XXII/205/2004 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30.12.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Otmuchów w rejonie ulic Nyskiej i Grodkowskiej – pow. 12,3 ha.
6. Uchwała Nr IX/69/2007 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 21.09.2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Otmuchowa uchwalonego uchwałą Nr XXII/204/2004 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie miejscowego

planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Otmuchów w rejonie ulicy Warszawskiej – pow. 4,6 ha.

7. Uchwała Nr XVII/125/2008 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 27.06.2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Otmuchowa w rejonie ulicy Warszawskiej – 9,0 ha.
8. Uchwała Nr XX/143/2008 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 26.09.2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Otmuchowa – Otmuchów Wschód – pow. ok. 50,0 ha.
9. Uchwała Nr XXXV/268/2009 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 29.12.2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego we wsi Nieradowice – pow. ok. 17,5 ha.
10. Uchwała nr XIV/77/2011 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 29.11.2011r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Głębinów – Zbiornik II" znajdującego się w granicach zbiornika Nyskiego w części należącej do gminy Otmuchów – pow. ok. 100 ha.

5.6. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie" oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków". Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska", czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające ww. rozporządzenie.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizacje inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków. Ponadto Burmistrz (wójt, prezydent miasta) o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z gminnej ewidencji zabytków.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710) zmieniona w 2010 r. istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków, poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o ustaleniu o warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (WZIZT) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Otmuchów został opracowana w 2006 r. Powstała ona na bazie wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdującej się w zbiorach WUOZ w Opolu. Następnie, w 2016 r. zostały przeprowadzone prace w terenie i dokonano aktualizacji. Przy opracowaniu GPOnZ została wykonana kolejna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków Gminy Otmuchów (GEZ), która została przyjęta Zarządzeniem nr 227/2021 Burmistrza Miasta i Gminy Otmuchów z dnia 19.11.2021 r. GEZ opracowano zgodnie ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzeniem Ministra Kultury i dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r., zmienionym Rozporządzeniem z 10 września 2019 r. z zmianą Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Spis obiektów ujętych w GEZ zawierają Załącznik nr 1 i Załącznik nr 2.

Ewidencja jest dokumentem otwartym – powinna być stale weryfikowana i aktualizowana. Dotyczy to także włączania nowych obiektów do GEZ.

- **ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE**

Od końca lat 70. XX w. wdrażany jest program tzw. AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski) – podział terenu całej Polski na pola, na których prowadzi się badania powierzchniowe. Efektem dotychczasowych badań przeprowadzonych w ramach projektu AZP na terenie Gminy Otmuchów było odkrycie 448 stanowisk archeologicznych o zróżnicowanym znaczeniu, z czego 32 stanowiska wpisane są do rejestru zabytków. Zlokalizowano grodziska średniowieczne o własnej formie terenowej, które znajdują się w: Broniszowicach, Maciejowicach, Ulanowicach, Wierzbnie. Są to obiekty w pełni dostępne i mogą być znakomitym elementem promocyjnym, wykorzystywanym w turystyce kulturalnej. Wymagają jednak odpowiedniego wyeksponowania w postaci wytyczenia szlaku oraz szczegółowego opisu historycznego i wizualizacji pierwotnego wyglądu.

Inne stanowiska warte wyeksponowania znajdują się na terenie wsi: Goraszowice, Rysiowice, Siedlec, Starowice, Grądy, Wójcice, Broniszowice, Kałków, Ulanowice.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom z powodu intensyfikacji działalności przemysłowej i rolniczej. Największym zagrożeniem są inwestycje przemysłowe i budowlane, przebudowy założeń pałacowych i parkowych, gdyż prowadzą często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. Zagrożeniem mogą być także nielegalne eksploracje dokonywane przez poszukiwaczy, niszczące przede wszystkim cmentarzyska oraz pozostałości po I czy II wojnie światowej.

ZASADY OCHRONY STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Poszczególne zasady ochrony stanowisk archeologicznych są doprecyzowane w procesie formułowania ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki danego stanowiska archeologicznego oraz przy rozpoznaniu możliwych dla

niego zagrożeń. Przepisy te należy ująć w postać nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r. nr 164, poz. 1587). Ponadto zapisy planu muszą spełniać wymogi norm prawnych ustalone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej" (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 283).
Realizacja wszelkich inwestycji na obszarach zidentyfikowanych stanowisk archeologicznych wymaga pozwolenia organu ochrony zabytków oraz zapewnienia badań archeologicznych, w zakresie wyznaczonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – art. 31. ustawy o ochronie zabytków.

Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 12 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, prowadzenie poszukiwań zabytków może się odbywać na podstawie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Znalazcy przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest zabytkiem, jest obowiązany wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot; zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia; niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

W przypadku kolizji z wszystkimi stanowiskami archeologicznymi należy wprowadzić zapisy umożliwiające przeprowadzenie niezbędnych badań archeologicznych zagrożonych zniszczeniem, na które należy uzyskać pozwolenie od wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy – analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można – ze względu na ich pochodzenie – na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

W Tabeli nr 4 zostały przedstawione silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju Gminy Otmuchów.

Tabela nr 4. Analiza SWOT

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY OTMUCHÓW	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
● zaktualizowana gminna ewidencja zabytków; ● niezwykle cenne mury obronne wraz z wieżą Wróblą w Otmuchowie; ● unikatowe obiekty sakralne, reprezentacyjny zamek Biskupi, budynki użyteczności publicznej; ● zachowany w znacznym stopniu historyczny układ urbanistyczny oraz układy ruralistyczne wsi;	● niewystarczająca sieć szlaków pieszych, rowerowych; ● znikomy obszar, na których obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują kilka zabytkowych obiektów; ● stan zachowania obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków; ● niewielkie oznakowanie obiektów zabytkowych;

● licznie występujące zabytkowe krzyże i figury przydrożne; ● występowanie stanowisk archeologicznych (w tym grodziska); ● aktywnie działające Dom Kultury „Zamek" w Otmuchowie oraz Miejsko-Gminny Dom Kultury w Otmuchowie, Towarzystwa Miłośników Ziemi Otmuchowskiej; ● Informacja Turystyczna wraz z sala ekspozycyjną w Otmuchowie; ● obowiązująca uchwała dotycząca zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Otmuchów na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków; ● walory przyrodnicze gminy – Jezioro Otmuchowskie, zabytkowe parki, Otmuchowsko- Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, obszar specjalny ochrony ptaków Natura 2000: Zbiornik Otmuchów; ● oznakowane szlaki turystyczne, w tym piesze, trasy rowerowe, samochodowe; ● przynależność do Euroregionu Pradziad; ● organizacja imprez kulturalno-rozrywkowych (Lato Kwiatów).	● częściowa wizualizacja obszaru (mała ilość tablic informacyjnych).
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
● wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych; ● występowanie obiektów i zespołów zabytkowych mogących zainteresować potencjalnych turystów; ● położenie geograficzne – gmina przygraniczna; ● współpraca z miastami i gminami pogranicza polsko-czeskiego; ● dynamicznie rozwijającą się działalność kulturalna; ● rozbudowa ścieżek i tras rowerowych; ● zwiększający się napływ turystów; ● rozwój szlaków turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym; ● kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych;	● brak realnych systematycznych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki; ● pogarszający się stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych na terenie gminy; ● bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; ● zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia; ● brak zdefiniowanych programów operacyjnych oraz zakresów wsparcia dla przyszłej perspektywy finansowej Unii Europejskiej (na lata 2021-2027); ● działania inwestycyjne prowadzone m.in. przez prywatnych właścicieli obiektów, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne, tj. dobro zabytku; ● samowola budowlana – wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy, np. nieprzemyślanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką;

● systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; ● rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; ● wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego; ● możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; ● wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie i obiekty ujęte w gminne ewidencji zabytków.	● niedostosowanie sposobu użytkowania niektórych obiektów zabytkowych do ich charakteru; ● odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem.

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele GPOnZ, do których należą:

– włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

– uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

– zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,

– wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

– podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

– określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

– podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Niniejszy GPOnZ jest programem kierunkowym, uwzględniającym także założenia ogólnych planów i opracowań strategicznych, dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Otmuchów. GPOnZ wyznacza w zamierzeniu cele, których realizacja powinna doprowadzić w przyszłości do wzmocnienia wizerunku gminy, jako zaplecza turystyczno-rekreacyjnego przemysłowego Śląska. Z drugiej strony ideą nadrzędną GPOnZ jest budowanie tożsamości kulturowej regionu i silnych związków mieszkańców z zamieszkałym przez nich terenem i jego przeszłością. Priorytety i kierunki działań sformułowane są w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza 4 letni okres obowiązywania GPOnZ.

W GPOnZ wyznaczono dwa priorytety, kierunki działań oraz zadania, które są kontynuacją działań określonych w Gminnym programie opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016-2019. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania GPOnZ. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z częściowego wykonania GPOnZ. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabeli nr 5 i 6.

W związku z wyznaczonymi celami głównymi samorząd w kwestii dziedzictwa kulturowego powinien kierować się następującymi priorytetami:

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.
PRIORYTET II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

Tabela nr 5. Kierunki działań i zadania w ramach wyznaczonego Priorytetu I

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**	**SPOSÓB WERYFIKACJI**
Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych.	Realizacja zadań własnych Gminy Otmuchów w kwestii poprawy stanu i utrzymania obiektów zabytkowych, będących jej własnością lub współwłasnością.	Jakie obiekty wyznaczono do remontu, co zrealizowano, zakres działań, wartość inwestycji, czy pozyskano dofinansowanie/dotacje
	Systematyczne opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujące zabytkowe obszary i obiekty oraz zawarcia w nich szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa kulturowego.	Ilość opracowanych planów, czy ujęto zabytkowe obiekty
	Coroczne uchwalanie przez Radę Miejską wysokości środków przeznaczonych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz coroczne zwiększanie, w miarę możliwości, budżetu przeznaczonego na ten cel.	Poziom % dotacji w budżecie gminy, wartość przekazanych dotacji, ilość złożonych wniosków, kwota wnioskowanych dotacji, ile obiektów poddano pracom, zakres prac
	Zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami uzyskania dotacji i środków pozabudżetowych na określone zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.	W jakiej formie informowano, gdzie, z kim współpracowano
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.	Opracowanie zasad dotyczących umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych dla zabytkowego obszaru układu urbanistycznego miasta Otmuchów, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i ustawą krajobrazową, w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	Czy i jakie zasady opracowano
	Montaż iluminacji świetlnych zabytkowych obiektów.	Jakie obiekty oświetlono, wartość poniesionych środków
	Stworzenie trasy turystycznej po kapliczkach/ figurach/krzyżach znajdujących się na terenie gminy, w postaci mapy z rozmieszczeniem ww. obiektów.	Ilość opracowanych tras, jakie obiekty ujęto, ilość oznakowanych obiektów, czy stworzono mapę
Działania organizacyjne związane z	Zaopatrzenie obiektów wpisanych do rejestru zabytków w tablice informujące o ich historii.	Czy oznakowano wszystkie obiekty, z kim współpracowano

ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego.	Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy; 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia lub pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	Ilość przeprowadzonych aktualizacji, czy dodano/usunięto obiekt z ewidencji, czy przyjęto zmianę Zarządzeniem dla gminnej ewidencji zabytków
	Opracowywanie sprawozdań z realizacji zadań GPOnZ zgodnie z przepisami co dwa lata, następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Miejskiej.	Czy opracowano sprawozdania, czy były prezentowane na sesji
	Korelowanie zapisów gminnej ewidencji zabytków z zapisami w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy.	Czy dokonano zmian w mpzp, czy wprowadzono zapisy
	Okresowa aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	Czy opracowano Plan i wykonywano aktualizację
	Prowadzenie monitoringu możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym również z różnych programów i inicjatyw europejskich, przeznaczonych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.	W jakiej formie monitorowano, czy z kimś współpracowano, ilość złożonych wniosków, wartość pozyskanych funduszy

Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania w ramach wyznaczonego Priorytetu II

PRIORYTET II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**	**SPOSÓB WERYFIKACJI**
Edukacja społeczności lokalnej w kwestii znaczenia dziedzictwa dla regionu.	Organizowanie i wspieranie organizacji konkursów, wystaw, imprez, kiermaszy, rajdów i festynów kulturowych z dziedzictwem kulturowym w tle przy ścisłej współpracy np. z Miejsko-Gminnym Domem Kultury w Otmuchowie, Domem Kultury ZAMEK w Otmuchowie, Informacją Turystyczną, Towarzystwem Miłośników Ziemi Otmuchowskiej, a także kołami gospodyń wiejskich i zespołami artystycznymi działającymi na terenie gminy.	Jakie działania realizowano, gdzie, w jakiej formie, czego dotyczyły, z kim współpracowano, wartość zaplanowanych/ poniesionych środków
Zapewnienie szerokiego dostępu do	Udostępnianie na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy informacji o zabytkach.	Jakie informacje udostępniono, dla ilu obiektów, ilość odsłon

informacji o dziedzictwie kulturowym regionu i zabytkach gminy.	Aktywna współpraca z mediami w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami.	Z kim współpracowano, czy i gdzie zamieszczono informacje, na jaki temat
	Oznakowanie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w Systemie Informacji Przestrzennej (SIP).	Czy oznakowano obiekty
Popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu.	Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych dziedzictwu kulturowemu i historii regionu.	Ilość wydanych publikacji, ilość osób zainteresowanych publikacjami
	Wspieranie imprez kulturalnych, popularyzujących dziedzictwo kulturowe gminy.	Jakie imprezy zorganizowano, gdzie, z kim współpracowano, wartość poniesionych środków

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno-prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumenty prawne**, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
  – wpis do rejestru zabytków,
  – decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
  – ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
  – ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
  – ustawa Prawo budowlane,
  – ustawa Prawo ochrony środowiska,
  – ustawa o ochronie przyrody,
  – ustawa o gospodarce nieruchomościami,
  – ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
  – ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.
- **instrumenty finansowe**:
  – finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
  – korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
  – współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP).
- **instrumenty społeczne**:
  – prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy Otmuchów),
  – edukacja kulturowa,
  – pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
  – współdziałanie z organizacjami społecznymi.
- **instrumenty koordynacji**:

– realizacja projektów i programów Gminy Otmuchów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy ochrony środowiska przyrodniczego, koncepcje, plany rewitalizacji),
– współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
– współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

- **instrumenty kontrolne**:
  – aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
  – oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Otmuchów,
  – sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
  – monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
  – prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

- **źródła krajowe**:
  - dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Sportu,
  - dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
  - dotacje wojewódzkie,
  - dotacje gminne,
  - Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
  - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
  - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
  - programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
  - promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Sportu,
  - fundusze od fundacji,
  - Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
  - Fundusz Kościelny.

- **źródła pozostałe**:
  - źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
  - źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** – zasady udzielania dotacji określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Termin składania wniosków o udzielenie dotacji celowej do wojewódzkiego konserwatora zabytków wyznaczono do 30 listopada roku poprzedzającego udzielenie dotacji. Możliwość składania do wojewódzkich konserwatorów zabytków wniosków o przyznanie dotacji celowej poza wyznaczonymi terminami naborów wniosków w sytuacji, gdy prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków są wymagane ze względu na uszkodzenie tego zabytku w następstwie: pożaru, wybuchu, wstrząsu sejsmicznego, silnego wiatru, intensywnych opadów atmosferycznych, osuwiska ziemi, powodzi, katastrofy budowlanej lub innego nagłego zdarzenia o podobnym przebiegu, które wystąpiło w okresie 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku. Obowiązkowym załącznikiem na etapie składania wniosku na udzielenie dotacji jest pozwolenie organu ochrony zabytków na prowadzenie prac przy zabytku.
- **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa/Powiatu w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy tym zabytku.

Dotacje z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego – samorząd Województwa Opolskiego udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa Uchwała Nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r., zmieniona Uchwałą Nr XXXIX/423/2018 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 27 marca 2018 r., w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego. Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego (I kwartał) w ramach corocznie ogłaszanego konkursu.

Dotacje Starostwa Powiatowego w Nysie – udzielane są zgodnie z przyjętą uchwałą nr XII/38/13 Rady Powiatu w Nysie z dnia 25.01.2013 r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowalne przy zabytkach, sposobu ich rozliczania i kontroli wykonywania zleconych zadań.

- **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się |w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę gminy.

Dotacje z budżetu Gminy Otmuchów – reguluje uchwała nr XVIII/181/2020 Rady Miejskiej w Otmuchowie z dnia 4.09.2020 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków.

Wnioski należy składać w każdym roku kalendarzowym w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia naboru przez Burmistrza Miasta i Gminy Otmuchowa.

W latach 2017-2020 gmina przekazała na dotacje na zabytki kwotę 199 725,00 zł. Szczegóły znajdują się poniżej w Tabeli nr 7.

Tabela nr 7. Dotacje na zabytki w latach 2018-2020

OBIEKT/RODZAJ PRAC	CAŁKOWITY KOSZT PRAC	WYSOKOŚĆ DOTACJI GMINY
2018 r.		
Parafia Rzymskokatolickiej pw. Matki Bożej Bolesnej w Ligocie Wielkiej	60 000,00 zł	30 000,00 zł
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Andrzeja Apostoła w Otmuchowie	34 243,20 zł	14 725,00 zł
Parafia Rzymskokatolicka pw. NNMP w Kałkowie na remont kościoła filialnego pw. Podwyższenia Krzyża w Bukowie	128 697,56 zł	20 000,00 zł
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Ratnowicach na remont pokrycia dachowego w kościele filialnym pw. św. Mikołaja w Jasienicy Górnej	190 087,71 zł	35 000,00 zł
SUMA	**413 028,47 zł**	**99 725,00 zł**
2019 r.		
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Ratnowicach	198 529,02 zł	30 000,00 zł
Parafia Rzymskokatolicka pw. NNMP w Kałkowie	48 852,98 zł	20 000,00 zł
SUMA	247 382,00 zł	**50 000,00 zł**
2020 r.		
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Ratnowicach na wykonanie prac konserwatorskich	30 000,00 zł	
Wykonanie prac konserwatorskich w budynku mieszkalnym w Ulanowicach	1 250,00 zł	
Wykonanie prac konserwatorskich w budynku mieszkalnym w Ulanowicach	1 250,00 zł	
Wykonanie prac konserwatorskich w budynku mieszkalnym w Ulanowicach	1 250,00 zł	
Wykonanie prac konserwatorskich w budynku mieszkalnym w Ulanowicach	1 250,00 zł	
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja w Otmuchowie na wykonanie prac konserwatorskich	15 000,00 zł	
SUMA	**50 000,00 zł**	

9.2. Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe

- **Konkurs „Zabytek Zadbany”**

„Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

1) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,

2) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
3) Adaptacja obiektów zabytkowych,
4) Architektura i budownictwo drewniane,
5) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne,
6) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych.

W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i cieplnej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

- **Program Kultura – Interwencje**

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

- **Finansowanie z fundacji**

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

- **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**

Dnia 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. To jest pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania. Fundusz początkowo zasilony zostanie z kar administracyjnych oraz nawiązek orzekanych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom. Nowelizacja zakłada

wprowadzenie administracyjnych kar pieniężnych w miejsce grzywien wyznaczanych wskutek postępowań w sprawach o wykroczenia. Grzywny, które były zasądzane przez sądy, były rażąco niskie. Niektórym opłacało się więc niszczyć zabytek, a grzywnę wpisać np. w koszty inwestycyjne. Kary administracyjne są nakładane przez wojewódzkich konserwatorów od 1 stycznia 2018 r.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powodzie czy pożary. Dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- **Fundusz dopłat z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie**

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach.

- **Fundusz Kościelny**

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie.

Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo.

Szczegółowe informacje dotyczące zasad postępowania przy udzielaniu dotacji z Funduszu Kościelnego ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanego dalej „MSWiA", oraz w BIP MSWiA.

9.2.1. Programy operacyjne Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu:

- **Programy Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Ochrona Zabytków**

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

- **Program „Infrastruktura kultury"**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Dotacje Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu na badania archeologiczne**

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

9.3. Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków może odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W 2020 r. skończył się okres obowiązywania funduszy europejskich. Obecnie trwają prace nad konkretnymi programami w nowej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 z funduszy Unii Europejskiej.

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2021-2027 – Priorytet VIII „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury"**

W ramach tego priorytetu, możliwa jest ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. Realizowane inwestycje będą miały na celu efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych i gospodarczych, zarówno w wymiarze krajowym, jak regionalnym i lokalnym. W ramach priorytetu możliwe są działania:

– Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
– Działanie 8.2 Ochrona zabytków.

Wsparcie będzie dotyczyło prac związanych z renowacją, konserwacją, rewaloryzacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. Możliwy będzie również m.in. zakup urządzeń chroniących obiekt przed kradzieżą i zniszczeniem, a także zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

10. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

6. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
7. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
8. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
9. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
10. Materiały udostępnione przez Urząd Miasta i Gminy w Otmuchowie.
11. Materiały udostępnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.
12. Gminny program opieki nad zabytkami gminy Otmuchów na lata 2016-2019.
13. Śląsk bez granic. Zamki i pałace z lotu ptaka, Marek Gaworski, wydanie I, Strzelce Opolskie 2015;
14. J. Brzezińska-Laszczkowa: Karol Ferdynand królewicz polski i biskup wrocławski, Księgarnia Akademicka 2001.
15. L. Kajzer, J. Salm, S. Kołodziejski: Leksykon zamków w Polsce, Arkady 2001.
16. J. Lamparska: Zamkowe tajemnice, Asia Press 2009.
17. M. Perzyński: Zamki, twierdze i pałace Dolnego Śląska i Opolszczyzny, WDW 2006.
18. M. Sikorski, M. Grudzień: Otmuchów - Szkice do portretu miasta, 1995.
19. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T. VII, Województwo opolskie, Z. 3, Powiat grodkowski, Warszawa 1964.
20. E. Wijas-Grocholska, Architektura wiejska powiatu nyskiego (http://opolski-dom.pl/?page_id=272);
21. M. Staffa Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, Przedgórze Paczkowskie, 2007.
22. www.otmuchow.info.
23. http://zamek.otmuchow.pl.
24. www.nid.pl.
25. www.nimoz.pl.
26. www.stat.gov.pl/gus.
27. www.isap.sejm.gov.pl.

11. Spis tabel i rysunków

1. Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie Gminy Otmuchów.
2. Tabela nr 2. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w Gminie Otmuchów.
3. Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie Gminy Otmuchów.
4. Tabela nr 4. Analiza SWOT.
5. Tabela nr 5. Kierunki działań i zadania w ramach wyznaczonego Priorytetu I.
6. Tabela nr 6. Kierunki działań i zadania w ramach wyznaczonego Priorytetu II.
7. Tabela nr 7. Dotacje na zabytki w latach 2018-2020.
8. Rys. nr 1. Poglądowa mapa przedstawiająca zakres obszaru wsparcia do rewitalizacji w gminie i mieście Otmuchów, źródło: Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2016-2022 dla Gminy Otmuchów.
9. Rys. nr 2. Panorama miasta z zamkiem w poł. XVIII w. na rycinach F. B. Wernhera, źródło: http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html.
10. Rys. nr 3. Plan zamku wg. G. Grundmanna, źródło: Leksykon Zamków w Polsce, L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm, Arkady 2002 http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html.
11. Rys. nr 4. Zamek w połowie XVIII w. ryc. CH.F.B. Wernhera, źródło: Leksykon Zamków w Polsce, L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm, Arkady 2002 http://www.zamkipolskie.com/otmuchow/otmuchow.html.
12. Zdjęcie nr 1. Zespół pałacowo-folwarczny z parkiem, Piotrowice Nyskie, 2011, fot. M. Szczygieł, źródło: http://opolskie.fotopolska.eu/nowe_zdjecia/m51607,Bukow.html?galeria_zdjec&m=52101&f=615095-foto.

12. Załączniki

Załącznik nr 1. Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Otmuchów

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT	REJESTR ZABYTKÓW
1	Otmuchów		układ urbanistyczny	44/49 z dnia 16.04.1949 r.
2	Otmuchów	dz. nr 24	wodociągowa wieża ciśnień - komunalna	
3	Otmuchów	dz. nr 25/1	cmentarz żydowski (na terenie parku "Bażanciarnia")	234/89 z dnia 28.12.1989 r.
4	Otmuchów	dz. nr 906	most kolejowy (nieczynny) nad Nysą Kłodzką	
5	Otmuchów		kościół ewangelicki (obiekt wyburzony)	1154/66 z dnia 17.02.1966 r.
6	Otmuchów	Plac Jana Pawła II 1	plebania	
7	Otmuchów	Plac Jana Pawła II 2	budynek mieszkalny	
8	Otmuchów	Plac Jana Pawła II 3	budynek mieszkalny	
9	Otmuchów	Plac Jana Pawła II 5	budynek mieszkalny	
10	Otmuchów	Plac Jana Pawła II, dz. nr 718, obręb Otmuchów	kościół parafialny pw. śś. Mikołaja i Franciszka Ksawerego	43/49 z dnia 16.04.1949 r., 165/49 z dnia 16.04.1949 r.
11	Otmuchów	Plac Jana Pawła II, dz. nr 718	pomnik św. Jana Nepomucena	
12	Otmuchów	Plac Jana Pawła II, dz. nr 718 obręb Otmuchów, przy plebanii	pomnik św. Jana Nepomucena	
13	Otmuchów	Plac Jana Pawła II, dz. nr 718, obręb Otmuchów	mur z trzema bramami wokół kościoła	
14	Otmuchów	ul. 1 Maja 1	budynek mieszkalny	
15	Otmuchów	ul. 1 Maja 2	budynek mieszkalny	
16	Otmuchów	ul. 1 Maja 2	budynek gospodarczy	
17	Otmuchów	ul. 1 Maja 2	stodoła	
18	Otmuchów	ul. 1 Maja 3	budynek mieszkalny	
19	Otmuchów	ul. 1 Maja 4	budynek mieszkalny	
20	Otmuchów	ul. 1 Maja 5	budynek mieszkalny	
21	Otmuchów	ul. 1 Maja 7	budynek mieszkalny	
22	Otmuchów	ul. 1 Maja 7a	budynek mieszkalny	
23	Otmuchów	ul. 1 Maja 9	budynek mieszkalny	
24	Otmuchów	ul. 1 Maja 10	budynek mieszkalny	
25	Otmuchów	ul. 1 Maja 12	budynek mieszkalny	

26	Otmuchów	ul. 1 Maja 12	spichlerz	
27	Otmuchów	ul. 1 Maja 12	stodoła	
28	Otmuchów	ul. 1 Maja 15	budynek mieszkalny	
29	Otmuchów	ul. 1 Maja 15a	budynek mieszkalny	
30	Otmuchów	ul. 1 Maja 16	budynek mieszkalny	
31	Otmuchów	ul. 1 Maja 16 a,c,d,e	budynek mieszkalny	
32	Otmuchów	ul. 1 Maja 17	budynek mieszkalny	
33	Otmuchów	ul. 1 Maja 18	budynek mieszkalny	
34	Otmuchów	ul. 1 Maja 18a	budynek mieszkalny	
35	Otmuchów	ul. 1 Maja 19	budynek mieszkalny	
36	Otmuchów	ul. 1 Maja 19a	budynek mieszkalny	
37	Otmuchów	ul. 1 Maja 20	rzeźnia	
38	Otmuchów	ul. 1 Maja 20	budynek gospodarczy w zespole rzeźni	
39	Otmuchów	ul. 1 Maja 21	budynek mieszkalny z kapliczką św. Jana	
40	Otmuchów	ul. 1 Maja 21	spichlerz	
41	Otmuchów	ul. 1 Maja 23	budynek mieszkalny	
42	Otmuchów	ul. 1 Maja 24	willa fabrykancka (budynek mieszkalny)	
43	Otmuchów	ul. 1 Maja 25	budynek mieszkalny	
44	Otmuchów	ul. 1 Maja 31	budynek mieszkalny	
45	Otmuchów	ul. 1 Maja 37	budynek mieszkalny	
46	Otmuchów	ul. 1 Maja naprzeciwko nr 20, dz. nr 1076, obręb Otmuchów	kaplica złożenie do grobu	
47	Otmuchów	ul. 1 Maja przy nr 20, dz. nr 1252, obręb Otmuchów	pomnik żony kata	
48	Otmuchów	ul. 1 Maja, dz. nr 1256/2, obręb Otmuchów	stacja transformatorowa	
49	Otmuchów	ul. Cicha 1	budynek mieszkalny	
50	Otmuchów	ul. Cicha 2, dz. nr 726, 734, 768, obręb Otmuchów	fragment murów miejskich na obwodzie miasta	nr 956/65 z dnia 26.01.1965 r.
51	Otmuchów	ul. Cicha 2, dz. nr 726, obręb Otmuchów	pozostałości baszty, basteja obronna	955/65 z dnia 26.01.1965 r. 956/65 z dnia 26.01.1956 r.
52	Otmuchów	ul. Cicha 3	budynek mieszkalny	
53	Otmuchów	ul. Cicha 4	budynek mieszkalny	

54	Otmuchów	ul. Cicha 5	budynek mieszkalny	
55	Otmuchów	ul. Dzierżonia 1	budynek mieszkalny	
56	Otmuchów	ul. Dzierżonia 2	budynek mieszkalny	
57	Otmuchów	ul. Fabryczna 2	budynek mieszkalny	
58	Otmuchów	ul. Fabryczna 4	budynek mieszkalny	
59	Otmuchów	ul. Fabryczna 6	budynek z dawnego zespołu cukrowni, ob. budynek nieużytkowany	
60	Otmuchów	ul. Grodkowska 2	remiza strażacka	
61	Otmuchów	ul. Grodkowska 3	budynek mieszkalny	
62	Otmuchów	ul. Grodkowska 4	budynek mieszkalny	
63	Otmuchów	ul. Grodkowska 4b	budynek mieszkalny	
64	Otmuchów	ul. Grodkowska 4c	komin cegielni	
65	Otmuchów	ul. Grodkowska 5	budynek mieszkalny	
66	Otmuchów	ul. Grodkowska 5a	budynek mieszkalny	
67	Otmuchów	ul. Grodkowska 7	budynek mieszkalny	
68	Otmuchów	ul. Grodkowska 9	dom opieki Marienhaus, ob. budynek mieszkalny	
69	Otmuchów	ul. Kolejowa 6	dworzec kolejowy w zespole	
70	Otmuchów	ul. Kolejowa 6	peron dworcowy w zespole dworca kolejowego	
71	Otmuchów	ul. Kolejowa 6	wiaty w zespole dworca kolejowego	
72	Otmuchów	ul. Kolejowa 6	toalety w zespole dworca kolejowego	
73	Otmuchów	ul. Kolejowa, dz. nr 586/8, obręb Otmuchów	nastawnia kolejowa	
74	Otmuchów	ul. Kolejowa, dz. nr 586/8, obręb Otmuchów	kolejowa wieża wodna w zespole dworca kolejowego wraz z gruntem w granicach fundamentowania	283/2018 z 25.04.2018 r.
75	Otmuchów	ul. Kościuszki 2	budynek mieszkalny	
76	Otmuchów	ul. Kościuszki 4	budynek mieszkalny	
77	Otmuchów	ul. Kościuszki 5	budynek mieszkalny	
78	Otmuchów	ul. Kościuszki 17	budynek mieszkalny	
79	Otmuchów	ul. Kościuszki 17	stodoła	
80	Otmuchów	ul. Krakowska 4	budynek mieszkalny	1394/66 z dnia 10.05.1966 r.
81	Otmuchów	ul. Krakowska 6	poczta	
82	Otmuchów	ul. Krakowska 8	budynek mieszkalny	
83	Otmuchów	ul. Krakowska 12	budynek mieszkalny	
84	Otmuchów	ul. Krakowska 16	budynek mieszkalny	
85	Otmuchów	ul. Krakowska 18	budynek mieszkalny	
86	Otmuchów	ul. Krakowska 19	budynek mieszkalny, ob. Kongregacja Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	
87	Otmuchów	ul. Krakowska 20	budynek mieszkalny	

88	Otmuchów	ul. Krakowska 23	budynek mieszkalny	
89	Otmuchów	ul. Krakowska 24	budynek mieszkalny	
90	Otmuchów	ul. Krakowska 25	budynek mieszkalny	
91	Otmuchów	ul. Krakowska 26	budynek mieszkalny	
92	Otmuchów	ul. Krakowska 27-27a-27b	budynek mieszkalny	
93	Otmuchów	ul. Krakowska 29	budynek mieszkalny	
94	Otmuchów	ul. Krakowska 31	budynek mieszkalny	
95	Otmuchów	ul. Krakowska 32-34	budynek mieszkalny	
96	Otmuchów	ul. Krakowska 33	budynek mieszkalny	
97	Otmuchów	ul. Krakowska 35	budynek mieszkalny	
98	Otmuchów	ul. Krakowska 37	budynek mieszkalny	
99	Otmuchów	ul. Krakowska 39	budynek mieszkalny	
100	Otmuchów	ul. Krakowska 41	budynek mieszkalny	
101	Otmuchów	ul. Krakowska 43	budynek mieszkalny	
102	Otmuchów	ul. Krakowska 44	budynek mieszkalny	
103	Otmuchów	ul. Krakowska 45	budynek mieszkalny	
104	Otmuchów	ul. Krakowska 46	budynek w zespole stacji kolejowej	
105	Otmuchów	ul. Krakowska 47	budynek mieszkalny	
106	Otmuchów	ul. Krakowska 49	budynek mieszkalny	
107	Otmuchów	ul. Krakowska 51	budynek mieszkalny	
108	Otmuchów	ul. Krakowska 53	budynek mieszkalny	
109	Otmuchów	ul. Krakowska przy nr 44b, dz. nr 403, obręb Otmuchów	transformator	
110	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 489, obręb Otmuchów	kaplica pw. św. Krzyża	1392/66 z dnia 10.05.1966 r.
111	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 705, obręb Otmuchów	kaplica cmentarna	
112	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 705, obręb Otmuchów	kościół cmentarny pw. św. Anny	
113	Otmuchów	ul. Krakowska przy kościele św. Anny, dz. nr 706, obręb Otmuchów	transformator przy kościele św. Anny	
114	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 705, 710, obręb Otmuchów	cmentarz parafialny	274/90 z dnia 04.10.1990 r.
115	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 705, 710, obręb Otmuchów	ogrodzenie cmentarza parafialnego	
116	Otmuchów	ul. Krakowska, dz. nr 710, obręb Otmuchów	kostnica cmentarna	
117	Otmuchów	ul. Lompy dz. nr 765/2, obręb Otmuchów	budynek mieszkalny	
118	Otmuchów	ul. Lompy 2	budynek mieszkalny	
119	Otmuchów	ul. Lompy 3	budynek mieszkalny	

120	Otmuchów	ul. Mickiewicza 4	budynek mieszkalny z ogrodzeniem	
121	Otmuchów	ul. Mickiewicza 6	budynek mieszkalny	
122	Otmuchów	ul. Mickiewicza 8	budynek mieszkalny	
123	Otmuchów	ul. Mickiewicza 10a	budynek mieszkalny	
124	Otmuchów	ul. Mickiewicza 11	budynek mieszkalny	
125	Otmuchów	ul. Mickiewicza 12	budynek mieszkalny	
126	Otmuchów	ul. Mickiewicza 15	budynek mieszkalny	
127	Otmuchów	ul. Mickiewicza 16	budynek mieszkalny	
128	Otmuchów	ul. Mickiewicza 17	budynek mieszkalny	
129	Otmuchów	ul. Mickiewicza 19	budynek mieszkalny	
130	Otmuchów	ul. Mickiewicza 21	budynek mieszkalny	
131	Otmuchów	ul. Mickiewicza 25	budynek mieszkalny	
132	Otmuchów	ul. Mickiewicza 27	budynek mieszkalny	
133	Otmuchów	ul. Mickiewicza 31	budynek mieszkalny	
134	Otmuchów	ul. Mickiewicza, dz. nr 1163/2, obręb Otmuchów	most drogowy nad potokiem Maciejowickim	
135	Otmuchów	ul. Młyńska 1 - 3	budynek mieszkalny w zespole stacji kolejowej	
136	Otmuchów	ul. Mostowa, dz. nr 1326/3, obręb Otmuchów (droga powiatowa nr 1636)	most drogowy nad kanałem Ulgi	
137	Otmuchów	ul. Nyska 2	budynek mieszkalny	768/64 z dnia 03.04.1964 r.
138	Otmuchów	ul. Nyska 3	budynek mieszkalny	
139	Otmuchów	ul. Nyska 4	budynek mieszkalny	767/64 z dnia 03.04.1964 r.
140	Otmuchów	ul. Nyska 5	budynek mieszkalny	
141	Otmuchów	ul. Nyska 6	budynek mieszkalny	1395/66 z dnia 10.05.1966 r.
142	Otmuchów	ul. Nyska 7	budynek mieszkalny	
143	Otmuchów	ul. Nyska 8	budynek mieszkalny	1396/66 z dnia 10.05.1966 r.
144	Otmuchów	ul. Nyska 10	budynek mieszkalny	
145	Otmuchów	ul. Nyska 11	budynek mieszkalny	
146	Otmuchów	ul. Nyska 13	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno-usługowy	
147	Otmuchów	ul. Nyska 14	budynek mieszkalny	
148	Otmuchów	ul. Nyska 15	budynek mieszkalny	
149	Otmuchów	ul. Nyska 15	budynek gospodarczy	
150	Otmuchów	ul. Nyska 17	budynek mieszkalny	
151	Otmuchów	ul. Nyska 17a	budynek mieszkalny	
152	Otmuchów	ul. Nyska 17b	budynek mieszkalny	
153	Otmuchów	ul. Nyska 18	budynek mieszkalny	
154	Otmuchów	ul. Nyska 19	budynek mieszkalny	
155	Otmuchów	ul. Nyska 20	budynek mieszkalny	

156	Otmuchów	ul. Nyska 21	sąd, ob. budynek administracyjny	
157	Otmuchów	ul. Nyska 21	więzienie, ob. budynek produkcyjny	
158	Otmuchów	ul. Nyska 22	budynek mieszkalny	
159	Otmuchów	ul. Nyska 26	budynek mieszkalny	
160	Otmuchów	ul. Nyska 28	budynek mieszkalny	
161	Otmuchów	ul. Nyska, dz. nr 810, obręb Otmuchów	wieża bramy Nyskiej tzw. Wróbla	588/59 z dnia 12.10.1959 r.
162	Otmuchów	ul. Ogrodowa, dz. nr 371, obręb Otmuchów	fragmenty murów obronnych na obwodzie starego miasta	956/65 z dnia 26.01.1965 r.
163	Otmuchów	ul. Opolska 1	budynek mieszkalny	
164	Otmuchów	ul. Opolska 3	budynek mieszkalny	
165	Otmuchów	ul. Opolska 5	budynek mieszkalny	
166	Otmuchów	ul. Opolska 7	budynek mieszkalny	
167	Otmuchów	ul. Orkana 1	budynek mieszkalny	
168	Otmuchów	ul. Orkana 2	budynek mieszkalny	
169	Otmuchów	ul. Orkana 4 (d. nr 2)	spichlerz	2093/83 z dnia 15.11.1983 r.
170	Otmuchów	ul. Orkana 3	budynek mieszkalny	
171	Otmuchów	ul. Orkana, dz. nr 339 obręb Otmuchów	fragment murów miejskich z zarysem baszty	
172	Otmuchów	ul. Roosevelta 4	budynek mieszkalny	
173	Otmuchów	ul. Roosevelta 8	budynek mieszkalny	
174	Otmuchów	ul. Roosevelta, dz. nr 824, 826/2, 1344/17, obręb Otmuchów	fragmenty murów obronnych na obwodzie starego miasta	956/65 z dnia 26.01.1965 r.
175	Otmuchów	Rynek 1, 1a	ratusz	166/49 z dnia 16.04.1949 r. 115/54 z dnia 23.08.1954 r.
176	Otmuchów	Rynek 1b	budynek mieszkalny, ob. budynek usługowy	
177	Otmuchów	Rynek 2	budynek mieszkalny	1274/66 z dnia 06.04.1966 r.
178	Otmuchów	Rynek 3	budynek mieszkalny	898/64 z dnia 23.05.1964 r.
179	Otmuchów	Rynek 4	budynek mieszkalny	1943/69 z dnia 23.05.1969 r.
180	Otmuchów	Rynek 5	budynek mieszkalny	
181	Otmuchów	Rynek 6	budynek mieszkalny	
182	Otmuchów	Rynek 7	budynek mieszkalny, ob. kino Podzamcze	
183	Otmuchów	Rynek 8-8a	budynek mieszkalny	
184	Otmuchów	Rynek 9	budynek mieszkalny	
185	Otmuchów	Rynek 13	budynek mieszkalny	
186	Otmuchów	Rynek 14	budynek mieszkalny	
187	Otmuchów	Rynek 15	budynek mieszkalny	
188	Otmuchów	Rynek 16	budynek mieszkalny	
189	Otmuchów	Rynek 17	budynek mieszkalny	

190	Otmuchów	Rynek 18	budynek mieszkalny	
191	Otmuchów	Rynek 19	budynek mieszkalny	
192	Otmuchów	Rynek 32	budynek mieszkalny	
193	Otmuchów	Rynek 33	budynek mieszkalny	
194	Otmuchów	Rynek 37	budynek mieszkalny	
195	Otmuchów	Rynek 38	budynek mieszkalny	
196	Otmuchów	Rynek, dz. nr 756, obręb Otmuchów	kolumna maryjna	
197	Otmuchów	ul. Szkolna 2	szkoła	
198	Otmuchów	ul. Warszawska, dz. nr 571, obręb Otmuchów	aleja lipowa	
199	Otmuchów	ul. Warszawska 1	budynek mieszkalny	
200	Otmuchów	ul. Warszawska 2	budynek mieszkalny	
201	Otmuchów	ul. Warszawska 3	budynek mieszkalny	
202	Otmuchów	ul. Warszawska 4	budynek mieszkalny	
203	Otmuchów	ul. Warszawska 5	budynek mieszkalny	
204	Otmuchów	ul. Warszawska 6	budynek mieszkalny	
205	Otmuchów	ul. Warszawska 7	budynek mieszkalny	
206	Otmuchów	ul. Warszawska 8	budynek mieszkalny	
207	Otmuchów	ul. Warszawska 10-10a	budynek mieszkalny	
208	Otmuchów	ul. Warszawska 11	budynek mieszkalny	
209	Otmuchów	ul. Warszawska 12	budynek mieszkalny	
210	Otmuchów	ul. Warszawska 13	budynek mieszkalny	
211	Otmuchów	ul. Warszawska 14	budynek mieszkalny	
212	Otmuchów	ul. Warszawska 15	budynek mieszkalny	
213	Otmuchów	ul. Warszawska 16	budynek mieszkalny	
214	Otmuchów	ul. Warszawska 17	budynek mieszkalny	
215	Otmuchów	ul. Warszawska 18	budynek mieszkalny	
216	Otmuchów	ul. Warszawska 20	budynek mieszkalny	
217	Otmuchów	ul. Wiejska 1	budynek mieszkalny	
218	Otmuchów	ul. Wiejska 1	budynek gospodarczy wraz z ogrodzeniem	
219	Otmuchów	ul. Wiejska 3	budynek mieszkalny	
220	Otmuchów	ul. Wiejska 4	budynek mieszkalny	
221	Otmuchów	ul. Wiejska 6	budynek mieszkalny	
222	Otmuchów	ul. Wiejska 8	budynek mieszkalny	
223	Otmuchów	ul. Wiejska 10	budynek mieszkalny	
224	Otmuchów	ul. Wiejska 10	budynek gospodarczy	
225	Otmuchów	ul. Wyspiańskiego 1	budynek mieszkalny	
226	Otmuchów	ul. Wyspiańskiego 3	stodoła	
227	Otmuchów	ul. Zamkowa 4, dz. nr 773, obręb Otmuchów	park przy zamku	107/84 z dnia 2.04.1984 r.

228	Otmuchów	ul. Zamkowa 4	ogrodzenie dziedzińca zamkowego od strony południowej z bramą	
229	Otmuchów	ul. Zamkowa 4	pomnik św. Jana Nepomucena	
230	Otmuchów	ul. Zamkowa 4	pozostałości obwarowań zamkowych	
231	Otmuchów	ul. Zamkowa 4	studnia z obudową	
232	Otmuchów	ul. Zamkowa 4	zamek	167 z dnia 29.04.1949 r. 888/64 z dnia 18.05.1964 r
233	Otmuchów	ul. Zamkowa 6	pałac (tzw. zameczek), ob. Urząd Miejski	889/64 z dnia 18.05.1964 r.
234	Otmuchów	ul. Zamkowa 6	fontanna na dziedzińcu pałacowym	
235	Otmuchów	ul. Żeromskiego 1	szkoła ewangelicka, ob. budynek usługowy	
236	Otmuchów	ul. Żeromskiego 2	budynek mieszkalny	
237	Otmuchów	ul. Żeromskiego 4	budynek mieszkalny	
238	Otmuchów	ul. Żeromskiego 6	budynek mieszkalny	
239	Otmuchów	ul. Żeromskiego, dz. nr 712, obręb Otmuchów	ogród książęcy, tzw. Kozia Łączka	107/84 z dnia 02.04.1984 r.
240	Otmuchów	ul. Żeromskiego, dz. nr 732, obręb Otmuchów	brama tzw. ślepa furta	956/65 z dnia 26.01.1965 r.
241	Otmuchów	Zbiornik Wodny Otmuchów, dz. nr 1327/3, obręb Otmuchów	zespół Zbiornika Wodnego Otmuchów	
242	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Pałacowa 1	budynek mieszkalny w zespole pałacowo-folwarcznym	
243	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Pałacowa 1	stajnia i spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	
244	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Pałacowa 2-4-6	ogrodzenie w zespole pałacowo-folwarcznym	
245	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Pałacowa 2-4-6	pałac w zespole pałacowo-folwarcznym	995/65 z dnia 05.05.1965 r.
246	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Pałacowa 2-4-6	park w zespole pałacowo-folwarcznym	
247	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 63	budynek mieszkalny	
248	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 66	budynek mieszkalny z kapliczką	
249	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 68	budynek mieszkalny	
250	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 70-72	budynek mieszkalny	
251	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 74	budynek mieszkalny	
252	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 76	budynek mieszkalny	
253	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 78	budynek gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	
254	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 80	budynek mieszkalny	

255	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 80	zabudowania gospodarcze	
256	Otmuchów (Nieradowice)	ul. Sienkiewicza 84	budynek mieszkalny	
257	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 11	budynek mieszkalny	
258	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 16	budynek mieszkalny	
259	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 18	budynek mieszkalny	
260	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 20	budynek mieszkalny	
261	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 24	budynek mieszkalny	
262	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Diamentowa 26	budynek mieszkalny	
263	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 1-3	budynek mieszkalny	
264	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 4	budynek mieszkalny	
265	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 4	budynek gospodarczy	
266	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 5	budynek mieszkalny	
267	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 6	budynek mieszkalny	
268	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 7	budynek mieszkalny ze stodołą	
269	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 7	budynek mieszkalny	
270	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 8	stodoła w zagrodzie	
271	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 9	budynek mieszkalny	
272	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 10	budynek mieszkalny w zagrodzie	
273	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 10	stodoła w zagrodzie	
274	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 11	budynek mieszkalny	
275	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 11	stodoła	
276	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 12	budynek mieszkalny	
277	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 13	budynek mieszkalny	
278	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 13	budynek gospodarczy	
279	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 15	obora	
280	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 15	stodoła	

281	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 16	budynek mieszkalny	
282	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 16	budynek gospodarczy	
283	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 17	budynek inwentarski	
284	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 19	budynek mieszkalny w zagrodzie	
285	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 19	stodoła w zagrodzie	
286	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 23	stodoła w zagrodzie	
287	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 24	budynek mieszkalny	
288	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa 26	budynek mieszkalno-gospodarczy	
289	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa, dz. nr 48/3, obręb Sarnowice	obora	
290	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Perłowa, dz. nr 202, obręb Sarnowice	kościół filialny pw. NMP Różańcowej	
291	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Rubinowa 8	budynek mieszkalny	
292	Otmuchów (Sarnowice)	ul. Rubinowa 11	budynek mieszkalny	
293	Otmuchów (Sarnowice)	d. nr 17	dom (obiekt nie istnieje)	1582/66 z dnia 13.09.1966 r.
294	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 3	budynek mieszkalno-gospodarczy	
295	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 9	budynek mieszkalny	
296	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 11	budynek gospodarczy, ob. sklep	
297	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 11	budynek mieszkalny	
298	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 11	stodoła	
299	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 13	stodoła	
300	Otmuchów (Śliwice)	ul. Malinowa 15	budynek mieszkalny	
301	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 24	budynek mieszkalny	
302	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 25	przedszkole, ob. świetlica wiejska	
303	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 28	budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	
304	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 28	stodoła w zagrodzie	
305	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 34	budynek mieszkalny	

306	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 36	budynek mieszkalny	
307	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka 36	stodoła w zagrodzie	
308	Otmuchów (Śliwice)	ul. Śliwicka, dz. nr 357, obręb Śliwice	most	
309	Otmuchów (Śliwice)	ul. Truskawkowa 2	rządcówka w zespole folwarcznym	
310	Otmuchów (Śliwice)	ul. Truskawkowa 4	trafostacja	
311	Otmuchów (Śliwice)	ul. Truskawkowa 5	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
312	Otmuchów (Śliwice)	ul. Winogronowa 4	stodoła w zagrodzie	
313	Otmuchów (Śliwice)	ul. Winogronowa 10-12	stodoły w zespole folwarcznym	
314	Otmuchów (Śliwice)	ul. Winogronowa 12	obora z częścią mieszkalną w zespole folwarcznym	
315	Otmuchów (Śliwice)		układ ruralistyczny wsi	
316	Otmuchów (Wójcice)	ul. Dębowa 27	budynek mieszkalny	1589/66 z dnia 13.09.1966 r.
317	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kalinowa 9	budynek mieszkalny	
318	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kalinowa 15	budynek mieszkalny z kapliczką	
319	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kalinowa 39	szkoła	
320	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kalinowa, dz. nr 205, obręb Wójcice	cmentarz parafialny z ogrodzeniem	275/90 z dnia 08.10.1990 r.
321	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kalinowa, dz. nr 205, obręb Wójcice	kościół parafialny pw. św. Andrzeja	1160/66 z dnia 17.02.1966 r.
322	Otmuchów (Wójcice)	ul. Kasztanowa 54	budynek mieszkalny	1590/66 z dnia 19.09.1966 r.
323	Broniszowice	3	budynek mieszkalny	1665/66 z dnia 23.09.1966 r.
324	Broniszowice		budynek folwarczny (nie istnieje)	1664/66 z dnia 23.09.1966 r.
325	Broniszowice	dz. nr 45, obręb Broniszowice	kaplica dzwonnica	
326	Buków	58	budynek mieszkalny	
327	Buków	dz. nr 62, obręb Buków	kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	
328	Goraszowice	1a	budynek gospodarczy	
329	Goraszowice	1b	budynek mieszkalny	
330	Goraszowice	2b	budynek gospodarczy	
331	Goraszowice	3	budynek mieszkalny	
332	Goraszowice	4	budynek gospodarczy w zagrodzie	
333	Goraszowice	4	budynek gospodarczy-stodoła w zagrodzie	
334	Goraszowice	4	budynek mieszkalny w zagrodzie	
335	Goraszowice	5	budynek gospodarczy w zagrodzie	

336	Goraszowice	5	spichlerz w zagrodzie, ob. garaż	
337	Goraszowice	6	budynek mieszkalny w zagrodzie	
338	Goraszowice	8-8a	budynek mieszkalno-gospodarczy	
339	Goraszowice	12	budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	
340	Goraszowice	12	budynek gospodarczy –spichlerz w zagrodzie	
341	Goraszowice	12	stodoła w zagrodzie	
342	Goraszowice	przy domu nr 4, dz. nr 16/1, obręb Goraszowice	trafostacja	
343	Grodziszcze	w ciągu drogi gminnej Maciejowice – Sarnowice nad ciekiem bez nazwy, dz. nr 179, 262/3, obręb Maciejowice	przepust drogowy	
344	Janowa	1	budynek mieszkalny	
345	Janowa	2	budynek gospodarczy-stodoła w zagrodzie	
346	Janowa	3	budynek gospodarczy-stodoła w zagrodzie	
347	Janowa	4	budynek mieszkalno-gospodarczy	
348	Janowa	6	budynek mieszkalny w zespole dworsko-folwarcznym	
349	Janowa	8	dwór	1183/66 z dnia 08.03.1966 r.
350	Janowa	8-10	zespół dworsko-folwarczny	
351	Janowa	10	obora, ob. budynek gospodarczy w zespole dworsko-folwarcznym	
352	Janowa	10	obora w zespole dworsko-folwarcznym	
353	Janowa	10	oficyna dworska w zespole dworsko-folwarcznym	
354	Janowa	10	stajnia w zespole dworsko-folwarcznym	
355	Janowa	10	stodoła I w zespole dworsko-folwarcznym	
356	Janowa	10	stodoła II w zespole dworsko-folwarcznym	
357	Janowa	10	stodoła III w zespole dworsko-folwarcznym	
358	Janowa	11	budynek mieszkalny	
359	Janowa	15	budynek mieszkalny	
360	Janowa	16	budynek mieszkalny	
361	Janowa	20	budynek mieszkalny	
362	Janowa	dz. nr 69, obręb Janowa	aleja lipowa	
363	Janowa	dz. nr 63/1, obręb Janowa	kościół filialny pw. św. Rocha	
364	Jarnołtów	68	budynek mieszkalny	
365	Jarnołtów	68	stodoła	

366	Jarnołtów	przy nr 27, dz. n 59/1, obręb Jarnołtów	kapliczka	
367	Jarnołtów	przy nr 90, dz. nr 379, obręb Jarnołtów	kapliczka	
368	Jarnołtów	dz. nr 62, obręb Jarnołtów	cmentarz	
369	Jarnołtów	dz. nr 62, obręb Jarnołtów	kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	26/50 z dnia 20.02.1950 r.
370	Jasienica Górna	5	budynek mieszkalny	
371	Jasienica Górna	6	budynek mieszkalny	
372	Jasienica Górna	7	budynek mieszkalny	
373	Jasienica Górna	12	budynek mieszkalny	
374	Jasienica Górna	13	budynek mieszkalno-gospodarczy	
375	Jasienica Górna	14	budynek mieszkalny	
376	Jasienica Górna	16	stodoła	
377	Jasienica Górna	24	budynek mieszkalny w zagrodzie	
378	Jasienica Górna	24	stodoła w zagrodzie	
379	Jasienica Górna	27	budynek mieszkalny	
380	Jasienica Górna	31	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
381	Jasienica Górna	31a	obora w zespole folwarcznym	
382	Jasienica Górna	31a	ogrodzenie zespołu folwarcznego	
383	Jasienica Górna	31a	silosy w zespole folwarcznym	
384	Jasienica Górna	31a	spichlerz w zespole folwarcznym	
385	Jasienica Górna	36	przedszkole	
386	Jasienica Górna	37	budynek mieszkalny	
387	Jasienica Górna	49	budynek mieszkalny	
388	Jasienica Górna	60	budynek mieszkalny	
389	Jasienica Górna	60	stodoła	
390	Jasienica Górna	dz. nr 157, obręb Jasienica Górna	cmentarz parafialny	
391	Jasienica Górna	dz. nr 157, obręb Jasienica Górna	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	
392	Jasienica Górna	dz. nr 157, obręb Jasienica Górna	mur kościelny ze schodami	
393	Jasienica Górna	dz. nr 235/1, obręb Jasienica Górna	trafostacja	
394	Jodłów	1	budynek mieszkalny	
395	Jodłów	5	budynek mieszkalny	
396	Jodłów	16	budynek mieszkalny	
397	Jodłów	33	budynek mieszkalny	
398	Jodłów	39	szalety z gołębnikiem	
399	Jodłów	dz. nr 55, obręb Jodłów	kaplica pw. Męki Pańskiej	1677/66 z dnia 24.09.1966 r.
400	Kałków	21	budynek mieszkalny	
401	Kałków	23	budynek mieszkalny	
402	Kałków	29	budynek mieszkalny	
403	Kałków	30	budynek mieszkalny	
404	Kałków	34	budynek mieszkalny	
405	Kałków	35	budynek mieszkalny	
406	Kałków	35	budynek gospodarczy	

407	Kałków	36	budynek mieszkalny	
408	Kałków	38	budynek mieszkalny	
409	Kałków	39	budynek mieszkalny	
410	Kałków	40	budynek gospodarczy z kapliczką	
411	Kałków	42	szkoła, ob. budynek mieszkalny	1679/66 z dnia 26.09.1966 r.
412	Kałków	43	plebania	1678/66 z dnia 26.09.1966 r.
413	Kałków	43	stodoła z zespole plebanii	
414	Kałków	49	budynek mieszkalny	
415	Kałków	50	budynek mieszkalny	
416	Kałków	52	budynek mieszkalny	
417	Kałków	52a	budynek mieszkalny	
418	Kałków	53	budynek mieszkalny	
419	Kałków	54	budynek mieszkalny	
420	Kałków	57	Dom Kultury	
421	Kałków	60	budynek mieszkalny	
422	Kałków	62	budynek mieszkalny	
423	Kałków	63b	remiza	
424	Kałków	66	budynek mieszkalny	
425	Kałków	73	budynek mieszkalny	
426	Kałków	73a	budynek mieszkalny	
427	Kałków	74	budynek mieszkalny	
428	Kałków	74a	budynek mieszkalny	
429	Kałków	77	budynek mieszkalny	
430	Kałków	78	budynek gospodarczy	
431	Kałków	78	budynek gospodarczy II	
432	Kałków	79	budynek mieszkalny	
433	Kałków	79	budynek mieszkalny II	
434	Kałków	80	budynek mieszkalny	
435	Kałków	81	budynek mieszkalny	
436	Kałków	82	budynek mieszkalno-gospodarczy	
437	Kałków	82	budynek mieszkalny	
438	Kałków	84	budynek mieszkalny	
439	Kałków	85	budynek mieszkalny	
440	Kałków	86	budynek mieszkalny	
441	Kałków	dz. nr 7, obręb Kałków	cmentarz parafialny	278/90 z dnia 02.11.1990 r.
442	Kałków	dz. nr 7, obręb Kałków	kaplica cmentarna	
443	Kałków	dz. nr 9/55, obręb Kałków	park	119/84 z dnia 20.12.1984 r.
444	Kałków	dz. nr 88/4, obręb Kałków	krzyż przydrożny	
445	Kałków	dz. nr 257, obręb Kałków	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP	920/64 z dnia 30.05.1964 r.
446	Kałków	dz. nr 257, obręb Kałków	ogrodzenie kościoła parafialnego	
447	Kałków	przy nr 32, dz. nr 309, obręb Kałków	kapliczka przy domu nr 32	
448	Kałków	przy nr 89, dz. nr 286, obręb Kałków	kapliczka przy domu nr 89	

449	Kałków		układ ruralistyczny wsi	
450	Kijów	17	pałac	
451	Krakówkowice	40	budynek mieszkalny	
452	Kwiatków	dz. nr 74, obręb Kwiatków	kostnica	
453	Kwiatków	dz. nr 74, obręb Kwiatków	kościół filialny pw. św. Fabiana i Sebastiana	
454	Kwiatków	dz. nr 97, obręb Kwiatków; w ciągu drogi powiatowej 1632	przepust drogowy I	
455	Kwiatków	dz. nr 97, obręb Kwiatków; w ciągu drogi powiatowej 1632	przepust drogowy II	
456	Lasowice	1	budynek mieszkalny	
457	Lasowice	1	budynek gospodarczy	
458	Lasowice	2	budynek mieszkalny	1577/66 z dnia 12.09.1966 r.
459	Lasowice	4	budynek gospodarczy	
460	Lasowice	4	budynek mieszkalny	
461	Lasowice	6	budynek mieszkalny	
462	Lasowice	7	budynek mieszkalny w zagrodzie	
463	Lasowice	7a	budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	
464	Lasowice	7a	budynek mieszkalny	
465	Lasowice	9	budynek mieszkalny w zagrodzie	
466	Lasowice	9	stodoła w zagrodzie	
467	Lasowice	12	budynek mieszkalny w zagrodzie	
468	Lasowice	12	budynek gospodarczy - stodoła w zagrodzie	
469	Lasowice	14	budynek mieszkalny	
470	Lasowice	15	budynek mieszkalny	
471	Lasowice	17	budynek mieszkalno-gospodarczy	
472	Lasowice	19	budynek mieszkalno-gospodarczy	
473	Lasowice	19	budynek mieszkalny	
474	Lasowice	21	zagroda	
475	Lasowice	23	budynek gospodarczy w zagrodzie	
476	Lasowice	23	budynek mieszkalny	
477	Lasowice	26	budynek mieszkalny	
478	Lasowice	29	budynek mieszkalny	
479	Lasowice	29	budynek gospodarczy - stodoła w zagrodzie	
480	Lasowice	31	budynek mieszkalny	
481	Lasowice	33-33a	budynek gospodarczy w zagrodzie	
482	Lasowice	33-33a	budynek mieszkalny w zagrodzie	
483	Lasowice	33-33a	stodoły w zagrodzie	
484	Lasowice	34	budynek mieszkalny	
485	Lasowice	34	budynek mieszkalny - wycug	
486	Lasowice	35	szkoła, ob. budynek mieszkalny	
487	Lasowice	37	budynek mieszkalny w zagrodzie	
488	Lasowice	37a	spichlerz w zagrodzie	

489	Lasowice	39	budynek mieszkalny	
490	Lasowice	40	budynek mieszkalny	
491	Lasowice	42	budynek mieszkalny	
492	Lasowice	43	ogrodzenie plebanii z lipą	
493	Lasowice	43	budynek mieszkalny - plebania	
494	Lasowice	44	dwór, ob. budynek mieszkalny	
495	Lasowice	44	stodoła w zespole dworskim	
496	Lasowice	46	budynek mieszkalny w zagrodzie	
497	Lasowice	46	stodoła w zagrodzie	
498	Lasowice	48	budynek mieszkalny	
499	Lasowice	48b	budynek mieszkalny	
500	Lasowice	50	budynek mieszkalny	
501	Lasowice	52	budynek mieszkalny	
502	Lasowice	54	budynek mieszkalny	
503	Lasowice	przy domu nr 44, dz. nr 145/1, obręb Lasowice	kaplica pw. św. Antoniego	
504	Lasowice	dz. nr 200, obręb Lasowice	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	1150/66 z dnia 16.02.1966 r.
505	Lasowice	dz. nr 200, obręb Lasowice	ogrodzenie kościoła parafialnego	
506	Lasowice	przy nr 6, dz. nr 150, obręb Lasowice	przepust	
507	Lasowice	przy domu nr 31, dz. nr 208, obręb Lasowice	trafostacja	
508	Lasowice		układ ruralistyczny	
509	Ligota Wielka	11	budynek mieszkalny	
510	Ligota Wielka	13	budynek mieszkalny	
511	Ligota Wielka	15	budynek mieszkalny	
512	Ligota Wielka	17	budynek mieszkalny	
513	Ligota Wielka	19	budynek mieszkalny	
514	Ligota Wielka	23	budynek mieszkalny	
515	Ligota Wielka	26	budynek mieszkalno-usługowy	
516	Ligota Wielka	29	budynek mieszkalny	
517	Ligota Wielka	33	budynek mieszkalny	
518	Ligota Wielka	34	budynek mieszkalny	
519	Ligota Wielka	38	budynek mieszkalny	
520	Ligota Wielka	42	budynek mieszkalny w zagrodzie	
521	Ligota Wielka	42	stodoła w zagrodzie	
522	Ligota Wielka	43	budynek mieszkalny	
523	Ligota Wielka	43	brama	
524	Ligota Wielka	44	budynek mieszkalny	
525	Ligota Wielka	45	budynek mieszkalny	
526	Ligota Wielka	47	budynek mieszkalny	
527	Ligota Wielka	49	budynek mieszkalny	
528	Ligota Wielka	51a	budynek mieszkalny	
529	Ligota Wielka	54	budynek mieszkalny	
530	Ligota Wielka	56a	remiza strażacka, ob. świetlica wiejska	
531	Ligota Wielka	59	budynek gospodarczy	
532	Ligota Wielka	59	budynek mieszkalny	

533	Ligota Wielka	60	budynek mieszkalny	
534	Ligota Wielka	62	zagroda	
535	Ligota Wielka	67	budynek gospodarczy	
536	Ligota Wielka	68	budynek mieszkalny	
537	Ligota Wielka	69	budynek mieszkalny	
538	Ligota Wielka	70	budynek mieszkalny	
539	Ligota Wielka	72	budynek gospodarczy	
540	Ligota Wielka	74	budynek mieszkalno-gospodarczy	
541	Ligota Wielka	75	budynek mieszkalny	
542	Ligota Wielka	77a	budynek gospodarczy	
543	Ligota Wielka	77a	budynek mieszkalny	
544	Ligota Wielka	77b	budynek mieszkalny	
545	Ligota Wielka	dz. nr 207, obręb Ligota Wielka	cmentarz parafialny	
546	Ligota Wielka	dz. nr 207, obręb Ligota Wielka	kaplica, kostnica	
547	Ligota Wielka	dz. nr 207, obręb Ligota Wielka	kościół filialny pw. MB Bolesnej	
548	Ligota Wielka	przy nr 32, dz. nr 287/1, obręb Ligota Wielka	trafostacja	
549	Ligota Wielka	przy nr 42, dz. nr 175 obręb Ligota Wielka	przepust	
550	Ligota Wielka		układ ruralistyczny	
551	Lubiatów	1	budynek mieszkalny	
552	Lubiatów	1	budynek gospodarczy	
553	Lubiatów	5	budynek mieszkalny	
554	Lubiatów	7	budynek mieszkalny	
555	Lubiatów	7	budynek mieszkalno-gospodarczy	
556	Lubiatów	7	Stodoła w zagrodzie	
557	Lubiatów	9	budynek mieszkalny	
558	Lubiatów	10	budynek gospodarczy	
559	Lubiatów	13	budynek mieszkalny	
560	Lubiatów	14	budynek mieszkalny	
561	Lubiatów	14	stodoła w zagrodzie	
562	Lubiatów	17	budynek mieszkalny	
563	Lubiatów	18	budynek gospodarczy	
564	Lubiatów	25	budynek mieszkalny	
565	Lubiatów	30	budynek mieszkalny	
566	Lubiatów	32-32a	budynek mieszkalny	
567	Lubiatów	32a	budynek gospodarczy, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy	
568	Lubiatów	33a	budynek mieszkalny	
569	Lubiatów	33a	budynek gospodarczy	
570	Lubiatów	36a	kościół filialny pw. św. Wawrzyńca i Mikołaja	1152/66 z dnia 16.02.1966 r.
571	Lubiatów	36a	ogrodzenie kościoła filialnego z bramką	
572	Lubiatów	36c	dwór	897/64 z dnia 23.05.1964 r.

573	Lubiatów	36c	ogrodzenie zespołu dworsko-folwarcznego	
574	Lubiatów	36c	park z ogrodzeniem	
575	Lubiatów	36c	spichlerz dworski	897/64 z dnia 23.05.1964 r.
576	Lubiatów	38	budynek mieszkalny	
577	Lubiatów	38	stodoła	
578	Lubiatów	39	szkoła	
579	Lubiatów	43	budynek gospodarczy	
580	Lubiatów	44	budynek mieszkalny	
581	Lubiatów	45	budynek mieszkalny	
582	Lubiatów	47	budynek mieszkalny	
583	Lubiatów	55	budynek mieszkalny	
584	Lubiatów	57	budynek mieszkalny	
585	Lubiatów	57b	budynek mieszkalny	
586	Lubiatów	58	gospoda, ob. dom mieszkalny i sklep	
587	Lubiatów	59a	budynek mieszkalny	
588	Lubiatów	61	budynek mieszkalny	
589	Lubiatów	przy nr 32b, dz. nr 239, obręb Lubiatów	kapliczka	
590	Lubiatów	przy nr 36c, dz. nr 231/6, obręb Lubiatów	kapliczka	
591	Lubiatów	k. nr 58, dz. nr 205, obręb Lubiatów	przepust	
592	Łąka	5	budynek mieszkalny	1693/66 z dnia 27.09.1966 r.
593	Łąka	5	świniarnia, ob. budynek gospodarczy	
594	Łąka	6	budynek mieszkalny	1694/66 z dnia 27.09.1966 r.
595	Łąka	16	budynek mieszkalno-gospodarczy I	1695/66 z dnia 27.09.1966 r.
596	Łąka	16	budynek mieszkalno-gospodarczy II	1695/66 z dnia 27.09.1966 r.
597	Łąka	33	budynek mieszkalny	
598	Łąka	59	budynek mieszkalny	
599	Łąka	65	stajnie	
600	Łąka	72	plebania	1692/66 z dnia 27.09.1966 r.
601	Łąka	dz. nr 22, obręb Łąka	kapliczka	
602	Łąka	dz. nr 24, obręb Łąka	kostnica cmentarna	
603	Łąka	dz. nr 24, obręb Łąka	kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej	23/50 z dnia 20.02.1950 r.
604	Łąka	dz. nr 24, obręb Łąka	ogrodzenie kościoła parafialnego	
605	Łąka	w ciągu drogi powiatowej 1633, dz. nr 232, 234, obręb Jodłów	most drogowy nad rzeką Łużą	
606	Łąka	pod wjazdem na posesję 76, dz. nr 44/2, obręb Łąka	przepust drogowy	

607	Łąka	przy domu numer 10, dz. nr 44/2, obręb Łąka	kapliczka	
608	Maciejowice	1	budynek mieszkalny	
609	Maciejowice	3	stodoła	
610	Maciejowice	4	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
611	Maciejowice	4	spichlerz w zespole folwarcznym	
612	Maciejowice	4-4a	budynek mieszkalny w zespole gorzelni	
613	Maciejowice	6	budynek mieszkalny	
614	Maciejowice	8	budynek mieszkalny w zagrodzie	
615	Maciejowice	8	obora w zagrodzie	
616	Maciejowice	8	stodoła w zagrodzie	
617	Maciejowice	10	dwór	994/65 z dnia 05.05.1965 r.
618	Maciejowice	10a	rządcówka, ob. budynek mieszkalny	
619	Maciejowice	10b	obora	
620	Maciejowice	12	budynek mieszkalny	
621	Maciejowice	18	budynek mieszkalny w zagrodzie	
622	Maciejowice	18	budynek gospodarczy w zagrodzie	
623	Maciejowice	19	budynek mieszkalny	
624	Maciejowice	20	budynek mieszkalny	
625	Maciejowice	24	budynek mieszkalny	
626	Maciejowice	24	stodoła	
627	Maciejowice	25	kościół parafialny pw. św. Anny	
628	Maciejowice	27	budynek mieszkalny	
629	Maciejowice	27	budynek gospodarczy	
630	Maciejowice	27	stodoła	
631	Maciejowice	28	budynek mieszkalny	
632	Maciejowice	28	budynek gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	
633	Maciejowice	28	stodoła I	
634	Maciejowice	30	stodoła II	
635	Maciejowice	33	budynek mieszkalny	
636	Maciejowice	35	wozownia	
637	Maciejowice	36	budynek mieszkalny	
638	Maciejowice	37	budynek mieszkalny	
639	Maciejowice	38	budynek mieszkalno-gospodarczy	
640	Maciejowice	38	stodoła	
641	Maciejowice	39	budynek mieszkalny	
642	Maciejowice	42	budynek mieszkalny	
643	Maciejowice	42	spichlerz	
644	Maciejowice	42	stodoła	
645	Maciejowice	44	budynek mieszkalno-gospodarczy	
646	Maciejowice	44	stodoła	
647	Maciejowice	45	budynek mieszkalny	
648	Maciejowice	49	szkoła	
649	Maciejowice	50	budynek mieszkalno-gospodarczy	
650	Maciejowice	50	stodoła	
651	Maciejowice	63	dworzec kolejowy	

652	Maciejowice	dz. nr 108/1, 257/2, obręb Maciejowice	most drogowy w ciągu drogi lokalnej nad ciekiem bez nazwy	
653	Maciejowice	dz. nr 251, 252/1, obręb Maciejowice	most kolejowy I	
654	Maciejowice	dz. nr 253/6, 254, 337, obręb Maciejowice	most kolejowy II	
655	Maciejowice	dz. nr 138, obręb Starowice	przepust	
656	Maciejowice	dz. nr 253/6, obręb Maciejowice	wiadukt kolejowy I	
657	Maciejowice	dz. nr 253/6, obręb Maciejowice	wiadukt kolejowy II	
658	Meszno	3	budynek mieszkalno-gospodarczy	
659	Meszno	3a	budynek mieszkalny	
660	Meszno	8	budynek mieszkalny	
661	Meszno	10	budynek mieszkalny	
662	Meszno	10	brama przy domu mieszkalnym	
663	Meszno	11	budynek mieszkalny	
664	Meszno	12	budynek mieszkalny	
665	Meszno	13	budynek mieszkalny	
666	Meszno	16	budynek mieszkalny	
667	Meszno	18	budynek mieszkalno-gospodarczy	
668	Meszno	18	stodoła	
669	Meszno	19	budynek mieszkalno-gospodarczy	
670	Meszno	20	budynek gospodarczy w zagrodzie	
671	Meszno	21	budynek mieszkalny w zagrodzie	
672	Meszno	21	spichlerz w zagrodzie	
673	Meszno	22	budynek mieszkalny	
674	Meszno	23	budynek mieszkalny	
675	Meszno	24	budynek mieszkalno-gospodarczy	
676	Meszno	25	budynek mieszkalny	
677	Meszno	26	stodoła	
678	Meszno	30	budynek mieszkalny	
679	Meszno	42	budynek mieszkalny w zagrodzie	
680	Meszno	42	stodoła w zagrodzie	
681	Meszno	43	budynek gospodarczy w zagrodzie	
682	Meszno	43	budynek mieszkalny w zagrodzie	
683	Meszno	43	stodoła w zagrodzie	
684	Meszno	45	budynek mieszkalny	
685	Meszno	46	budynek mieszkalny w zagrodzie	
686	Meszno	47	budynek mieszkalny	
687	Meszno	48a	budynek mieszkalny w zagrodzie	
688	Meszno	48	budynek mieszkalny	
689	Meszno	53	budynek mieszkalny w zagrodzie	
690	Meszno	53	stodoła w zagrodzie	
691	Meszno	54	stodoła	
692	Meszno	55	stodoła	
693	Meszno	57	kaplica, ob. budynek mieszkalny	
694	Meszno	60	budynek mieszkalny	
695	Meszno	61	budynek mieszkalny w zagrodzie	
696	Meszno	61	gołębnik w zagrodzie	

697	Meszno	62	budynek mieszkalny	
698	Meszno	64	budynek mieszkalny w zagrodzie	
699	Meszno	64	stodoła w zagrodzie	
700	Meszno	65	budynek mieszkalny	
701	Meszno	67	budynek mieszkalny	
702	Meszno	68	budynek mieszkalny	
703	Meszno	za nr 16, dz. nr 353, obręb Meszno	kapliczka	
704	Meszno	naprzeciwko nr 21, dz. nr 383/1, obręb Meszno	trafostacja	
705	Pasieki (d. Grądy)	8	budynek mieszkalny	
706	Piotrowice Nyskie	4	budynek mieszkalny	
707	Piotrowice Nyskie	4	budynek gospodarczy	
708	Piotrowice Nyskie	5	budynek mieszkalny	
709	Piotrowice Nyskie	5	budynek gospodarczy	
710	Piotrowice Nyskie	6	budynek mieszkalny	
711	Piotrowice Nyskie	7	budynek mieszkalny	
712	Piotrowice Nyskie	7a	budynek mieszkalno-gospodarczy	
713	Piotrowice Nyskie	10	budynek mieszkalny	
714	Piotrowice Nyskie	11	budynek mieszkalny	
715	Piotrowice Nyskie	14	budynek mieszkalny	
716	Piotrowice Nyskie	21	budynek mieszkalny w zagrodzie	
717	Piotrowice Nyskie	21	budynek inwentarski w zagrodzie	
718	Piotrowice Nyskie	21	budynek gospodarczy w zagrodzie	
719	Piotrowice Nyskie	21	stodoła w zagrodzie	
720	Piotrowice Nyskie	22	budynek mieszkalny	
721	Piotrowice Nyskie	25	budynek mieszkalny	
722	Piotrowice Nyskie	31	budynek gospodarczy w zagrodzie	
723	Piotrowice Nyskie	31	stodoła w zagrodzie	
724	Piotrowice Nyskie	53	pałac	1195/66 z dnia 10.03.1966 r.
725	Piotrowice Nyskie	53	stodoła I w zespole folwarcznym	

726	Piotrowice Nyskie	53	stodoła II w zespole folwarcznym	
727	Piotrowice Nyskie	53	stodoła III w zespole folwarcznym	
728	Piotrowice Nyskie	53	spichlerz w zespole folwarcznym	
729	Piotrowice Nyskie	53	wozownia w zespole folwarcznym	
730	Piotrowice Nyskie	53	brama w zespole folwarcznym	
731	Piotrowice Nyskie	53	ogrodzenie w zespole folwarcznym	
732	Piotrowice Nyskie	53	budynek warsztatu w zespole folwarcznym	
733	Piotrowice Nyskie	53	obora w zespole folwarcznym	
734	Piotrowice Nyskie	53	park krajobrazowy pałacowy	118/84 z dnia 20.12.1984 r.
735	Piotrowice Nyskie	54-55-56	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
736	Piotrowice Nyskie	57	budynek inwentarski w zespole folwarcznym	
737	Piotrowice Nyskie	57	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
738	Piotrowice Nyskie	57	obora w zespole folwarcznym	
739	Piotrowice Nyskie	57	rządcówka, ob. budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	
740	Piotrowice Nyskie	70	budynek mieszkalny	
741	Ratnowice	44-44a	budynek mieszkalny	
742	Ratnowice	dz. nr 64, obręb Ratnowice	kapliczka	
743	Ratnowice	dz. nr 110, obręb Ratnowice	kościół parafialny pw. św. Marcina	1120/66 z dnia 08.02.1966 r.
744	Ratnowice	dz. nr 110, obręb Ratnowice	ogrodzenie kościoła parafialnego	
745	Rysiowice	19	pałac	1963/72 z dnia 15.11.1972 r.
746	Rysiowice	19	mauzoleum pałacowe	1963/72 z dnia 15.11.1972 r.
747	Rysiowice	19	park krajobrazowy pałacowy	125/85 z dnia 08.05.1985 r. 44/48 z dnia 09.09.1948 r.
748	Siedlec	1	budynek gospodarczy w zagrodzie	
749	Siedlec	2	budynek gospodarczy I w zagrodzie	
750	Siedlec	2	budynek gospodarczy II w zagrodzie	
751	Siedlec	2	budynek mieszkalny w zagrodzie	
752	Siedlec	2	stodoła w zagrodzie	
753	Siedlec	3	budynek gospodarczy w zagrodzie	
754	Siedlec	3	budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	

755	Siedlec	4	budynek mieszkalny w zagrodzie	
756	Siedlec	4	budynek gospodarczy w zagrodzie	
757	Siedlec	4	stodoła w zagrodzie	
758	Siedlec	6	budynek mieszkalny w zagrodzie	
759	Siedlec	6	budynek gospodarczy w zagrodzie	
760	Siedlec	7	budynek mieszkalny w zagrodzie	
761	Siedlec	7	budynek gospodarczy w zagrodzie	
762	Siedlec	7	stodoła w zagrodzie	
763	Siedlec	8	stodoła w zagrodzie	
764	Siedlec	9	budynek mieszkalny w zagrodzie	
765	Siedlec	9	stodoła w zagrodzie	
766	Siedlec	10	budynek mieszkalny w zagrodzie	1583/66 z dnia 13.09.1966 r.
767	Siedlec	10	brama z furtą w zagrodzie	
768	Siedlec	11	budynek mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie	
769	Siedlec	12	budynek mieszkalny w zagrodzie	
770	Siedlec	12	budynek gospodarczy w zagrodzie	
771	Siedlec	19	szkoła wiejska	2347/95 z dnia 20.02.1995 r.
772	Siedlec	19	budynek gospodarczy w zespole szkoły	
773	Siedlec	21	budynek gospodarczy w zagrodzie	
774	Siedlec	21-21a	budynek mieszkalny w zagrodzie	
775	Siedlec	21a	spichlerz w zagrodzie	
776	Siedlec	22	budynek mieszkalny w zagrodzie	1584/66 z dnia 13.09.1966 r.
777	Siedlec	22	budynek gospodarczy w zagrodzie	1584/66 z dnia 13.09.1966 r.
778	Siedlec	23	budynek mieszkalny z bramą i furtą w zagrodzie	1585/66 z dnia 13.09.1966 r.
779	Siedlec	23	stodoła I w zagrodzie	1585/66 z dnia 13.09.1966 r.
780	Siedlec	23	stodoła II w zagrodzie	1585/66 z dnia 13.09.1966 r.
781	Siedlec	25	dwór w zespole dworsko-parkowym	996/65 z dnia 05.05.1965 r.
782	Siedlec	25-26	park dworski w zespole dworsko-parkowym	102/84 z dnia 06.02.1984 r.
783	Siedlec	25-26	ogrodzenie parku w zespole dworsko-parkowym	
784	Siedlec	26	mostek parkowy w zespole dworsko-parkowym	
785	Siedlec	26	budynek mieszkalny w zespole dworsko-parkowym	
786	Siedlec	26	obora folwarczna w zespole dworsko-parkowym	
787	Siedlec	26	rządcówka w zespole dworsko-parkowym, ob. budynek mieszkalny	
788	Siedlec	26	spichlerz w zespole dworsko-parkowym, ob. budynek mieszkalny	

789	Siedlec	26	stodoła w zespole dworsko-parkowym	
790	Siedlec		układ ruralistyczny wsi	
791	Starowice	12	budynek mieszkalny	
792	Starowice	14	budynek mieszkalny	
793	Starowice	15	budynek mieszkalny	
794	Starowice	16a	stodoła zespole folwarcznym	
795	Starowice	18	szkoła, ob. budynek mieszkalny	
796	Starowice	21	obora w zespole folwarcznym	
797	Starowice	21	trafostacja w zespole folwarcznym	
798	Starowice	22	budynek mieszkalny w zagrodzie	
799	Starowice	22	spichlerz w zagrodzie	
800	Starowice	24	budynek mieszkalny w zagrodzie	
801	Starowice	24	stodoła w zagrodzie	
802	Starowice	27	pałac	997/65 z dnia 05.05.1965 r.
803	Starowice	27	park pałacowy	61/81 z dnia 15.07.1981 r.
804	Starowice	27	przyczółki mostu folwarcznego	
805	Starowice	30	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
806	Starowice	32	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
807	Starowice	34	obora, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarcznym	
808	Starowice	34	stodoła w zespole folwarcznym	
809	Starowice	dz. nr 15/3, obręb Starowice	kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	
810	Starowice	w ciągu drogi powiatowej Otmuchów – Goworowice, dz. nr 56/1, obręb Starowice	przepust drogowy	
811	Starowice	dz. nr 14/2, obręb Starowice	remiza	
812	Ulanowice	14	dom i stajnie, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy	
813	Ulanowice	15	pałac	901/64 z dnia 23.05.1964 r.
814	Ulanowice	15	park pałacowy	132/86 z dnia 28.02.1986 r.
815	Ulanowice	dz. nr 135, obręb Ulanowice	kaplica	1586/66 z dnia 13.09.1966 r.
816	Ulanowice	w ciągu drogi powiatowej Otmuchów – Grądy, dz. nr 140, obręb Ulanowice	przepust drogowy nad ciekiem bez nazwy	
817	Zwanowice	3	budynek mieszkalny	
818	Zwanowice	6	stodoła	
819	Zwanowice	13	budynek mieszkalny	

820	Zwanowice	15	budynek mieszkalny	
821	Zwanowice	16	budynek mieszkalny	
822	Zwanowice	18	budynek mieszkalny	
823	Zwanowice		dwór (nie istnieje)	1029/65 z dnia 09.06.1965 r.
824	Zwanowice	dz. nr 134, obręb Zwanowice	obora	
825	Zwanowice	dz. nr 134, obręb Zwanowice	spichlerz	1029/65 z dnia 09.06.1965 r.
826	Zwanowice	dz. nr 187, obręb Zwanowice	transformator	
827	Zwanowice	przy nr 2, dz. nr 14/3, obręb Zwanowice	kapliczka	
828	Zwanowice	przy domu nr 18, dz. nr 14/3, obręb Zwanowice	kolumna Maryjna	
829	Zwierzyniec	1	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
830	Zwierzyniec	2	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
831	Zwierzyniec	2b	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	
832	Zwierzyniec	2b	gołębnik w zespole folwarcznym	
833	Zwierzyniec	2b	obora I w zespole folwarcznym	
834	Zwierzyniec	2b	obora II w zespole folwarcznym	
835	Zwierzyniec	2b	stodoła I w zespole folwarcznym	
836	Zwierzyniec	2b	stodoła I w zespole folwarcznym	
837	Zwierzyniec	3	pałacyk myśliwski	931/64 z dnia 03.06.1964 r.
838	Zwierzyniec	3	park dworski	99/84 z dnia 30.01.1984 r.

Załącznik nr 2. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków Gminy Otmuchów

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR AZP	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE
1	Broniszowice	94-30	1	1
2	Broniszowice	94-30	2	2
3	Broniszowice	94-30	3	3
4	Broniszowice	94-30	4	4
5	Broniszowice	94-30	5	5
6	Broniszowice	94-30	6	6
7	Broniszowice	94-30	7	7
8	Broniszowice	94-30	8	8
9	Broniszowice	94-30	9	9
10	Broniszowice	94-30	10	10
11	Broniszowice	94-30	11	11
12	Broniszowice	94-30	12	12
13	Broniszowice	94-30	13	13

14	Buków	94-30	1	27
15	Buków	94-30	2	28
16	Buków	94-30	3	29
17	Buków	95-30	4	13
18	Buków	95-30	5	14
19	Buków	95-30	6	15
20	Goraszowice-Rysiowice	92-30	2	2
21	Goraszowice-Rysiowice	92-30	3	3
22	Goraszowice-Rysiowice	92-30	4	4
23	Goraszowice-Rysiowice	92-30	6	6
24	Goraszowice-Rysiowice	92-30	7	7
25	Goraszowice-Rysiowice	92-30	8	8
26	Goraszowice-Rysiowice	92-30	16	16
27	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1066/97)	92-30	17	17
28	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1067/97)	92-30	18	18
29	Goraszowice-Rysiowice	92-30	19	19
30	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1068/97)	92-30	20	20
31	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1069/97)	92-30	21	21
32	Goraszowice-Rysiowice	92-30	22	22
33	Goraszowice-Rysiowice	92-30	23	23
34	Goraszowice-Rysiowice	92-30	24	24
35	Goraszowice-Rysiowice	92-30	25	25
36	Goraszowice-Rysiowice	92-30	26	26
37	Goraszowice-Rysiowice	92-30	27	27
38	Goraszowice-Rysiowice	92-30	28	28
39	Goraszowice-Rysiowice	92-30	29	29
40	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1070/97)	92-30	30	30
41	Goraszowice-Rysiowice	92-30	31	31
42	Goraszowice-Rysiowice (rejestr zabytków nr A-1071/97)	92-30	32	32
43	Goraszowice-Rysiowice	92-30	34	34
44	Goraszowice	92-30	1	1
45	Goraszowice	92-30	5	5
46	Goraszowice	92-30	9	9
47	Goraszowice (rejestr zabytków	92-30	10	10

	nr A-1063/97)			
48	Goraszowice (rejestr zabytków nr A-1064/97)	92-30	11	11
49	Goraszowice (rejestr zabytków nr A-1065/97)	92-30	12	12
50	Goraszowice	92-30	13	13
51	Goraszowice	92-30	14	14
52	Goraszowice	92-30	15	15
53	Goraszowice	92-30	33	33
54	Goraszowice	93-30	35	88
55	Goraszowice	93-30	36	89
56	Goraszowice	93-30	37	90
57	Goraszowice	93-30	38	91
58	Goraszowice	93-30	39	92
59	Goraszowice	93-30	40	93
60	Goraszowice	93-30	41	94
61	Grądy (rejestr zabytków nr A-1084/98)	92-30	4	160
62	Grądy	93-30	2	95
63	Grądy	93-30	3	96
64	Grądy	93-30	12	104
65	Grądy	93-30	13	105
66	Grądy	93-30	14	106
67	Grądy	93-30	15	107
68	Grądy	93-30	16	108
69	Grądy	93-30	17	109
70	Grądy-Laskowice	93-30	5	97
71	Grądy-Laskowice	93-30	6	98
72	Grądy-Laskowice	93-30	7	99
73	Grądy-Laskowice	93-30	8	100
74	Grądy-Laskowice	93-30	9	101
75	Grądy-Laskowice	93-30	10	102
76	Grądy-Laskowice	93-30	11	103
77	Grądy-Laskowice	93-30	23	115
78	Grądy-Pasieki	93-30	18	110
79	Grądy-Pasieki	93-30	19	111
80	Grądy-Pasieki	93-30	20	112
81	Grądy-Pasieki	93-30	21	113
82	Grądy-Pasieki	93-30	22	114
83	Janowa	92-29	1	65
84	Janowa	92-29	2	66
85	Janowa	92-29	3	67

86	Janowa	92-29	4	68
87	Janowa	92-29	5	69
88	Jarnołtów	95-29	1	35
89	Jarnołtów	95-29	2	4
90	Jarnołtów	95-29	3	5
91	Jarnołtów	95-29	4	6
92	Jasienica Górna	95-30	1	10
93	Jasienica Górna	96-30	2	11
94	Jasienica Górna	96-30	3	12
95	Jasienica Górna	96-30	4	13
96	Jodłów	95-30	1	1
97	Jodłów	95-30	2	2
98	Jodłów	95-30	3	3
99	Jodłów	95-30	4	4
100	Jodłów	95-30	5	5
101	Jodłów	95-30	6	6
102	Jodłów	95-30	7	7
103	Jodłów	95-30	8	8
104	Jodłów	95-30	9	9
105	Jodłów	95-30	10	10
106	Jodłów	95-30	11	11
107	Jodłów	95-30	12	12
108	Kałków	94-30	1	17
109	Kałków	94-30	2	18
110	Kałków	94-30	3	19
111	Kałków	94-30	4	20
112	Kałków	94-30	5	21
113	Kałków	95-30	6	38
114	Kałków	95-30	7	39
115	Kałków	95-30	8	40
116	Kałków	95-30	9	41
117	Kałków	95-30	10	42
118	Kałków	95-30	11	43
119	Kałków	95-30	12	44
120	Kałków	95-30	13	45
121	Kałków	95-30	14	46
122	Kałków	95-30	15	47
123	Kijów	95-30	1	29
124	Kwiatków	94-30	1	30
125	Lasowice	92-29	3	70
126	Lasowice	92-29	6	71
127	Lasowice	92-29	7	72
128	Lasowice	92-29	8	73
129	Lasowice	92-29	9	74

130	Lasowice	92-29	10	75
131	Lasowice	92-29	11	76
132	Lasowice	92-29	12	77
133	Lasowice	92-29	13	78
134	Lasowice	93-29	1	50
135	Lasowice	93-29	2	51
136	Lasowice	93-29	4	52
137	Lasowice	93-29	5	53
138	Lasowice	93-29	14	54
139	Ligota Wielka	93-29	1	122
140	Ligota Wielka	93-29	2	123
141	Ligota Wielka	93-29	3	124
142	Ligota Wielka	93-29	4	125
143	Ligota Wielka	93-29	5	126
144	Ligota Wielka	93-29	6	127
145	Ligota Wielka	93-29	7	128
146	Ligota Wielka	93-29	8	8
147	Ligota Wielka	93-29	9	9
148	Ligota Wielka	93-29	10	10
149	Ligota Wielka	93-29	11	11
150	Ligota Wielka	93-29	12	12
151	Ligota Wielka	93-29	13	13
152	Ligota Wielka	93-29	14	14
153	Ligota Wielka	93-29	15	15
154	Ligota Wielka	93-29	16	16
155	Ligota Wielka	93-29	17	17
156	Ligota Wielka	93-29	18	18
157	Ligota Wielka	93-29	19	19
158	Ligota Wielka	93-29	20	20
159	Ligota Wielka	93-29	21	21
160	Ligota Wielka	93-29	22	22
161	Ligota Wielka	93-29	23	23
162	Ligota Wielka	93-29	24	24
163	Ligota Wielka	93-29	25	25
164	Ligota Wielka	93-29	26	26
165	Ligota Wielka	93-29	27	27
166	Ligota Wielka	93-29	28	28
167	Ligota Wielka	93-29	29	29
168	Ligota Wielka	93-29	30	30
169	Ligota Wielka	93-29	31	31
170	Ligota Wielka	93-29	32	32
171	Ligota Wielka	93-29	33	33
172	Ligota Wielka	93-29	34	34
173	Ligota Wielka	93-29	35	35

174	Ligota Wielka	93-29	36	36
175	Ligota Wielka	93-29	37	37
176	Ligota Wielka	93-29	38	38
177	Ligota Wielka	93-29	39	39
178	Ligota Wielka	93-29	40	40
179	Lubiatów	92-29	2	79
180	Lubiatów	93-29	1	41
181	Lubiatów	93-29	3	42
182	Lubiatów	93-29	4	43
183	Lubiatów	93-29	5	44
184	Lubiatów	93-29	6	45
185	Lubiatów	93-29	7	46
186	Lubiatów	93-29	8	47
187	Lubiatów	93-29	9	48
188	Lubiatów	93-29	10	49
189	Łąka	94-30	6	7
190	Łąka	95-30	1	30
191	Łąka	95-30	2	31
192	Łąka	95-30	3	32
193	Łąka	95-30	4	33
194	Łąka	95-30	5	34
195	Łąka	95-30	7	8
196	Maciejowice	92-29	12	61
197	Maciejowice (rejestr zabytków nr A-68/2009)	92-29	13	62
198	Maciejowice	92-29	17	63
199	Maciejowice	92-29	18	64
200	Maciejowice	93-29	1	55
201	Maciejowice	93-29	2	56
202	Maciejowice	93-29	3	57
203	Maciejowice	93-29	4	58
204	Maciejowice	93-29	5	59
205	Maciejowice	93-29	6	60
206	Maciejowice	93-29	7	61
207	Maciejowice	93-29	8	62
208	Maciejowice	93-29	9	63
209	Maciejowice	93-29	10	64
210	Maciejowice	93-29	11	65
211	Maciejowice	93-29	14	66
212	Maciejowice	93-29	15	67
213	Maciejowice	93-29	16	68
214	Maciejowice	93-29	19	69
215	Maciejowice	93-29	20	70

216	Maciejowice	93-29	21	71
217	Maciejowice	93-29	22	72
218	Maciejowice	93-29	23	73
219	Maciejowice	93-29	24	74
220	Maciejowice	93-29	25	75
221	Maciejowice	93-29	26	76
222	Maciejowice	93-29	27	77
223	Maciejowice	93-29	28	78
224	Maciejowice	93-29	29	79
225	Maciejowice	93-29	30	80
226	Maciejowice	93-29	31	81
227	Maciejowice	93-29	32	82
228	Maciejowice	93-29	33	83
229	Maciejowice	93-29	34	84
230	Maciejowice	93-29	35	85
231	Maciejowice	93-29	36	86
232	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	37	87
233	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	38	88
234	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	39	89
235	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	40	90
236	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	41	91
237	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	42	92
238	Maciejowice-Grodziszcze	93-29	43	93
239	Malerzowice Małe-Bednary	93-30	11	11
240	Malerzowice Małe-Bednary	93-30	12	12
241	Malerzowice Małe-Bednary	93-30	13	13
242	Malerzowice Małe-Bednary	93-30	14	14
243	Malerzowice Małe-Bednary	93-30	15	15
244	Malerzowice Małe (rejestr zabytków nr A-1127/2000)	93-30	1	1
245	Malerzowice Małe	93-30	2	2
246	Malerzowice Małe (rejestr zabytków nr A-1128/2000)	93-30	3	3
247	Malerzowice Małe	93-30	4	4
248	Malerzowice Małe	93-30	5	5
249	Malerzowice Małe	93-30	6	6
250	Malerzowice Małe (rejestr zabytków nr A-1129/2000)	93-30	7	7
251	Malerzowice Małe	93-30	8	8
252	Malerzowice Małe	93-30	9	9
253	Malerzowice Małe	93-30	10	10
254	Meszno	94-29	2	22

255	Meszno	94-29	3	23
256	Meszno	94-29	4	24
257	Meszno	94-29	1	14
258	Nadziejów	95-30	1	27
259	Nadziejów	95-30	2	28
260	Nieradowice	93-30	1	61
261	Nieradowice	93-30	2	62
262	Nieradowice	93-30	3	63
263	Nieradowice (rejestr zabytków nr A-1126/2000)	93-30	4	64
264	Nieradowice	93-30	5	65
265	Nieradowice	93-30	6	66
266	Nieradowice	93-30	7	67
267	Nieradowice	93-30	8	68
268	Nieradowice	93-30	9	69
269	Nieradowice	93-30	10	70
270	Otmuchów	93-29	3	106
271	Otmuchów	93-29	6	107
272	Otmuchów	93-29	8	108
273	Otmuchów	93-29	12	109
274	Otmuchów	93-29	13	110
275	Otmuchów	93-29	14	111
276	Otmuchów	93-29	15	112
277	Otmuchów	93-29	17	113
278	Otmuchów	93-29	18	114
279	Otmuchów	93-29	20	115
280	Otmuchów	93-29	34	116
281	Otmuchów	93-29	35	117
282	Otmuchów	93-29	36	118
283	Otmuchów	93-29	37	119
284	Otmuchów	93-29	38	120
285	Otmuchów	93-29	39	121
286	Otmuchów	93-30	4	50
287	Otmuchów	93-30	5	51
288	Otmuchów	93-30	7	52
289	Otmuchów	93-30	9	53
290	Otmuchów	93-30	10	54
291	Otmuchów	93-30	11	55
292	Otmuchów	93-30	16	56
293	Otmuchów	93-30	21	57
294	Otmuchów	93-30	25	58
295	Otmuchów	93-30	26	59
296	Otmuchów	93-30	27	60

297	Otmuchów	94-29	40	49
298	Otmuchów	94-29	41	40
299	Otmuchów	94-30	1	31
300	Otmuchów	94-30	2	32
301	Otmuchów	94-30	19	33
302	Otmuchów	94-30	22	34
303	Otmuchów	94-30	23	35
304	Otmuchów	94-30	24	36
305	Otmuchów	94-30	28	37
306	Otmuchów	94-30	29	38
307	Otmuchów	94-30	30	39
308	Otmuchów	94-30	31	40
309	Otmuchów	94-30	32	41
310	Otmuchów	94-30	33	42
311	Piotrowice Nyskie	95-29	3	14
312	Piotrowice Nyskie	95-30	1	48
313	Piotrowice Nyskie	95-30	2	49
314	Piotrowice Nyskie	95-30	4	50
315	Piotrowice Nyskie	95-30	5	51
316	Piotrowice Nyskie	95-30	6	52
317	Piotrowice Nyskie	95-30	7	53
318	Piotrowice Nyskie - Krakówkowice	94-29	8	21
319	Ratnowice	94-29	1	16
320	Ratnowice	94-29	2	17
321	Ratnowice	94-29	3	18
322	Ratnowice	94-29	4	19
323	Ratnowice	94-29	5	20
324	Sarnowice	93-29	1	94
325	Sarnowice	93-29	2	95
326	Sarnowice	93-29	3	96
327	Sarnowice	93-29	4	97
328	Sarnowice	93-29	5	98
329	Sarnowice	93-29	6	99
330	Sarnowice	93-29	7	100
331	Sarnowice	93-29	8	101
332	Sarnowice	93-29	9	102
333	Sarnowice	93-29	10	103
334	Sarnowice	93-29	11	104
335	Sarnowice	93-29	12	105
336	Siedlec	92-30	2	35
337	Siedlec	92-30	3	36
338	Siedlec	92-30	4	37
339	Siedlec	92-30	5	38

340	Siedlec	92-30	6	39
341	Siedlec	92-30	7	40
342	Siedlec	92-30	8	41
343	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1035/97)	92-30	9	42
344	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1036/97)	92-30	10	43
345	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1037/97)	92-30	11	44
346	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1038/97)	92-30	12	45
347	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1040/97)	92-30	13	46
348	Siedlec (rejestr zabytków nr A-1039/97)	92-30	14	47
349	Siedlec	92-30	15	48
350	Siedlec	92-30	16	49
351	Siedlec	92-30	17	50
352	Siedlec	92-30	18	51
353	Siedlec	93-30	19	83
354	Siedlec	93-30	20	84
355	Siedlec	93-30	21	85
356	Siedlec	93-30	22	86
357	Siedlec	93-30	23	87
358	Starowice (rejestr zabytków nr A-1053/97)	92-30	6	52
359	Starowice (rejestr zabytków nr A-1054/97)	92-30	7	53
360	Starowice (rejestr zabytków nr A-1055/97)	92-30	8	54
361	Starowice	92-30	9	55
362	Starowice	93-30	2	71
363	Starowice	93-30	3	72
364	Starowice	93-30	4	73
365	Starowice	93-30	5	74
366	Starowice	93-30	10	75
367	Starowice	93-30	11	76
368	Starowice	93-30	12	77
369	Starowice (rejestr zabytków	93-30	13	78

	nr A-1125/2000)			
370	Starowice	93-30	14	79
371	Starowice (rejestr zabytków nr A-1130/2000)	93-30	15	80
372	Starowice (rejestr zabytków nr A-1131/2000)	93-30	16	81
373	Starowice	93-30	17	82
374	Suszkowice	93-30	1	116
375	Suszkowice	93-30	2	117
376	Suszkowice	93-30	3	118
377	Suszkowice	93-30	4	119
378	Suszkowice	93-30	5	120
379	Suszkowice	93-30	6	145
380	Śliwice	94-30	1	15
381	Śliwice	94-30	2	16
382	Ulanowice	93-30	1	16
383	Ulanowice	93-30	2	17
384	Ulanowice (rejestr zabytków nr A-1100/98)	93-30	3	18
385	Ulanowice	93-30	4	19
386	Ulanowice	93-30	5	20
387	Ulanowice	93-30	6	21
388	Ulanowice	93-30	7	22
389	Ulanowice	93-30	8	23
390	Ulanowice	93-30	9	24
391	Ulanowice	93-30	10	25
392	Ulanowice	93-30	11	26
393	Ulanowice	93-30	12	27
394	Ulanowice	93-30	13	28
395	Ulanowice	93-30	14	29
396	Ulanowice	93-30	15	30
397	Ulanowice	93-30	16	31
398	Ulanowice	93-30	17	32
399	Wierzbno	94-30	1	22
400	Wierzbno	94-30	2	23
401	Wierzbno	94-30	3	24
402	Wierzbno	94-30	4	25
403	Wierzbno	94-30	5	26
404	Wójcice	93-30	4	33
405	Wójcice	93-30	5	34
406	Wójcice	93-30	6	35
407	Wójcice	93-30	7	36

408	Wójcice	93-30	8	37
409	Wójcice	93-30	10	38
410	Wójcice	93-30	15	39
411	Wójcice	93-30	16	40
412	Wójcice	93-30	17	41
413	Wójcice	93-30	18	42
414	Wójcice (rejestr zabytków nr A-142/68)	93-30	20	43
415	Wójcice	93-30	21	44
416	Wójcice	93-30	22	45
417	Wójcice	93-30	23	46
418	Wójcice	93-30	24	47
419	Wójcice	93-30	25	48
420	Wójcice	93-30	26	49
421	Wójcice	94-30	1	43
422	Wójcice	94-30	2	44
423	Wójcice	94-30	9	45
424	Wójcice	94-30	19	46
425	Wójcice	94-30	27	47
426	Wójcice	94-30	28	48
427	Wójcice	94-30	29	49
428	Wójcice	94-30	30	50
429	Wójcice	94-30	31	51
430	Wójcice	94-30	32	52
431	Wójcice (rejestr zabytków nr A-1134/2000)	94-30	33	53
432	Wójcice (rejestr zabytków nr A-1112/2000)	94-30	34	54
433	Wójcice	94-30	35	55
434	Wójcice	94-30	36	56
435	Wójcice	94-30	37	57
436	Wójcice	94-30	38	58
437	Wójcice	94-30	39	59
438	Wójcice (rejestr zabytków nr A-1133/2000)	94-30	40	60
439	Wójcice	94-30	41	61
440	Wójcice	94-30	42	62
441	Wójcice	94-30	43	63
442	Wójcice	94-30	44	64
443	Wójcice	94-30	45	65
444	Wójcice	94-30	46	66
445	Wójcice	94-30	47	67

446	Wójcice	94-30	48	68
447	Zwanowice	95-30	1	36
448	Zwanowice	95-30	2	37